

LUND UNIVERSITY

Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund

Kjellberg, Anders

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kjellberg, A. (2018). *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*. (1 uppl.) (Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility; Vol. 2018, Nr 1). Department of Sociology, Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
LUNDS UNIVERSITET

Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivar- förbund och fackförbund

Anders Kjellberg

Department of Sociology, Lund University
Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility
Research Reports 2018:1 (Appendix 3 in English)
ISBN 91-7267-310-9
1 mars 2018

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences

Redaktionskommitté:
Antoinette Hetzler och Anders Kjellberg

Innehåll

Förord	5
Inledning	6
Den fackliga organisationsgraden i Sverige fortfarande hög internationellt sett	7
Tre unika utvecklingar	10
Varför fortsatte andelen fackligt anslutna arbetare att falla även sedan a-kasseavgifterna 2014 återställts till ungefär samma nivå som före 2007?	18
Den fackliga organisationsgradens utveckling hos olika åldersgrupper	25
Den fackliga organisationsgradens utveckling hos inrikes och utrikes födda	26
Den fackliga organisationsgraden hos fast och tidsbegränsat anställda	28
De svenska kollektivavtalens starka ställning	30
Kollektivavtalens täckningsgrad	31
Företag och anställda med respektive utan kollektivavtal	33
Företagens storleksfördelning inom olika arbetsgivarorganisationer	38
Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal	41
Arbetsgivarnas organisationsgrad bland småföretagen utifrån andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation	46
Kollektivavtalens täckningsgrad bland arbetare och tjänstemän	48
Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden	51
Det fackliga medlemsraset upphörde 2009 . . .	53
. . . men bilden mycket splittrad	53
Fortsatta medlemsförluster i LO under 2009 och 2010, nolltillväxt i TCO under dessa år och ökning i Saco	54
Den fackliga medlemsutvecklingen fram till årsskiftet 2017/2018	58
Skarpt divergerande facklig anslutning hos arbetare och tjänstemän i privata tjänstenärings under 2009	60
Växande avgiftsskillnader i a-kassorna	62
Stabil facklig organisationsgrad hos industriarbetarna mellan 2007 och 2009 . . .	65
. . . men <i>fallande</i> fackanslutning hos industriarbetarna efter 2009 i skarp kontrast till industritjänstemännens <i>stigande</i>	66
Alltmer divergerande facklig anslutning mellan tjänstemän och arbetare: tjänstemännens organisationsgrad tolv procentenheter högre än arbetarnas 2016 och 2017	69

Arbetarna inom privat sektor 2006-2017: från fem procentenheter <i>högre</i> organisationsgrad än tjänstemännens till tio procentenheter <i>lägre</i>	71
Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till organisationsgradens förändringar	75
A-kassornas organisationsgrad samt andelen anställda respektive i arbetskraften utanför a-kassorna	80
Facklig organisationsgrad bland arbetslösa	87
Avslutning	89
Appendix 1. Den fackliga anslutningens utveckling ur ett längre tidsperspektiv (1900-2017)	95
Appendix 2. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare i Sverige 1990-2017	100
Appendix 3. Union Density, Density of Employers' Organizations and Coverage of Collective Agreements in Sweden	103
Appendix 4. Förändringar av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige: LO, TCO, Saco och övriga fackförbund	107
Appendix 5. Facklig organisationsgrad för födda i Sverige och utomlands	114
Appendix 6. Antal anställda arbetare och tjänstemän respektive antal fackmedlemmar bland anställda arbetare och tjänstemän 2000-2017	
16-64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna	118
Appendix 7. Facklig organisationsgrad i Sverige och i andra länder 1980-2017	121
Appendix 8. Medlemsavgifter till ett urval fackliga a-kassor 2006-2018	123
Appendix 9. Fackmedlemmarna fördelning på LO, TCO, Saco och övriga per bransch respektive arbetare/tjänstemän	124
Appendix 10. Facklig organisationsgrad för tjänstemän och arbetare med detaljerad branschuppdelning (en decimal)	125
Appendix 11. Facklig organisationsgrad för "högre tjänstemän" och "övriga tjänstemän" 2005-2017	128
Referenser	130
Kontaktuppgifter	135

Förord

Första upplagan av denna rapport publicerades 2010 i anslutning till forskningsprojektet ”Facklig anslutning ur ett globalt perspektiv” (FAS/Forte). Sedan dess har åtskilliga uppdateringar och kompletteringar gjorts. Föreliggande upplaga rymmer förutom uppdateringar nya avsnitt, bland annat om den fackliga organisationsgradens utveckling för fast och tidsbegränsat anställda. Flera appendix har tillkommit, bland annat om antalet arbetare i tjänstemannaförbund och tjänstemän i LO-förbund (appendix 9) och om facklig organisationsgrad för ”högre tjänstemän” och ”övriga tjänstemän” 2005-2017 (appendix 10). Vidare har några rättelser gjorts.

Mellan 2016 och 2017 sjönk den fackliga organisationsgraden för både arbetare och tjänstemän. Arbetar- och tjänstemannagrupperna med störst facklig tillbakagång mellan dessa år redovisas på sid. 93-94.

Rapporten publiceras i anslutning till forskningsprojektet ”Collective Bargaining in Europe” som bedrivs vid European Trade Union Institute (Etui) i Bryssel med deltagande av forskare från samtliga EU-länder.

Någon vecka före denna utgåva publicerade Medlingsinstitutet sin årsrapport *Avtalsrörelsen och lönebildningen år 2017* (Medlingsinstitutet 19 februari 2018) i vilken jag skrivit kapitel 17 ”Parternas organisationsgrad och kollektivavtalens utbredning” samt Bilaga 4 ”Beräkning av organisations- och täckningsgrad”.

Lund den 1 mars 2018

Anders Kjellberg

Inledning

I denna rapport behandlas den fackliga organisationsgradens utveckling för arbetare och tjänstemän i Sverige, arbetsgivarnas organisationsgrad mätt dels som andelen *anställda* som arbetar hos företag och andra organisationer anslutna till en arbetsgivarorganisation, dels som andelen *företag* i olika storleksklasser som tillhör en arbetsgivarorganisation. Den fackliga organisationsgradens utveckling sätts också in i ett internationellt perspektiv.

Vidare studeras kollektivavtalens täckningsgrad med avseende på andelen *anställda* som omfattas av kollektivavtal. När det gäller en mer detaljerad branschuppdelning handlar det uteslutande om andelen *företag* (av olika storlek) som har kollektivavtal (reguljära kollektivavtal respektive hängavtal).

Sedan sekelskiftet 2000 har flera dramatiska förändringar ägt rum av den fackliga organisationsgradens utveckling i Sverige. Först ett omfattande medlemsras åren 2007 och 2008, som omfattade både arbetare och tjänstemän och som till största delen förklaras av de kraftiga höjningar av avgifterna till arbetslöshetskassorna som den borgerliga alliansregeringen genomförde 1 januari 2007 samtidigt som skattereduktionen för avgifterna till a-kassor och fack togs bort och ersättningen från a-kassan sänktes. A-kassorna drabbades av i särklass störst medlemsförluster men också facken förlorade under loppet av två år hundratusentals medlemmar. Mellan 2006 och 2008 sjönk den fackliga organisationsgraden från 77 till 71 procent. Det är mycket även ur ett internationellt perspektiv med tanke på den korta tidsrymden.

Från juli 2008 differentierades a-kasseavgifterna tydligare utifrån arbetslösheten bland medlemmarna inom varje a-kassa. Avgifterna till arbetarkassorna blev i allmänhet avsevärt högre än till tjänstemannakassorna eftersom arbetslösheten vanligen är högre bland arbetare än bland tjänstemän. Detta gällde inte minst under den finanskris som från hösten 2008 och de närmast följande åren fick allt större negativa konsekvenser för sysselsättningen.

År 2014 återställde alliansregeringen, efter hård kritik från bland annat nationalekonomer, a-kasseavgifterna till ungefär samma nivå som före 2007. Långt dessförinnan hade det fackliga medlemsraset upphört hos tjänstemännen och vänts till stigande organisationsgrad. Bland arbetarna har nedgången däremot fortsatt. Från att arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad varit lika år 2006 har klyftan därefter vidgats avsevärt på så sätt att andelen fackligt anslutna idag är betydligt högre bland tjänstemän än bland arbetare. Detta är en helt unik utveckling på den svenska arbetsmarknaden.

Högkonjunkturåret 2017¹ sjönk både arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad, i båda fallen med en procentenhet. Om en decimal tas med var nedgången emellertid dubbelt så stor bland arbetarna (1,0 procentenhet) som bland tjänstemännen (0,5 enhet). Den genomsnittliga organisationsgraden förblev dock oförändrat 69 procent.

På arbetsgivarsidan saknar det fackliga medlemsraset helt motsvarighet. Tvärtom kännetecknas arbetsgivarnas organisationsgrad av stabilitet (1995-2017). Detsamma gäller i stort sett även kollektivavtalens täckningsgrad (1995-2017).

Den fackliga organisationsgraden i Sverige fortfarande hög internationellt sett

Internationellt sett har Sverige, Finland och Danmark en mycket hög facklig organisationsgrad, närmare 70 procent (**tabell 1**). Gemensamt för dessa tre länder och Belgien är förekomsten av fackliga arbetslöshetskassor. Norge lämnade det så kallade Gent-systemet 1938 då arbetslöshetsförsäkringen förstatligades men har ändå en internationellt sett hög facklig anslutning.

Både den norska och den belgiska organisationsgraden utmärks av stabilitet, vilket kontrasterar mot den nedgång som inträffat i Sverige, Finland och Danmark, en utveckling som till stor del förklaras av förändringar av Gent-systemet i de tre länderna. I Danmark infördes år 2002 en lag om tvärfackliga a-kassor av en borgerlig regering, det vill säga a-kassor som inte är knutna till något enskilt fackförbund utan har ett betydligt bredare rekryteringsområde än de traditionella bransch- eller yrkesbaserade kassorna. Fritt val av a-kassa och konkurrens om medlemmarna var andra grundläggande förändringar av det danska Gent-systemet (Kjellberg & Ibsen 2016). Därmed skapades en marknad för så kallade alternativa eller ”gula” fackföreningar med tillhörande a-kassor. Sådana nya fackliga ”paket” har genom lägre avgifter lyckats dra till sig ett stort antal medlemmar och stod 2014/2015 för 14 procent av de danska fackmedlemmarna. De låga avgifterna förklaras av att de alternativa facken i allmänhet inte förhandlar om kollektivavtal eller ägnar sig att försöka påverka på det politiska planet. Medlemmarna kan ”åka snålskjuts” på avtalen som de traditionella facken förhandlar fram. Framför allt yngre arbetare har gått med i de alternativa facken, vilket sannolikt kan tillskrivas de ungas lösare anknytning till arbetsmarknaden. Även lågavlönade är överrepresenterade. I likhet med i Sverige har de som enbart är med i en fackförening eller enbart i en a-kassa ökat i Danmark.

¹ Arbetslösheten sjönk från 8,0 procent 2014 till 6,7 procent 2017, bland inrikes födda från 6,1 procent till 4,4 procent (AKU årsgenomsnitt 16-64 år).

I Finland är det liksom i Danmark och Sverige möjligt att vara direktansluten till en a-kassa. Större betydelse för eroderingen av det finska Gent-systemet har inrättandet 1992 av den fristående a-kassan YTK fått. Idag omfattar den nästan 400.000 medlemmar eller 17 procent av löntagarna och är Finlands i särklass största a-kassa (företagare kan inte bli medlemmar).²

Tabell 1. Facklig organisationsgrad för löntagare i 31 länder 2000–2017

	2000	2005	2006	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2000-senaste*	%**
Sverige	81	78	77	71	70	70	70	69	69	69	-12 pe	-15%
Finland	76	71	71	70	69	69					-11 pe	-14%
Danmark (1)	75	72	69	69	69	/69	68	/64	63		-12 pe	-16%
Danmark (2)	72	68	65	62	60	/ 60	58	/55	53		-19 pe	-26%
Belgien	56	54	55	54	55	55	54	54			-2 pe	-4%
Norge	53	53	/ 50	49	49	49	49	49	49		-4 pe	-8%
Italien	35	34	34	36	37	37	36	36			+1 pe	+3%
Irland	36	33	32	35	34	34					-2 pe	-6%
Kanada	31	30	30	30	30	29	29	29			-2 pe	-6%
Österrike	37	33	31	28	27	27	28	27	27		-10 pe	-27%
Storbritannien	30	29	28	27	26	26	25	25	24		-5 pe	-18%
Grekland	25	24	24	22	22	22					-3 pe	-12%
Slovenien	42	37	31	25	22	21					-21 pe	-50%
Tyskland	25	22	21	19	18	18	18	18	17		-8 pe	-32%
Nederländerna	23	21	20	19	19	18	18	18	17		-6 pe	-26%
Portugal	22	21	21	19	18	-	17	16			-6 pe	-27%
Japan	21	19	18	19	18	18	18	17	17		-4 pe	-19%
Spanien	17	15	14	17	17	17	16	14			-3 pe	-18%
Schweiz	20	19	19	17	16	16	16				-4 pe	-20%
Australien	25	22	20	18	18	17					-8 pe	-32%
Mexiko	16	17	16	14	14	14	14				-2 pe	-13%
Tjeckien	27	20	19	17	14	13	14	12			-15 pe	-56%
Slovakien	32	23	21	15	14	13	12	11			-21 pe	-66%
Lettland	20	-	17	15	13						-7 pe	-35%
Polen	17	18	16	15	13	13	12				-5 pe	-29%
USA	13	12	12	12	11	11	11	11	11	11	-2 pe	-15%
Ungern	20	17	-	-	11	-	11				-9 pe	-45%
Sydkorea	11	10	10	10	10	10	10	10	10		-1 pe	-9%
Litauen	17	-	11	10	9	8	8	8	7		-10 pe	-59%
Frankrike	8	8	8	8	8	8	8				0 pe	0%
Turkiet	29	-	-	11	-	6	7	8			-21pe	-72%
Estland	15	10	-	8	7						-8 pe	-53%

* Förändring i procentenheter (pe) mellan år 2000 och senast tillgängliga data.

² Det går att vara medlem enbart av a-kassan YTK eller i föreningen YTK, varvid följer ett antal tilläggsförmåner <https://se.ytk.fi/om-oss> Se även Löntagaren: ”Fackets a-kassor är ofta billigare än YTK” <https://www.sak.fi/sv/material/nyheter/fackets-kassor-ar-ofta-billigare-ytk>

** Förändring i procent (%).

Anmärkning 1: Danmark (2) exkluderar så kallade alternativa fackföreningar, även benämnda gula fackföreningar. De kännetecknas av att de i allmänhet inte tecknar kollektivavtal. Både Danmark (1) och Danmark (2) inkluderar arbetslösa.

Anmärkning 2: Norge 2006- reviderat sedan förra utgåvan. Den nya beräkningsmetod som Fafo tillämpar innebär att endast fullt betalade medlemmar inkluderas (tidigare ingick även yrkesaktiva som av olika orsaker betalade reducerad fackavgift). Förändringen medför att organisationsgraden sannolikt underskattas.

Anmärkning 3: Grekland 2000 avser 2001, Lettland 2000 avser 2003, Ungern 2000 avser 2001, Litauen 2000 avser 2001, Turkiet 2000 avser 2001, Turkiet 2010 avser 2008.

Källor: Sverige: specialkörningar av AKU årsmedeltal anställda 16-64 år exklusive heltidsstuderande som deltidsarbetar vid sidan om studierna (se vidare tabell 32 i Appendix 1). Danmark 1980-2012 och 2015-2016: egna beräkningar utifrån uppgifter från Danmarks Statistik och danska LO. Danmark 2013-2014: Kjellberg & Ibsen (2016)³ tabell 3 sid. 292 där det bör observeras att 2015 avser kvartal 4 2014 och 2014 kvartal 3 2013; Finland (-2010): IDS (Income Distribution Survey) från Petri Böckerman, Labour Institute for Economic Research, Helsingfors; Norge: beräkningar av Torgeir Aarvaag Stokke respektive Kristine Nergaard, Fafo Oslo; Belgien (-2013), Italien (-2013), Irland, Kanada (-2006), Österrike (-2013), Slovenien, Tyskland (-2013), Portugal (-2012), Nederländerna (-2013), Spanien (-2013), Schweiz (-2013), Tjeckien (-2013), Slovakien (-2013), Lettland, Polen (-2012), Ungern (-2012), Sydkorea (-2012), Litauen (-2012), Frankrike (-2013), Turkiet (-2013) och Estland: J. Visser, ICTWSS Data base. version 5.1. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam. September 2016; Japan: Japan Institute for Labour Policy and Training; Storbritannien: Trade Union Membership 2016, London: Department for Business, Innovation & Skills May 2017; Australien: Australian Bureau of Statistics. Employee Earnings, Benefits and Trade Union Membership Australia, (augusti olika år); USA: Union Members 2016 samt föregångare, Washington: Bureau of Labor Statistics; Finland (2011-), Belgien (2014-), Italien (2014-), Kanada (2010-), Österrike (2014-), Grekland, Tyskland (2014-), Portugal (2014-), Nederländerna (2014-), Spanien (2014-), Schweiz (2014-), Tjeckien (2014-), Slovakien (2014-), Polen (2013-), Ungern (2014-), Sydkorea (2013-), Litauen (2013-), Frankrike (2014-) och Turkiet (2014-): OECD Stat (hämtat 2017-12-12); Mexiko, OECD Employment and Labour Market Statistics.

Även i Sverige finns en fristående a-kassa, Alfa-kassan, bildad 1998 av A-kassornas Samorganisation, men den har inte nått någon större anslutning (3 procent av kassamedlemmarna vid årsskiftet 2017/2018). Den borgerliga alliansregeringen genomförde med början 2007 ett stort antal förändringar av Gent-systemet, framför allt kraftigt höjda avgifter till a-kassorna följda av ett stort medlemsras hos både de fackliga organisationerna och a-kassorna.

Den fackliga organisationsgradens nedgång på tolv procentenheter i Sverige 2000-2017 är stor även ur ett internationellt perspektiv. Av de 31 länderna i **tabell 1** är tappet i *procentenheter* större endast i Slovenien, Tjeckien, Slovakien och Turkiet (med reservation för att flera länder saknar data för hela perioden). Den fackliga tillbakagången i Danmark är större än i Sverige om de så kallade alternativa (eller ”gula”) fackföreningarna exkluderas. Räknat på detta sätt sjönk den danska organisationsgraden mellan år 2000 och 2016 med nitton procentenheter mot tolv i Sverige – se i **tabell 1** nedan serien Danmark (2), enligt vilken andelen fackligt anslutna löntagare i dag understiger 55 procent i Danmark.

Relativt sett är den fackliga tillbakagången emellertid avsevärt större än i Sverige i fjorton av länderna (minst ca 25-procentig nedgång). I Slovenien, Tjeckien, Slovakien, Litauen och

³ Kapitlet kan läsas här:

http://portal.research.lu.se/portal/files/21682547/Kjellberg_og_Ibsen_2016_ur_Due_og_Madsen.pdf

Estland är det fråga om en halverad eller drygt halverad andel fackligt anslutna. I Turkiet förlorade fackföreningarna sju av tio medlemmar mellan 2000 och 2015. Även i Australien och Ungern har fackföreningarna gjort mycket stora medlemsförluster. Däremot har organisationsgraden inte minskat alls i Italien. USA, Sydkorea och Frankrike kännetecknas av relativt stabil anslutningsgrad, men på en mycket låg nivå. Bland de tre största ekonomierna i **tabell 1** tillhör färre än var femte anställd en facklig organisation i Tyskland och Japan, i USA endast var nionde.

För den fackliga organisationsgradens utveckling i 40 länder 1980-2017, se **tabell 46** i Appendix 7.

Tre unika utvecklingar

Under de senaste tio-femton åren har det i Sveriges moderna historia inträffat flera helt unika utvecklingar vad gäller den fackliga organisationsgradens utveckling. Först ett *fackligt medlemsras* utan motsvarighet sedan storstrejken 1909. För det andra att den fackliga organisationsgraden – till skillnad från under 1990-talskrisens början – *inte steg* åren 2009-2010 sedan en högkonjunktur avlösts av en av de djupaste lågkonjunkturer som Sverige upplevt sedan 1930-talet.⁴ Såväl det fackliga medlemsraset under åren 2007-2008 som den under lågkonjunkturen uteblivna ökningen av organisationsgraden förklaras huvudsakligen av de förändringar av a-kasseavgifterna som alliansregeringen gjorde 1 januari 2007 (kraftigt höjd avgift) respektive 1 juli 2008 (starkt ökad differentiering av avgiften utifrån arbetslöshetsnivån inom varje a-kassa). Den 1 januari 2014 avskaffades den så kallade arbetslöshetsavgiften som framför allt berörde medlemmarna i a-kassor med hög arbetslöshet, varvid a-kasseavgifterna blev ungefär desamma som före 2007.

När avgifterna höjdes kraftigt 1 januari 2007 skedde det i *samtliga* a-kassor. Under loppet av två år förlorade såväl a-kassorna som facken ett stort antal medlemmar. Hos både arbetare och tjänstemän sjönk den fackliga organisationsgraden med cirka fem-sex procentenheter mellan 2006 och 2008 (**tabell 2**). Den skärpta differentieringen av a-kasseavgifterna som infördes 1 juli 2008 och som innebar att avgifterna tydligare kopplades till arbetslösheten inom varje a-kassa medförde ökade avgiftsskillnader mellan arbetare och tjänstemän till följd av den i allmänhet högre arbetslösheten i arbetarkassorna. Avgiftsskillnader växte ytterligare sedan den ekonomiska krisen på allvar drabbat Sverige under 2009 och en stor del av 2010.

⁴ Arbetslösheten steg från 6,1 procent 2008 till 8,4 procent 2009 och 8,7 procent 2010 (AKU årsgenomsnitt 16-64 år).

Arbetslösheten steg nämligen betydligt mer bland arbetarna än bland tjänstemännen. Under djupa lågkonjunkturer brukar den fackliga organisationsgraden gå upp i Sverige, men de mycket höga avgifterna för fack och a-kassa sammantaget för framför allt arbetarna motverkade en sådan utveckling (Kjellberg 2011a).

De växande och under hela år 2013 fortfarande stora avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor avspeglas i att arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad utvecklades mycket olika mellan 2008 och 2013: *minus* fem procentenheter bland arbetarna, *plus* en procentenhet bland tjänstemännen. Inom privat sektor ökade skillnaderna ännu mer: minus fem enheter bland arbetarna, plus fyra enheter bland tjänstemännen. Att andelen fackligt anslutna tjänstemän (73 procent 2013) därmed blev klart högre än andelen fackligt anslutna arbetare (66 procent) utgör en tredje helt unik utveckling i den svenska fackliga historien.

Något överraskande fortsatte arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad att utvecklas i olika riktning även därefter:

- År 2014 minus två procentenheter bland arbetarna och plus en enhet bland tjänstemännen. Som synes en ökad differens på tre procentenheter som dock reduceras till 1,5 enheter om hänsyn tas till avrundningar. Som framgår av **tabell 36** i Appendix 2 sjönk arbetarnas organisationsgrad med 1,3 procentenheter mellan 2013 och 2014 medan tjänstemännens gick upp med 0,2 enhet. Den fortsatta nedgången på arbetsplatsidan kan bero på att det kan vara svårt att bryta en flerårig, kraftig tillbakagång (minus elva procentenheter 2006-2013) eftersom en så stor nedgång försvagar facket såväl på central förbunds nivå som – och det är allvarligast ur rekryteringssynpunkt – på de enskilda arbetsplatserna. Med färre medlemmar undermineras underlaget för fackklubbar och förtroendevalda. Med allt fler arbetsplatser utan klubbar blir det svårare att visa upp resultat på arbetsplatserna samtidigt som ett minskat antal fackligt aktiva personer gör det svårare att rekrytera nya medlemmar.
- År 2015 *minus en procentenhet bland arbetare och oförändrad organisationsgrad bland tjänstemän*, det vill säga en ökad differens på en procentenhet som dock ökar till 1,8 enheter om hänsyn tas till avrundningar. Som framgår av **tabell 36** i Appendix 2 sjönk arbetarnas organisationsgrad med 1,6 procentenheter mellan 2014 och 2015 medan tjänstemännens gick upp med 0,2 enhet.
- År 2016 återigen *minus en procentenhet bland arbetare och oförändrad organisationsgrad bland tjänstemän*. Mellan 2015 och 2016 sjönk arbetarnas

organisationsgrad närmare bestämt med 0,8 procentenheter (från 62,9 procent till 62,1 procent) medan den var oförändrat 73,8 procent bland tjänstemännen. Till skillnad från under de föregående åren minskade inte arbetarnas genomsnittliga organisationsgrad i *privat* sektor. Däremot sjönk den med tre procentenheter bland *offentliganställda* arbetare (från 77 procent 2015 till 74 procent 2016) – se **tabell 6** angående inrikes och utrikes födda i offentlig sektor.

- År 2017 sjönk både arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad med en procentenhet, till 61 respektive 73 procent. Att den genomsnittliga organisationsgrad förblev oförändrat 69 procent kan förutom avrundningar tillskrivas en ökad andel tjänstemän på arbetsmarknaden i kombination med att tjänstemännens organisationsgrad är högre än arbetarnas. Om en decimal tas med var nedgången på arbetsidan dubbelt så stor (från 62,1 procent 2016 till 61,1 procent 2017 = 1,0 procentenhet) som bland tjänstemännen (från 73,8 till 73,3 procent = 0,5 enhet).⁵ Även den genomsnittliga andelen fackligt anslutna minskade (från 69,2 procent 2016 till 68,6 procent 2017 = 0,6 enheter). *Bland arbetarna var nedgången dubbelt så stor i offentlig som i privat sektor* (minus två respektive minus en procentenhet)⁶ och *i offentlig sektor var den fyra gånger större bland utrikes födda arbetare* (från 68 till 64 procent) än bland inrikes födda (från 76 till 75 procent – se **tabell 6**).

Med angivande av en decimal sjönk arbetarnas organisationsgrad under åren 2014, 2015, 2016 och 2017 med sammantaget 4,7 procentenheter medan den fackliga anslutningen bland tjänstemännen var nästan oförändrad, närmare bestämt en minskning med endast 0,1 procentenhet (se **tabell 36** i Appendix 2).

Den ekonomiska kris som inträffade i samband med finanskrisen berörde framför allt *industrin* och allra mest arbetarna. Andelen fackligt anslutna industriarbetare *sjönk* med fyra procentenheter mellan 2009 och 2013 (från 81 till 77 procent) medan organisationsgraden *steg* med fyra enheter bland industrins *tjänstemän* (från 76 procent 2009 till 80 procent 2013 – se **tabell 3** nedan). För att förklara varför den fackliga anslutningen inom industrin utvecklats så olika för arbetare och tjänstemän är det nödvändigt att beakta de mycket stora och under 2010 växande avgiftsskillnaderna i a-kassan. Medlemmarna i IF Metalls och GS a-kassor

⁵ Den relativt blygsamma nedgången i tjänstemännens organisationsgrad mellan 2016 och 2017 gäller främst manliga tjänstemän i privat sektor – se **tabellerna 26 och 28** samt **tabell 56** i Appendix 11 ("högre tjänstemän" och "övriga tjänstemän" per kön).

⁶ Från 73,8 procent 2016 till 71,9 procent 2017, dvs 1,9 procentenheter i offentlig sektor. Från 59,0 till 57,9 procent eller 1,1 procentenheter i privat sektor.

betalade under hela 2010 en mer än fyra gånger högre avgift än vad civilingenjörerna gjorde (**tabell 18**). Avgiften till de båda industriarbetarkassorna var mer än tre gånger så hög som till Ledarnas a-kassa och 67-114 procent högre än till Unionens a-kassa. Avgiftsskillnaden ökade under året allteftersom Unionen-kassan kunde sänka sin avgift. De under 2010 mycket höga avgifterna till industriarbetarkassorna i kombination med den alltmer ljusnande ekonomiska konjunkturen utgör sannolikt huvudförklaringen till den fallande organisationsgraden bland industriarbetarna, medan den låga – eller vad gäller Unionen-kassan sjunkande avgiften – förhindrade en liknande utveckling bland industrins tjänstemän (se **tabell 25** angående medlemsavgifterna och **tabell 26** angående arbetslöshetens utveckling under 2010).

Tabell 2. Facklig organisationsgrad för arbetare och tjänstemän 2006-2017

	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2006-2008	2008-2010	2010-2015	2015-2016	2016-2017	2006-2016
A. Arbetare															
Industri mm	84	81	79	78	77	76	76	75	74	-3	-2	-3	-1	-1	-10
Bygg-verksamhet	81	73	71	69	68	67	65	66	64	-8	-2	-6	+1	-2	-17
Handel	64	57	57	56	56	53	52	54	53	-7	0	-5	+2	-1	-11
Övrig privat service	67	58	57	55	54	54	51	50	49	-9	-1	-6	-1	-1	-18
Summa privat service	66	58	57	55	54	53	51	51	51	-8	-1	-6	0	0	-15
Summa privat sektor	74	67	65	63	62	61	59	59	58	-7	-2	-6	0	-1	-16
Offentlig sektor	87	83	83	80	79	77	77	74	72	-4	0	-6	-3	-2	-15
Båda sektorerna	77	71	69	67	66	64	63	62	61	-6	-2	-6	-1	-1	-16
B. Tjänstemän*															
Industri mm	80	76	77	79	80	79	80	80	79	-5	+2	+3	0	-1	-1
Handel	62	56	61	60	61	63	64	66	64	-6	+5	+3	+2	-2	+2
Övrig privat service	66	61	63	65	65	66	66	67	66	-5	+2	+3	+1	-1	0
Summa privat service	65	60	63	64	65	65	66	67	66	-5	+3	+3	+1	-1	+1
Summa privat sektor	69	63	65	67	67	68	68	69	68	-6	+2	+3	+1	-1	-1
Offentlig sektor	89	85	86	84	84	84	83	82	82	-4	+1	-3	-1	0	-7
Båda sektorerna	77	72	73	73	73	74	74	74	73	-5	+1	+1	0	-1	-4

* Relativt få anställda tjänstemän i byggbranschen och därmed litet urval motiverar att denna grupp inte redovisas för tjänstemännen.

Som nämnts är det anmärkningsvärt att organisationsgraden *inte steg* under den djupa lågkonjunkturen 2009-2010. Här spelade sannolikt de med arbetslösheten snabbt stigande a-kasseavgifterna huvudrollen. Den totala fackavgiften till IF Metall nådde upp till ca 700-800

kronor per månad (inklusive avgiften till a-kassan). Det förtjänar vidare att påpekas att medlemskap i IF Metall förutsätter medlemskap också i a-kassan och att förbundet till skillnad från tjänstemannafacken saknar facklig inkomstförsäkring. En sådan hade blivit mycket dyr till följd av den höga arbetslösheten under lågkonjunkturer varför fackavgiften hade fått höjas kraftigt (enligt uppgift från förbundet med flera hundra kronor under 2010). Så var det inte bland tjänstemännen. Att Unionens inkomstförsäkring är ett viktigt fackligt rekryteringsinstrument antyds av den mycket stora medlemsökning som förbundet upplevt under senare år.

Mellan 2014 och 2015 skedde ingen förändring av industriarbetarnas organisationsgrad som låg kvar på 76 procent. Bland industritjänstemännen steg den med en enhet. För perioden 2006-2017 i sin helhet sjönk organisationsgraden bland industriarbetarna med tio procentenheter jämfört endast en enhets nedgång bland industrins tjänstemän (**tabellerna 2-3**). Det ras som industritjänstemännens organisationsgrad genomgick mellan 2006 och 2008 (minus fyra procentenheter) kompenserades helt av uppgången mellan 2008 och 2013 (plus fyra enheter), som dock följdes av en mindre nedgång mellan 2013 och 2014 och en lika stor uppgång mellan 2014 och 2015. År 2006 var arbetarnas organisationsgrad inom industrin högre än tjänstemännens: 84 respektive 80 procent. År 2017 gällde det omvända: 74 respektive 79 procent.

En liknande utveckling kan konstateras inom *handeln*: 64 procent fackanslutna arbetare 2006 mot 62 procent hos tjänstemännen. År 2017 översteg tjänstemännens organisationsgrad 2006 års nivå med två enheter (62 procent 2006, 64 procent 2017), medan arbetarnas gått ned med elva procentenheter eller från 64 procent 2006 till 53 procent 2017.

I *övriga privata tjänstenäringar* (privat service exklusive handel) är skillnaderna mellan arbetare och tjänstemän ännu större. Bland arbetarna sjönk andelen fackligt anslutna här med arton procentenheter mellan 2006 och 2017 (**tabellerna 2-3**). Bland tjänstemännen har organisationsgraden återhämtat sig helt inte bara i handeln utan också i ”övrig privat service”.

Allra mest har den fackliga organisationsgraden sjunkit bland arbetarna inom *hotell- och restaurangbranschen* (**tabell 3**). Mellan 2006 och 2017 rasade den från 52 till 27 procent, en nedgång med hela 25 procentenheter. Kombinationen av låga löner (bland de lägsta på den svenska arbetsmarknaden) och en av de högsta a-kasseavgifterna (dock starkt reducerad sedan 2014) spelar här säkerligen en betydelsefull roll tillsammans med den höga personalomsättningen och den höga andelen unga, tidsbegränsat anställda och deltidsarbetande. De många små arbetsplatserna i restaurangbranschen är en bidragande orsak till att facket här inte alls är lika väl representerat genom fackklubbar som inom industrin.

Tabell 3. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och anställda totalt samt per bransch och sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A. Arbetare												
Industri mm	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76	75	74
Byggverksamhet	81	77	73	73	71	69	69	68	67	65	66	64
Handel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52	54	53
Övrig privat service	67	62	58	57	57	55	55	54	54	51	50	49
därav: - hotel & rest.	52	47	40	36	36	33	32	30	29	28	28	27
- transport	71	67	63	62	63	60	62	63	64	60	60	60
Summa privat service	66	62	58	56	57	55	55	54	53	51	51	51
Summa privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72
Båda sektorerna	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61
B. Tjänstemän*												
Industri mm	80	76	76	76	77	78	79	80	79	80	80	79
Handel	62	59	56	58	61	59	60	61	63	64	66	64
Övrig privat service	66	63	61	63	63	64	65	65	66	66	67	66
därav transport	75	71	71	71	71	71	73	75	74	73	73	69
Summa privat service	65	62	60	62	63	63	64	65	65	66	67	66
Summa privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68	69	68
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82
Båda sektorerna	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74	74	73
C. Anställda totalt												
Industri mm	82	79	79	79	78	78	79	78	77	77	77	76
Byggverksamhet	79	75	71	71	70	68	67	67	67	65	65	64
Handel	63	60	57	57	58	57	58	59	58	58	60	59
Övrig privat service	67	63	60	61	61	61	61	61	61	61	61	60
därav - hotel & rest.	52	49	41	36	38	37	36	35	34	34	34	32
- transport	73	69	66	65	65	63	65	66	67	64	64	63
Summa privat service	66	62	59	60	60	60	61	61	61	60	61	60
Summa privat sektor	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64
Offentlig sektor	88	86	84	84	84	83	83	83	82	81	80	79
Båda sektorerna	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69
Män	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66	66	65
Kvinnor	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73	72	72

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2006-2017
A. Arbetare												
Industri mm	-3	0	0	-2	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	-10
Bygghverksamhet	-4	-4	0	-2	-2	0	-1	-1	-2	+1	-2	-17
Handel	-3	-4	-1	+1	-1	0	0	-3	-1	+2	-1	-11
Övrig privat service	-5	-4	-1	0	-2	0	-1	0	-3	-1	-1	-18
därav - hotel & rest.	-5	-7	-4	0	-3	-1	-2	-1	-1	0	-1	-25
- transport	-4	-4	-1	+1	-3	+2	+1	+1	-4	0	0	-11
Summa privat service	-4	-4	-2	+1	-2	0	-1	-1	-2	0	0	-15
Summa privat sektor	-4	-3	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2	0	-1	-16
Offentlig sektor	-2	-2	-1	+1	-3	0	-1	-2	0	-3	-2	-15
Båda sektorerna	-3	-3	-1	-1	-2	0	-1	-2	-1	-1	-1	-16
B. Tjänstemän*												
Industri mm	-4	0	0	+1	+1	+1	+1	-1	+1	0	-1	-1
Handel	-3	-3	+2	+3	-2	+1	+1	+2	+1	+2	-2	+2
Övrig privat service	-3	-2	+2	0	+1	+1	0	+1	0	+1	-1	0
därav transport	-4	0	0	0	0	+2	+2	-1	-1	0	-4	-6
Summa privat service	-3	-2	+2	+1	0	+1	+1	0	+1	+1	-1	+1
Summa privat sektor	-4	-2	+2	0	0	+2	0	+1	0	+1	-1	-1
Offentlig sektor	-3	-1	0	+1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-7
Båda sektorerna	-4	-1	0	+1	0	0	0	+1	0	0	-1	-4
C. Anställda totalt												
Industri mm	-3	0	0	-1	0	+1	-1	-1	0	0	-1	-6
Bygghverksamhet	-4	-4	0	-1	-2	-1	0	0	-2	0	-1	-15
Handel	-3	-3	0	+1	-1	+1	+1	-1	0	+2	-1	-4
Övrig privat service	-4	-3	+1	0	0	0	0	0	0	0	-1	-7
därav - hotel & rest.	-3	-8	-5	+2	-1	-1	-1	-1	0	0	-2	-20
- transport	-4	-3	-1	0	-2	+2	+1	+1	-3	0	-1	-10
Summa privat service	-4	-3	+1	0	0	+1	0	0	-1	+1	-1	-6
Summa privat sektor	-3	-3	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	-7
Offentlig sektor	-2	-2	0	0	-1	0	0	-1	-1	-1	-1	-9
Båda sektorerna	-4	-2	0	0	-1	0	0	0	-1	0	0	-8
Män	-3	-3	0	0	-1	+1	-1	0	-1	0	-1	-9
Kvinnor	-4	-2	0	+1	-2	0	0	0	0	-1	0	-8

Anm. 1. För en mer detaljerad branschuppdelning för arbetare, se **tabell 55** och för tjänstemän **tabell 54** i Appendix 10.

Anm. 2. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Industri mm, bygghverksamhet, handel, hotell och restaurang och transport avser privat sektor. Till privat sektor räknas alla bolag, således även kommunala och statliga såsom SJ och Posten. Näringsgrensindelningen för 2006-08 har gjorts enligt SNI2002 och från och med 2009 enligt SNI2007. Industri mm enligt SNI2007 omfattar jord- och skogsbruk, fiske, mineralutvinning, tillverkningsindustri, energiproduktion, vatten, avlopp, avfallshantering mm (kod A-E). Bygghverksamhet inkluderar husbyggnad och anläggningsarbeten (kod F). Handel omfattar parti- och detaljhandel samt reparation av motorfordon (kod G). Transport omfattar bl a land-, sjö- och lufttransport samt post- och kurirverksamhet (kod H). Hit räknas bolag som SAS, SJ, Posten och Citymail. Hotell och restaurang har kod I. Övrig privat service (kod H-U) innehåller förutom Transport och Hotell och restaurang även information och kommunikation (förlagsverksamhet, film, tv, telekommunikation, dataprogrammering mm), finans- och försäkringsverksamhet, företagstjänster, utbildning, vård mm (allt under förutsättning att verksamheten bedrivs i privat regi, till vilket räknas alla bolag och stiftelser). Summa privat service täcker grupperna G-U.

Några jämförelser mellan SNI2002 och SNI2007: I SNI2002 ingick inte avfallshantering mm i grupp E, men däremot i SNI2007. Omvänt tillhörde telekommunikation gruppen I (Transport) i SNI2002 men inte i SNI2007, där denna bransch tillhör den nya gruppen J (Information och kommunikation). I grupp J var organisationsgraden 2009 66 procent för löntagare och 65 procent 2010.

* Relativt få anställda tjänstemän i byggbranschen samt hotell- och restaurangbranschen och därmed litet urval motiverar att dessa grupper inte redovisas separat under tjänstemän.

Den *genomsnittliga organisationsgraden* var år 2006 77 procent både bland arbetare och tjänstemän. År 2017 hade den sjunkit till 61 procent bland arbetarna och 73 procent bland tjänstemännen, det vill säga en förändring från *lika* organisationsgrad till en *divergens* på tolv procentenheter (**tabellerna 2-3 och 27**). Medan tjänstemännens organisationsgrad mellan 2006 och 2017 föll med fyra procentenheter föll den med sexton enheter bland arbetarna, det vill säga *fyra gånger mer*.

Bakom den sedan 2008 nästan oförändrade organisationsgraden för *löntagare totalt* (71 procent 2008-2010, 70 procent 2011-2014 och 69 procent 2015-2017) döljs således en mellan arbetare och tjänstemän *tydlig divergens* i facklig anslutning.

På samma sätt finner man bakom den bland *privatanställda löntagare* åren 2008-2016 nästan oförändrade genomsnittliga organisationsgraden på 65 procent 2008-2013 och 64 procent 2014-2017 en utveckling som pekar åt *skilda* håll för arbetare och tjänstemän (nedåt respektive uppåt), först resulterande i en *konvergens* inom privat sektor – tjänstemännen kom ifatt arbetarna – och från 2011 återigen en *divergens* men nu till förmån för tjänstemännen som nu drog ifrån arbetarna:

- från 67 procent fackligt anslutna arbetare i privat sektor 2008 till 65 procent 2010 och 58 procent 2017. *Det betyder att idag är fyra av tio arbetare inom privat sektor inte med i facket.*
- från 63 procent fackligt anslutna tjänstemän i privat sektor 2008 till 65 procent 2010 och 69 procent 2016, dock med en nedgång till 68 procent 2017. *Numera är således närmare sju av tio privatanställda tjänstemän med i facket.*

För perioden 2006-2017 i sin helhet sjönk andelen fackligt anslutna arbetare i privat sektor med sexton procentenheter (från 74 till 58 procent) medan tjänstemännens nedgång (till 63 procent 2008) nästan helt återhämtats (69 procent 2006, 63 procent 2008 och 68 procent 2017).

Den mest anmärkningsvärda utvecklingen inträffade således inom *privat* sektor. Det gäller såväl mellan 2008 och 2011 som för hela perioden 2006-2017 (men mellan 2015 och 2016 var nedgången koncentrerad till offentlig sektor, vilket 2017 fortsatte på arbetsidan). Inom privat sektor hade fem procentenheter högre fackanslutning bland *arbetarna* (74 procent) än bland tjänstemännen (69 procent) år 2006 2017 svängt om till tio enheter högre organisationsgrad bland *tjänstemännen* (68 procent) än bland arbetarna (58 procent). Det vill

säga ett ”swing” med *femton enheter* till tjänstemännens favör. Fem enheters divergens till *arbetarnas* förmån hade svängt om tio enheters divergens till *tjänstemännens* favör. Saken kan också formuleras som att tjänstemännen inom privat sektor både kom ikapp och med bred marginal passerade arbetarna genom att arbetarnas organisationsgrad mellan 2006 och 2016 föll med *femton procentenheter* medan nedgången bland tjänstemännen nästan helt återhämtats.

Varför fortsatte andelen fackligt anslutna arbetare att falla även sedan a-kasseavgifterna 2014 återstälts till ungefär samma nivå som före 2007?

Mellan 2006 och 2013 sjönk andelen fackligt anslutna arbetare från 77 till 66 procent. Särskilt under det stora medlemsraset åren 2007 och 2008 är det tydligt att de kraftigt höjda a-kasseavgifterna är den viktigaste förklaringen till att den kraftiga nedgången i arbetarnas fackliga organisationsgrad (från 77 procent 2006 till 71 procent 2008). För Byggnadsarbetareförbundet tillkom att man 2007 tvingades göra en betydande höjning av den rena fackavgiften till följd av en dom i Europadomstolen.⁷

När det gäller fackligt medlemskap visar forskningen att många – och inte minst i yngre åldrar – väger *kostnaden* för medlemskapet mot *nyttan* av att vara medlem.⁸ På samma sätt kan det antas förhålla sig med medlemskapet i a-kassorna. Därför var det inte särskilt förvånande att en kraftigt höjd avgift tillsammans med försämrat inkomstskydd medförde ett medlemsras i a-kassorna.⁹ Genomslaget av förändringarna blev extra stort år 2007 genom att det var under ett högkonjunkturår som de viktigaste förändringarna genomfördes.¹⁰

Under de följande fem åren (2009-2013) med fortsatt höga a-kasseavgifter fortsatte nedgången i arbetarnas organisationsgrad till 66 procent 2013. Som berörts ovan borde den ha börjat stiga under hösten 2008 då arbetslösheten började öka under den just inledda finanskrisen. I ett Gentland som Sverige tenderar den fackliga anslutningen sjunka under högkonjukturer (som under slutet av 1980-talet då arbetslösheten var mycket låg) och stiga

⁷ Medverkande till det kraftiga medlemsraset bland byggnadsarbetarna mellan 2006 och 2008 var att utöver höjningen av a-kasseavgiften höjdes den ”rena” fackavgiften den 1 maj 2007 med 155 kronor i månaden sedan gransknings- och mättningsarvodena avvecklats efter en dom i Europadomstolen. Fackavgiften blev därmed 387-433 kronor (avgiften varierar mellan avdelningarna), vartill kom den förhöjda a-kasseavgiften på 366 kronor = totalt 753-799 kronor i månaden i fack- och a-kasseavgift.

⁸ Detta har uppmärksamats av såväl sociologisk som psykologisk forskning om fackligt medlemskap (Bruhn 1999, Kjellberg 2001: 146f, 155, 168, 171f, 193ff, 278, 353f, Sverke & Hellgren 2002). Ekonomerna utgår i sina antaganden från att nyttan av fackligt medlemskap vägs mot kostnaderna (Holmlund & Lundborg 1999).

⁹ En förändring från januari 2007 som berörde alla med inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning (a-kasseersättning) var att denna efter 200 dagar sänktes från 80 procent till 70 procent av den tidigare arbetsinkomsten (upp till taket), vilket bör ha medfört att försäkringen uppfattades som mindre attraktiv.

¹⁰ Arbetslösheten föll från 7,1 procent 2006 till 6,2 procent 2007 och 6,1 procent 2008 för att 2009 stiga till 8,4 procent (AKU årsgenomsnitt 16-64 år).

under lågkonjunkturer (som då den djupa 1990-talskrisen inleddes), men så blev det inte nu. Från juli 2008 hade alliansregeringen stärkt kopplingen mellan arbetslösheten inom varje a-kassa och avgiften till a-kassan. Det motverkade medlemsrekryteringen till a-kassorna under en tid när behovet av medlemskap kunde förväntas öka kraftigt. Den sammanlagda avgiften till LO-facken och deras arbetslöshetskassor avskräckte tillräckligt många från medlemskap i fack och a-kassor för att organisationsgraden skulle fortsätta att gå ned om än långsammare än under högkonjunkturåren 2007 och 2008. Närmare bestämt minskade den fackliga organisationsgraden bland arbetare från 71 procent 2008 till 70 procent 2009 och 69 procent 2010, för att när tiderna blev bättre fortsätta att sjunka till 67 procent 2011 och 2012 samt 66 procent 2013. Tjänstemännens lägre arbetslöshet och avgifter avspeglades i en mindre uppgång i andelen fackligt anslutna följt av en stabilisering: från 72 procent 2008 och 2009 till 73 procent 2010-2013.

Inom den privat sektorn, där arbetslösheten steg mer än inom offentlig sektor, var förloppet ännu tydligare. Bland privatanställda arbetare minskade andelen fackligt anslutna från 67 procent 2008 till 66 procent 2009, 65 procent 2010, 64 procent 2011, 63 procent 2012 och 62 procent 2013. Förutom nedgången med sju procentenheter under medlemsrasets båda år 2007 och 2008 följde således ytterligare fyra enheters nedgång under de återstående fem åren med förhöjda a-kasseavgifter. Utvecklingen på tjänstemannasidan står i skarp kontrast efter medlemsraset 2007 och 2008 som bland privattjänstemännen var sex procentenheter, men därefter ökade fackanslutningen från 63 procent 2008 till 65 procent åren 2009-2011 och 67 procent 2012-2013.

Frågan är varför utvecklingen fortsatte att gå isär mellan arbetare och tjänstemän när de sju åren med förhöjda a-kasseavgifter hade passerat. Fram till 2007 hade det så kallade Gentsystemet med fackligt administrerade a-kassor främjat den fackliga organiseringen genom att medlemskap i fackförening och a-kassa sågs som en helhet, något som mer eller mindre självklart hörde samman. Visserligen hade sambandet mellan fackligt medlemskap och medlemskap i a-kassa sedan slutet av 1980-talet luckrats upp genom den ökande direktanslutningen till a-kassorna, dvs medlemskap i en facklig a-kassa utan att tillhöra en fackförening. Utvecklingen hade börjat tidigast och gått längst på tjänstemannasidan. År 2006 var i genomsnitt mer än var tionde medlem i LO-kassorna direktansluten och nästan var femte i tjänstemannakassorna (Kjellberg 2010b/2016 tabell 1B). Sedan avgifterna till a-kassan chockhöjts 1 januari 2007 och skattereduktionen för medlemskap i fack (25 procent) och a-kassa (40 procent) samtidigt tagits bort och ersättningsvillkoren vid arbetslöshet försämrats fick nu många anledning att fundera över sitt medlemskap i fack och a-kassa. Under

medlemsrasets år 2007 och 2008 förlorade a-kassorna drygt 460.000 medlemmar, varav de fackliga a-kassorna ca 400.000 medlemmar. Facken tappade inte lika många, men 245.000 färre medlemmar på två år kan inte betecknas som något annat än ett betydande medlemsras. För både fack och a-kassor var det inte bara fråga om avhopp utan också om att de som gjorde entré på arbetsmarknaden – ungdomar och nyanlända från andra länder – avstod från att gå med. Det som tidigare i huvudsak betraktats som ett ”fackligt paket”, det vill säga medlemskap i både fackförening och tillhörande a-kassa, blev nu föremål för en rad valmöjligheter:

- medlemskap i både fack och a-kassa, vilket kan benämnas ett ”positivt Gent-val”
- avstå från medlemskap i både fack och a-kassa, vilket innebär ett ”negativt Gent-val”, att hela det fackliga paketet väljs bort
- avstå från medlemskap i facket men välja direktanslutning till a-kassa (Kjellberg 2014/2016: 13-15)
- avstå från medlemskap i a-kassan men välja medlemskap i facket: ganska många med trygga anställningar eller som närmade sig pensionsåldern i stat och kommun gjorde detta val. Det var särskilt vanligt i tjänstemannafacken. Hos TCO steg andelen medlemmar som avstod från medlemskap i a-kassan från 5 procent 2006 till 11 procent 2008 (Kjellberg 2011: 83-84). Hos IF Metall och Livs är det däremot i praktiken inte möjligt för fackmedlemmar att avstå från medlemskap i a-kassan.

LO-facken och LO-kassorna drabbades av de största medlemsförlusterna såväl i absoluta tal som relativt sett. Likaså steg andelen direktanslutna till arbetarkassorna mer än till tjänstemannakassorna. *Antalet* direktanslutna sjönk dock, men kassornas medlemsförluster var så stora att *andelen* direktanslutna av kassamedlemmarna ändå steg.

De mycket höga medlemsavgifterna i a-kassorna medförde att dessa ur facklig rekryteringssynpunkt snarare blev en belastning än en draghjälp. Det yttrade sig i att fackförbunden vilkas a-kassor fick de högsta avgiftshöjningarna erfor de största medlemsförlusterna. Ett extremexempel är Hotell och Restaurang Facket som under loppet av fyra år förlorade nästan fyra av tio medlemmar och dess a-kassa var tredje medlem.¹¹ Bidragande var också att ersättningsvillkoren för deltidsarbetslösa försämrades kraftigt under alliansregeringen. När den sammanlagda avgiften för medlemskap och a-kassa steg avsevärt¹²

¹¹ Under perioden 31/12 2006 – 31/12 2009 tappade Hotell- och restaurangfacket nästan fyra av tio medlemmar (minus 37 procent) och a-kassan var tredje medlem (minus 34 procent).

¹² Den 31/12 2009 var den totala månadsavgiften för fack och a-kassa 725 kronor för medlemmarna i Hotell och Restaurang (medellön 19.800 kronor), i IF Metall 706 kronor (medellön 23.177 kronor), i Transport 659 kronor

med följd att medlemstalen sjönk kraftigt framstod det klart att det svenska Gentsystemet nu fått *negativa* konsekvenser för den fackliga anslutningen, det vill säga en omvänd Gent-effekt.

Efter två års medlemsras i främst LO-förbunden och LO-kassorna och därefter ytterligare fem år med förhöjda avgifter hade det svenska Gent-systemets roll som fackligt rekryteringsinstrument delvis spelat ut sin roll. Med sju år av höga avgifter för medlemskapet i fack + a-kassa blev det långt mindre självklart än tidigare att gå med även sedan a-kasseavgifterna från 1 januari 2014 sänkts till ungefär samma nivå som före 2007. Efter att under årtal ha stått utanför fack och/eller a-kassa blev detta en vana att inte vara fackligt ansluten och det gäller i ännu högre grad medlemskap i a-kassorna. Andelen av arbetskraften ansluten till en a-kassa var 83 procent vid årsskiftet 2006/2007, två år senare 70 procent och vid årsskiftet 2017/2018 fortfarande 70 procent (**tabell 31**). Att den under denna period inträffat en finanskris åtföljd av snabbt stigande arbetslöshet –främst bland arbetare (som då fick ännu högre a-kasseavgifter) – vände inte utvecklingen. Förändringen av a-kassesystemet fick också institutionella återverkningar på arbetsplatsnivå. Med fallande facklig organisationsgrad minskade underlaget för fackklubbar varför det nu fanns färre förtroendevalda som kunde rekrytera medlemmar.

Med oförändrat tak i a-kassan¹³ fick istället fackliga inkomstförsäkringar en tilltagande roll för medlemsrekryteringen, men främst på tjänstemannasidan. Man kan tala om en ny form av Gent-effekt i och med att inkomstförsäkringar förutsätter medlemskap i såväl a-kassa som fackförening. Anledningen till att inkomstförsäkringar, som vid arbetslöshet ger ersättning utöver den från a-kassan, fått begränsad betydelse för LO-facken är den jämfört med tjänstemännen i allmänhet lägre lönenivån, vilket på arbetarsidan gjort dessa försäkringar mindre attraktiva. För mer välbetalda LO-grupper som verkstadsarbetare och byggnadsarbetare hade inkomstförsäkringar säkerligen kunnat underlätta medlemsrekryteringen, särskilt som dessa yrkesgrupper tillhör de mest drabbade av arbetslöshet vid konjunkturedgångar. IF Metall och Byggnads saknar emellertid

(medianlön ca 21.000 kronor) och i Kommunal 455 kronor (medellön för undersköterskor 20.400 kronor). För medlemmarna i byggnadsarbetarförbunden (Byggnads, Målarna och Elektrikerna) var månadsavgiften högre men också lönerna. Medlemmarna i TCO-förbundet Unionen betalade 31/12 2009 totalt 414 kronor till facket och a-kassan (medellön 27.070 kronor), i Vårdförbundet 340 kronor (medianlön 25.000 kronor) och i Sveriges Ingenjörer 314 kronor (medianlön 38.000 kronor). Källa: LO-tidningen nr 5 2010 (sid 6).

¹³ Den 1 januari 2007 sänktes högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen från 730 till 680 kronor under de första 100 dagarna av arbetslöshet. Det innebar att försäkringens sänktes från 20.075 kronor per månad till 18.700 kronor per månad. Med fem ersättningsdagar per vecka eller 22 per månad betydde det en ersättning på maximalt 14.960 kronor per månad (= 80% av en månadsinkomst på 18.700 kronor). Före 1/1 2007 var den maximalt 16.060 kronor per månad (= 80% av en månadsinkomst på 20.075 kronor) under de första 100 ersättningsdagarna. Alla belopp före skatt. Taket på 18.700 kronor i månaden höjdes inte förrän 1 september 2015.

inkomstförsäkringar just av det skälet. Den stora arbetslöshetsrisken vid konjunkturedgångar gör att inkomstförsäkringar anses för kostsamma. Man hade tvingats höja medlemsavgiften ganska mycket för att finansiera försäkringen, men hade då riskerat att förlora medlemmar.

Många arbetare och tjänstemän väger nyttan av medlemskapet mot kostnaden (Bruhn, Kjellberg & Sandberg 2013:166-169). Det kan betecknas som ett individuellt kalkylerande förhållningssätt, men ändå inte helt. Av en undersökning från 1990-talets början framgår att frågan om man ska vara med i facket är något man talar med varandra om ute på arbetsplatserna (Kjellberg 2001 och 2017). Det visade sig att även ett så till synes individuellt beslut som direktanslutning till a-kassan inte sällan var något man övervägde tillsammans och kollektivt gick från ord till handling. Påverkan från arbetskamrater, föräldrar och vänner hade stor betydelse när individen gick med i facket. På frågan om varför man vid frågetillfället var medlem dominerade olika nyttskäl såsom behovet av trygghet, gemensamma intressen gentemot arbetsgivaren vad gäller lön, mm. De som inte var fackligt anslutna uppgav för hög avgift, att de inte fått hjälp när de vänt sig till facket, mm.

Den fackliga organisationsgraden har i Gentländer som Sverige tenderat gå ned under högkonjunkturer och upp under lågkonjunkturer (Kjellberg 1983 kapitel 6). Under den extrema högkonjunkturen under 1980-talets slut ansåg ett växande antal löntagare och de klarade sig bra utan fackets hjälp och särskilt i storstäder som Stockholm där det fanns gott om jobb att välja mellan om man var missnöjd med arbetsgivaren.

Omvänt tenderar den fackliga organisationsgraden öka under lågkonjunkturer men detta mönster bröts under den hösten 2008 inledda finanskrisen då behovet av ökad trygghet under kristider normalt skulle medfört stigande organisationsgrad i fack och a-kassa. På arbetsarsidan där uppgången kunde förväntas bli allra störst inträffade istället en fortsatt nedgång. De höga avgifterna till LO-kassorna motverkade effektivt en uppgång i anslutningen till fack och a-kassa. Tjänstemannakassornas lägre avgifter i kombination med fackliga inkomstförsäkringar avspeglades i en stigande facklig organisationsgrad.

Åren 2009 och 2010 var den första gången under modern tid i Sverige som en djup ekonomisk kris inte åtföljdes av ökad facklig organisationsgrad. Det står i skarp kontrast till början av 1990-talet då såväl arbetslösheten som den fackliga anslutningsgraden steg snabbt under loppet av några få år (Kjellberg 2011:81-83). Organisationsgraden borde 2009 och 2010 ha stigit mest bland arbetarna, men istället sjönk den.

Däremot spelade sannolikt högkonjunkturen år 2017 en viss roll för att inte bara arbetarnas utan också tjänstemännens fackliga organisationsgrad sjönk. Det är första gången sedan 2008

som andelen fackligt anslutna tjänstemän minskat, i varje fall om man bortser från en mycket liten nedgång mellan 2010 och 2011 då konjunkturen vände uppåt.

Sedan Gent-systemet mer eller mindre upphört att fungera som fackligt rekryteringsinstrument under de sju åren med höga a-kasseavgifter kunde det knappast förväntas att samma system med sjunkande arbetslöshet skulle medverka till stigande organisationsgrad. Utöver en uttunning av fackklubbarnas täckningsgrad som följd av medlemsraset finns det flera strukturella egenskaper hos arbetskraften som främst bland arbetarna försvårar facklig organisering:

- Den högre andelen tidsbegränsat anställda och deltidsanställda hos arbetarna jämfört med tjänstemännen. Se vidare nedan avsnittet ”Den fackliga organisationsgraden hos fast och tidsbegränsat anställda”.
- Arbetarnas överrepresentation bland unga anställda. Varannan anställd i åldersgruppen 16-24 har en tidbegränsat jobb. Det är vanligt att perioder av arbete varvas med perioder av arbetslöshet, vilket innebär en lös anknytning till den enskilda arbetsplatsen och arbetsmarknaden. Se vidare nedan avsnittet ”Den fackliga organisationsgradens utveckling hos olika åldersgrupper”.
- Arbetarnas överrepresentation bland utrikes födda. I likhet med ungdomar rymmer denna grupp många som nyligen kommit ut på arbetsmarknaden och med inte sällan bristande kunskaper om fackföreningar och kollektivavtal. Se vidare nedan avsnittet ”Den fackliga organisationsgradens utveckling hos inrikes och utrikes födda”.

Angående den fackliga organisationsgradens kraftiga nedgång bland offentliganställda arbetare (varav nästan alla är anställda i kommuner och landsting) mellan 2015 och 2017 har säkerligen den så kallade Kommunalskandalen spelat en viss roll, det vill säga de avslöjanden som gjordes i media januari 2016 och som så allvarligt minskade förtroendet för förbundsledningen att det följdes av massavhopp bland medlemmarna. Som framgår av **tabell 4** tappade Kommunal 11.000 medlemmar under år 2016. Dessförinnan hade medlemstalet ökat under flera år (2012-2015), särskilt 2015 då ökningen var 7.800 medlemmar. År 2017 steg medlemstalet med blygsamma 1.000 personer.

De mest detaljerade branschuppdelningarna angående den fackliga organisationsgraden för arbetare finns i **tabell 55** och för tjänstemän i **tabell 54** i Appendix 10.

Tabell 4. Medlemsutvecklingen i några LO-förbund samt organisationsgradens utveckling för arbetare inom några sektorer/branscher

	Antal medlemmar 31/12			Organisationsgrad arbetare (årsmedeltal)			
År	Kommunal	IF Metall	HRF	Offentlig Sektor	Kommunal sektor	Industri mm	Hotell & restaurang
2006	563 700	337 700	54 500	87%	86%	84%	52%
2007	529 100	316 000	44 100	85%	85%	81%	47%
2008	511 700	304 500	36 300	83%	83%	81%	40%
2009	506 300	286 500	33 500	82%	82%	81%	36%
2010	503 400	275 100	31 600	83%	82%	79%	36%
2011	500 400	273 600	30 500	80%	80%	78%	33%
2012	502 500	266 300	28 700	80%	80%	78%	32%
2013	506 100	254 000	27 400	79%	79%	77%	30%
2014	509 700	248 400	28 000	77%	77%	76%	29%
2015	517 500	248 400	27 400	77%	76%	76%	28%
2016	506 500	246 100	28 100	74%	74%	75%	28%
2017	507 500	247 100	27 900	72%	72%	74%	27%

Anm. Antal aktiva medlemmar inkluderar arbetslösa och exkluderar studerande 31/12 respektive år. Facklig organisationsgrad årsgenomsnitt 16-64 år anställda (dvs exklusive arbetslösa) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Offentlig sektor utgörs av statlig och kommunal sektor. Kommunal sektor utgörs av kommuner och landsting. HRF = Hotell och Restaurang Facket. För organisationsgraden med en decimal se **tabellerna 54-55** i Appendix 10.

Källa *medlemsutveckling*: Kjellberg (2017d) som innehåller medlemsutvecklingen (varav kvinnor) för de enskilda fackförbunden sedan slutet av 1800-talet (sedan 1945 exklusive pensionärer): [http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century\(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc).html)

I **tabell 4** redovisas vidare organisationsgradens utveckling för offentligt respektive kommunalt anställda arbetare vilken 2015-2017 sjönk med fem respektive fyra procentenheter. Det bör observeras att Kommunals medlemsutveckling är beroende av fler förhållanden än organisationsgradens förändringar hos kommunalt anställda arbetare. Kommunal har även medlemmar inom privat sektor (dit även kommunalt ägda bolag räknas) och organiserar i likhet med andra LO-förbund även en del tjänstemän (se **tabell 53** Appendix 9). Omvänt rymmer tjänstemannafacken en del arbetare.

Hos IF Metall och Hotell och restaurang Facket (HRF) förefaller medlemstalen i viss utsträckning ha stabiliserats under åren 2015-2017 respektive 2014-2017 och särskilt jämfört med den kraftiga minskningen under åren 2007-2010. Den fackliga medlemsutvecklingen påverkas inte bara av organisationsgraden utan också av om antalet arbetare i arbetskraften ökar eller minskar.

Den fackliga organisationsgradens utveckling hos olika åldersgrupper

Andelen fackligt anslutna löntagare har sjunkit sedan mitten av 1990-talet och allra mest bland de unga (**tabell 5**). Den efter svenska förhållanden mycket låga organisationsgraden bland de yngsta hänger samman med att mer än varannan anställd i åldersgruppen 16-24 år idag har en tidsbegränsat jobb. Vid 1990-talets början inskränkte sig andelen tidsbegränsat anställda till ca var tredje (för fackanslutningens utveckling ur ett längre tidsperspektiv – se **tabell 35** i Appendix 1). Unga med tidsbegränsad anställning står delvis utanför gemenskapen på arbetsplatsen, i synnerhet om arbetet utförs på kvällar och helger. Den lösa anknytningen till den enskilda arbetsplatsen och arbetsmarknaden förstärks av att jobben ofta varvas med perioder av arbetslöshet. Sedan länge är arbetslösheten bland de unga betydligt högre än genomsnittet. Man kan därför tala om en ofrivillig, *strukturell individualism*. Också den tilltagande uppsplittring av arbetskraften som följer på outsourcing, inhyrning av personal och ensamarbete (t.ex. personliga assistenter) bidrar till att försvaga den kollektiva styrkan och sammanhållningen bland såväl unga som andra anställda.

Tabell 5. Facklig organisationsgrad efter ålder och kön i Sverige 1990-2017

Ålder	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
16-24	62	69	52	46	40	36	35	34	34	36	36	35	35	36	37
25-29	78	81	74	68	64	61	59	60	58	57	58	58	59	59	59
16-29	69	76	64	58	53	49	48	48	47	47	47	47	48	49	49
Totalt															
30-44	85	86	82	77	74	72	72	73	72	71	71	71	70	70	69
45-64	88	89	88	85	82	81	80	80	80	80	80	80	79	79	78
16-64 totalt	81	85	81	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69
Män	80	82	78	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66	66	65
Kvinnor	83	87	83	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73	72	72

Ålder	1990- 2012	1993- 2012	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2015- 2016	2016- 2017	2006- 2017
16-24	-26	-33	-6	-4	0	0	-1	0	+1	+1	-9
25-29	-21	-24	-4	-3	-4	+1	0	+1	0	0	-9
16-29	-22	-29	-5	-4	-2	0	0	+1	+1	0	-9
Totalt											
30-44	-14	-15	-3	-2	-1	0	0	-1	0	-1	-8
45-64	-8	-9	-3	-1	-1	0	0	-1	0	-1	-7
16-64 totalt	-11	-15	-4	-2	-1	0	0	-1	0	0	-8
Män	-12	-14	-3	-3	0	-1	0	-1	0	-1	-9
Kvinnor	-10	-14	-4	-2	-1	0	0	0	-1	0	-8

Anm. Anställda årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Sju av tio anställda i åldern 16-24 år har idag ett arbetaryrke.¹⁴ Många av dem finns i de privata tjänstenäringarna där den fackliga organisationsgraden är klart lägre än i industrin eller i den offentliga sektorn (**tabell 3**). Därtill kommer att det fackliga medlemsraset bland arbetare var betydligt kraftigare i dessa näringar (minus åtta procentenheter mellan 2006 och 2008) än i industrin (minus tre enheter) eller offentlig sektor (minus fyra enheter).

Den fackliga organisationsgradens utveckling hos inrikes och utrikes födda

Även de *utlandsfödda* är överrepresenterade bland arbetarna. Drygt var fjärde arbetare var 2017 född i andra länder än Sverige jämfört med nästan var sjätte tjänsteman.¹⁵ Mellan 2006 och 2017 sjönk de utlandsfödda arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor dubbelt så mycket som de svenskföddas: minus 26 respektive minus 13 procentenheter – se **tabell 6**. En del av förklaringen är de utlandsfödda arbetarnas överrepresentation i branscher där arbetarnas organisationsgrad sjönk allra mest, närmare bestämt i de privata tjänstenäringarna där nästan 30 procent av arbetarna år 2017 var födda utomlands.¹⁶ Se vidare Appendix 5 som innehåller facklig organisationsgrad för födda i Sverige och olika ländergrupper.

Medan såväl inrikes som utrikes födda arbetare inom *privat* sektor uppvisade oförändrad organisationsgrad mellan 2015 och 2016 (oförändrat 62 respektive oförändrat 51 procent) gick andelen fackligt anslutna arbetare bland *offentliganställda* (i praktiken *kommunalt* anställda) ned ganska kraftigt i båda grupperna: från 78 till 76 procent bland infödda svenskar (minus 2,4 procentenheter om en decimal ta smed) och från 71 till 68 procent (minus 3,8

¹⁴ Av de anställda (exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna) svarade arbetarna **år 2017** för 69 procent i åldersgruppen 16-24 år, 43 procent 25-29 år, 32 procent 30-44 år, 36 procent 45-64 år samt 38 procent i hela gruppen 16-64 år. Bland *privatanställda* var arbetarnas andel 73 procent i åldern 16-24 år, 49 procent 25-29 år, 36 procent 30-44 år, 40 procent 45-64 år och 43 procent i hela gruppen 16-64 år. Hos *offentliganställda* var år 2017 arbetarnas andel 55 procent i åldern 16-24 år (en numerärt mycket liten grupp), 28 procent 25-29 år, 22 procent 30-44 år, 28 procent 45-64 år samt 28 procent i hela gruppen 16-64 år. Arbetarna utgjorde således 28 procent av offentliganställda 2017 mot 43 procent av privatanställda. **År 2016** svarade arbetarna för 69 procent av de anställda i åldersgruppen 16-24 år, 43 procent 25-29 år, 32 procent 30-44 år, 37 procent 45-64 år samt 39 procent i hela gruppen 16-64 år. Bland *privatanställda* var arbetarnas andel 73 procent i åldern 16-24 år, 49 procent 25-29 år, 37 procent 30-44 år, 41 procent 45-64 år och 44 procent i hela gruppen 16-64 år. Hos *offentliganställda* var år 2016 arbetarnas andel 54 procent i åldern 16-24 år (en numerärt mycket liten grupp), 26 procent 25-29 år, 21 procent 30-44 år, 28 procent 45-64 år samt 27 procent i hela gruppen 16-64 år. Arbetarna utgjorde således 27 procent av offentliganställda 2016 (32 procent 2013) mot 44 procent av privatanställda (46 procent 2013).

¹⁵ År 2017 var 26 procent av arbetarna och 16 procent av tjänstemännen födda utomlands (exklusive heltidsstuderande som arbetar deltid). Motsvarande andelar inom privat sektor var 25 respektive 15 procent. År 2016 var 24 procent av arbetarna och 15 procent av tjänstemännen födda utomlands (exklusive heltidsstuderande som arbetar deltid). Motsvarande andelar inom privat sektor var 23 respektive 14 procent.

¹⁶ De utlandsföddas andel av arbetare anställda inom privata tjänstenäringar var 29,4 procent år 2017 (27,5 procent år 2016) och om handel exkluderas 34,48 procent (32,8 procent 2016) – se **tabell 46** i Appendix 5.

procentenheter) bland utrikes födda. Totalt sett gick organisationsgraden ned med tre procentenheter (minus 2,8 enheter) bland offentliganställda arbetare mellan 2015 och 2016. Sedan 2006 var det en nedgång på tretton procentenheter (**tabell 6**).

Tabell 6. Facklig organisationsgrad för arbetare efter födelseland och sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Privatanställda</i>												
Utlandsfödda	75	69	64	63	62	60	58	56	55	51	51	49
Födda i Sverige	74	70	68	67	66	65	65	64	63	62	62	61
Privatanställda totalt	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58
<i>Offentliganställda</i>												
Utlandsfödda	85	84	80	79	80	77	77	73	72	71	68	64
Födda i Sverige	87	85	83	83	83	81	81	80	79	78	76	75
Offentliganställda totalt	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72
<i>Arbetare totalt</i>												
Utlandsfödda	77	73	68	67	66	64	62	60	59	56	55	53
Födda i Sverige	77	74	71	71	70	68	69	67	66	65	65	64
Samtliga arbetare	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61

	2006-2008	2006-2009	2006-2010	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2006-2017
<i>Privatanställda</i>									
Utlandsfödda	-9	-12	-15	-2	-1	-4	0	-2	-26
Födda i Sverige	-6	-7	-8	-1	-1	-1	0	-1	-13
Privatanställda totalt	-7	-8	-9	-1	-1	-2	0	-1	-16
<i>Offentliganställda</i>									
Utlandsfödda	-5	-6	-5	-4	-1	-1	-3	-3	-21
Födda i Sverige	-4	-4	-4	-1	-1	-1	-2	-1	-12
Offentliganställda totalt	-4	-5	-4	-1	-2	0	-3	-2	-15
<i>Arbetare totalt</i>									
Utlandsfödda	-9	-10	-11	-2	-1	-3	-1	-2	-24
Födda i Sverige	-6	-6	-7	-2	-1	-1	0	-1	-13
Samtliga arbetare	-6	-7	-8	-1	-2	-1	-1	-1	-16

Anm. 16-64 år; AKU exklusive heltidsstuderande med arbete vid sidan om studierna.

Mellan 2016 och 2017 sjönk organisationsgraden både bland inrikes och utrikes födda i såväl privat som offentlig sektor. Bland offentliganställda arbetare födda utomlands rörde det sig närmast om ett ras: från 68 procent 2016 till 64 procent 2017 (med en decimal från 67,5 till 63,9 procent = 3,6 procentenheter). Nedgången var betydligt mindre bland svenskfödda arbetare i offentlig sektor: från 76 procent 2016 till 75 procent 2017 (med en decimal från 76,1 till 75,2 procent = 0,9 procentenheter). Antingen man rundar av till hela procent eller tar

med en decimal var nedgången i facklig anslutning bland utrikes födda arbetare i offentlig sektor således *fyra gånger större* än bland inrikes födda arbetare mellan 2016 och 2017. Samtidigt ökade andelen utrikesfödda av de offentliganställda arbetarna från 26 till 29 procent (se **tabell 46** i Appendix 5).

Räknat från 2015 var nedgången i offentlig sektor sju procentenheter bland utrikes födda arbetare och tre enheter bland inrikes födda arbetare.¹⁷ Om privat och offentlig sektor räknas samman sjönk organisationsgraden mellan 2015 och 2017 med tre procentenheter bland utrikes födda arbetare mot en enhet bland inrikes födda arbetare.

Även inom privat sektor sjönk organisationsgraden bland arbetare födda utomlands mer än bland infödda svenskar mellan 2016 och 2017 men nedgången var här inte lika dramatisk och skillnaden mellan inrikes och utrikes födda inte lika stor. Hos privatanställda arbetare födda i Sverige sjönk andelen fackligt anslutna från 62 till 61 procent (med en decimal från 61,5 till 61,0 procent, dvs med 0,5 procentenhet) medan motsvarande andel gick ned från 51 till 49 procent bland utlandsfödda (med en decimal från 50,5 till 48,8 procent = 1,7 procentenheter eller tre gånger mer än bland privatanställda arbetare födda i Sverige).

För den fackliga organisationsgradens utveckling bland utrikes och inrikes födda *tjänstemän* hänvisas till **tabell 47** i Appendix 5. Anmärkningsvärt är att organisationsgraden bland utrikesfödda tjänstemän mellan 2015 och 2017 *steg* med två procentenheter i privat sektor (från 62 till 64 procent) medan den var oförändrat 73 procent i offentlig sektor. Bland tjänstemän födda i Sverige var den oförändrat 69 procent i privat sektor medan den föll från 85 till 84 procent i offentlig sektor.

Den fackliga organisationsgraden hos fast och tidsbegränsat anställda

Vid en uppdelning på fast och tidsbegränsat anställda visar det sig att den fackliga organisationsgraden sjunkit allra mest hos de tidsbegränsat anställda (**tabell 7**). Det gäller framför allt under den femårsperiod (2005-2010) då det fackliga medlemsraset inträffade, medan utvecklingen är mer motstridig under de efterföljande fem åren (2010-2015).

¹⁷ Bland utrikes födda arbetare i offentlig sektor från 71,3 procent 2015 till 63,9 procent 2017, dvs en nedgång med 7,4 procentenheter. Bland inrikes födda i samma sektor från 78,45 procent 2015 till 75,2 procent 2017 eller med 3,3 enheter. För offentliganställda arbetare utan hänsyn till födelseland var andelen fackligt anslutna 76,6 procent 2015 och 71,9 procent 2017, vilket innebär en minskning med 4,7 procentenheter.

Tabell 7. Facklig organisationsgrad bland fast och tidsbegränsat anställda arbetare och tjänstemän 2005-2017 (första kvartalet respektive år)

	Arbetare			Tjänstemän		
År	Fast anställda	Tidsbegr. Anställda	Alla	Fast anställda	Tidsbegr. anställda	Alla
2005	83	63	80	80	68	79
2010	76	43	71	75	58	73
2005-2010	-7	-20	-9	-5	-10	-6
2015	71	41	65	76	59	74
2017	69	38	63	76	55	73
2010-2015	-5	-2	-6	+1	+1	+1
2015-2017	-2	-3	-2	0	-4	-1
2005-2017	-14	-25	-17	-4	-13	-6

Anmärkning: Kvartalsgenomsnitt första kvartalet respektive år (AKU). Anställda 16-64 år exklusive helatidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna.

Källa: Larsson (2017a) sid 15.

En markant skillnad föreligger mellan arbetare och tjänstemän, men också en likhet. Mellan 2005 och 2010 sjönk andelen fackligt anslutna hos båda grupperna minst dubbelt så mycket bland tidsbegränsat anställda som hos dem med fast tjänst. Hos arbetarna var nedgången nästan *tre gånger* större: minus 20 procentenheter hos tidsbegränsat anställda jämfört med sju enheter hos dem utan fast tjänst. Bland tjänstemännen var motsvarande tal minus tio respektive minus fem procentenheter.

Den negativa inverkan på arbetarnas genomsnittliga organisationsgrad som de tidsbegränsat anställda utövar förstärks av att andelen tidsbegränsat anställda är avsevärt högre bland arbetarna än bland tjänstemännen: 21 procent respektive 12 procent år 2016 (Larsson 2017b, sid. 5-9). Bland de unga (16-24 år) är andelen tidsbegränsat anställda hög bland både arbetare och tjänstemän, men det påverkar arbetarnas genomsnittliga organisationsgrad betydligt mer än tjänstemännens eftersom den stora majoriteten unga med anställning utgörs av arbetare. Bland arbetarna är andelen tidsbegränsat anställda avsevärt högre bland kvinnor än bland män: 25 respektive 17 procent (2016).

Inom bemanningsbranschen¹⁸ var 43 procent av arbetarna tidsbegränsat anställda 2016, inom hotell & restaurang 40 procent, inom sociala tjänster (hemtjänst mm) 32 procent, inom detaljhandeln 27 procent, inom vård och omsorg 25 procent¹⁹ och inom städning mm 24 procent (Larsson 2017b, sid. 10-12). Flera av dessa branscher utmärks av ett högt inslag av unga personer och låg facklig organisationsgrad: detaljhandel 55 procent bland arbetare första kvartalet 2017, 48 procent inom städning mm, 31 procent i hotellbranschen och 28 procent i restaurangbranschen (Larsson 2017a sid. 9).

Även deltidanställningar är vanligare bland arbetare än bland tjänstemän: 33 respektive 21 procent första kvartalet 2016. Bland samtliga anställda var andelen 25 procent (Larsson 2017a sid 21-25). Skillnaden mellan kvinnor och män är störst på arbetsidan där 53 procent av kvinnorna var deltidanställda 2016 mot 17 procent av männen. Deltid är vanligast bland yngre anställda, närmare bestämt varannan anställd i åldergruppen 16-24 år och då på ungefär samma nivå hos arbetare (53 procent) och tjänstemän (50 procent). Kvinnor är betydligt oftare deltidanställda än män både bland arbetare och tjänstemän. I åldersgruppen 16-24 år var hela 71 procent av de kvinnliga arbetarna deltidanställda 2016. Inom vissa branscher var mer än varannan arbetare deltidanställd samma år: detaljhandel 67 procent, restaurang 56 procent, vård och omsorg 55 procent, sociala tjänster (hemtjänst mm) 54 procent och hotell 53 procent (Larsson 2017a sid 24). Särskilt bland arbetare är det vanligt att deltidanställda inte är medlem av någon fackförening. Av arbetarna var, som nämnts, 33 procent deltidanställda 2016 men andelen är betydligt högre bland icke fackligt anslutna arbetare (43 procent) än hos LO-medlemmarna där andelen var 27 procent (Larsson 2017a sid 27).

De svenska kollektivavtalens starka ställning

Kollektivavtalen spelar en central roll för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Nio av tio löntagare i Sverige omfattas av kollektivavtal trots frånvaron av lagstiftning om allmängiltigförklaring av kollektivavtal. Avgörande för kollektivavtalens starka ställning i Sverige är att både anställda och arbetsgivare i betydande utsträckning är organiserade. Den fackliga organisationsgraden har visserligen minskat sedan 1990-talets mitt, men Sverige tillhör fortfarande en grupp av nordiska länder som har den högsta fackanslutningen i världen (**tabell 1** ovan). Sedan 2009 har det fackliga medlemsras som inträffade under de närmast föregående åren planat ut. I likhet med Danmark och Finland är fortfarande närmare 70

¹⁸ Bland tjänstemän inom bemanningsbranschen var andelen tidsbegränsat anställda 36 procent och bland anställda inom branschen i genomsnitt 38 procent.

¹⁹ Dit räknas här inte hälso- och sjukvård där andelen tidsbegränsat anställda arbetare var 17 procent 2016.

procent av de anställda i Sverige medlemmar av en facklig organisation. Även om den genomsnittliga organisationsgraden under senare år inte förändrats särskilt mycket i Sverige (70 procent 2011-2014 och 69 procent 2015-2016) kan, som vi sett, en ökad skillnad konstateras mellan arbetare och tjänstemän.

Av stor betydelse för kollektivavtalens täckningsgrad är hur väl organiserade arbetsgivarna är. Till skillnad från de fackliga organisationerna har arbetsgivarorganisationerna inte tappat mark de senaste femton-tjugo åren om man som mått använder andelen löntagare i företag som är anslutna till en arbetsgivarorganisation.

Sverige avviker här markant från till exempel Tyskland, där såväl arbetsgivarnas organisationsgrad som kollektivavtalens utbredning och den fackliga anslutningen minskat under en längre tidsperiod.²⁰

Kollektivavtalens täckningsgrad

I Sverige underlättas de lokala förhandlingarna av att den stora majoriteten löntagare finns i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation. Det har väsentligt begränsat motståndet mot att förhandla med fackföreningarna. Den i Sverige vidsträckta konflikträtten ger dessutom facken goda möjligheter att tvinga motvilliga oorganiserade arbetsgivare till förhandlingsbordet. EU-domstolens utslag i Laval-fallet begränsar dock möjligheterna att få till stånd svenska kollektivavtal för utländska arbetstagare stationerade i Sverige.

Många oorganiserade arbetsgivare har så kallade hängavtal med de fackliga organisationerna, vilket innebär att de tillämpar branschens riksavtal. För fördelningen på reguljära kollektivavtal och hängavtal bland arbetarna hänvisas till **tabell G** i Appendix 3.

En beräkning avseende 2016 visar att 90 procent av löntagarna i åldern 16–64 år omfattades av kollektivavtal (inklusive så kallade hängavtal) detta år (**tabell 8A**). Det var praktiskt taget detsamma som under de åtta föregående åren. Om man ser till de senaste

²⁰ I västra Tyskland minskade kollektivavtalens täckningsgrad (exklusive företagsavtal) bland privatanställda från 72 till 59 procent (1995-2005) och i östra delen av landet från 56 till 42 procent (1996-2005). Starkt bidragande till utvecklingen är att många företag – särskilt i öst – lämnat de tyska arbetsgivarorganisationerna. Främst rör det sig om mindre företag. I östra Tyskland arbetade 2004 endast 18 procent av metallindustrins anställda i företag anslutna till den tyska motsvarigheten till Teknikföretagen jämfört med 58 procent i västra Tyskland (Silvia & Schroeder 2007: 1440). I båda fallen är det fråga om en kraftig minskning sedan 1991, då motsvarande andelar var 66 procent (öst) respektive 72 procent (väst). Enligt färskare statistik minskade kollektivavtalens täckningsgrad (*inklusive företagsavtal* med oorganiserade arbetsgivare, dvs hängavtal) mellan 1998 och 2013 från 76 till 60 procent i västra Tyskland och från 63 till 47 procent i östra delen av landet (Bispinck & Schulten 2014). Traditionellt har de tyska arbetsgivarna varit välorganiserade, vilket varit ett av de utmärkande dragen hos den tyska modellen. En sjunkande organisationsgrad bland arbetsgivarna har ett negativt inflytande på såväl kollektivavtalens täckningsgrad som den fackliga organisationsgraden. Idag tillhör mindre av var femte tysk löntagare en fackförening (se **tabell 1** ovan och **tabell 51** i Appendix 7). För femton-tjugo år sedan var denna andel ca var tredje. Se även AER 2018:73-74.

femton–tjugo åren råder en påfallande stabilitet även om kollektivavtalens täckningsgrad under perioden 1995–2005 var något högre. Inom privat sektor omfattade kollektivavtalen 2008–2016 cirka 84-85 procent av de anställda jämfört med cirka 90 procent 1995–2005, men flera brott i tidsserien gör att man inte bör dra alltför långtgående slutsatser. Inom offentlig sektor täcks samtliga anställda av kollektivavtal.

Av beräkningar baserade på antalet anställda i åldersgruppen 15–74 år framgår att kollektivavtalens täckningsgrad inom privat sektor var 83 procent 2016, vilket var detsamma som 2013-2015 (**tabell 8B**).²¹ För arbetsmarknaden i sin helhet var andelen anställda med kollektivavtal 90 procent, vilket är ungefär samma nivå som under perioden 2008-2015.

Tabell 8. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal

A. Kollektivavtalens täckningsgrad 16-64 år*													
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privat	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85	85	84
Off.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90	90	90
B. Kollektivavtalens täckningsgrad 15-74 år*													
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privat				81	/84	85	83	83	84	83	83	83	83
Off.				100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla				87	/89	90	89	88	89	88	89	89	89

Anmärkning 1: Flera brott (markerade med /) förekommer i tabellen. Åren 1995, 2005 och 2007:1 har hängavtalens omfattning bland arbetare beräknats utifrån Foras statistik över lönesummor och från och med 2007:2 med hjälp av proportionen mellan antalet arbetare i företag som endast har hängavtal och antalet arbetare i företag med reguljära kollektivavtal. Den mellan 2007:2 och 2008 förhöjda täckningsgraden avspeglar införandet av ett nytt datasystem hos Svenskt Näringsliv, vilket resulterade i ett klart högre rapporterat antal anställda i medlemsföretagen än under de föregående åren.

Anmärkning 2: Kollektivavtalens täckningsgrad i privat sektor har beräknats genom att utgå från antalet anställda hos arbetsgivarorganisationernas medlemmar och sedan lägga till antalet anställda som omfattas av hängavtal. Antalet arbetare som omfattas av hängavtal har för åren 1995–2007:1 erhållits utifrån statistik från Fora (som ägs gemensamt av Svenskt Näringsliv och LO) över den totala lönesumman under hängavtal dividerat med genomsnittlig årslön inom privat sektor enligt SCB. Under 2009 gick Fora över till ett nytt datasystem. Utgångspunkten var inte längre lönesumman utan antalet arbetare i företag som är hängavtalsbundna respektive det totala antalet arbetare i kollektivavtalsbundna företag. Ett problem är att en individ under loppet av ett år kan arbeta i flera företag och då räknas flera gånger, om det på dessa arbetsplatser förekommer hängavtal (detsamma gäller i sådana fall om reguljära kollektivavtal). Vidare räknas en individ fullt ut även om denne arbetar under ett hängavtal under endast en del av året och inte vid årets slut då denne kan finnas under ett reguljärt kollektivavtal eller på en arbetsplats utan avtal eller vara arbetslös. Därtill kommer att personer som vid något tillfälle haft flera arbeten i Foras statistik räknas som flera individer.

För att komma runt detta problem har proportionen mellan arbetare i företag med enbart hängavtal och i företag med reguljära kollektivavtal i Foras statistik år 2011 använts för att beräkna hängavtalens omfattning bland arbetare från och med 2007:2. Till skillnad från i föregående årsrapporter har 2009 års proportion inte använts för något år eftersom den visat sig överdriva antalet arbetare under hängavtal, vilket hänger samman

²¹ Enligt Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport 2018 – *Hur fungerar kollektivavtalen?* – täcktes drygt 81 procent av de anställda i privat sektor av kollektivavtal hösten 2017, vilket ligger strax under den här beräknade täckningsgraden 2016 (AER 2018:96, 99-101). Med tanke på att de använda metoderna skiljer sig starkt åt är överensstämmelsen mellan de båda beräkningarna påfallande stor.

med svårigheterna att få fram tillförlitliga uppgifter under den 2009 pågående övergången till ett nytt datasystem hos Fora. Därtill kom att registeruppgifterna 2009 inte var lika bra uppdaterade som vid den körning som gjordes december 2012 utifrån dem som hade SAF-LO:s avtalspension under år 2011. Från och med år 2012 har använts körningen som Fora gjort under december efterföljande år. Nytt för 2014 års körning (avseende år 2013) är att företag som både har ett reguljärt kollektivavtal och ett hängavtal bara räknas en gång. Antalet hängavtal och antalet individer under dessa avser således uteslutande företag som endast har hängavtal.

Vid beräkningen av hängavtalens omfattning bland arbetare har grupperna med andra avtalspensioner uteslutits i nämnaren, bland annat arbetarna i KFO:s medlemsföretag eftersom de omfattas av Kooperationens avtalspension. Däremot har arbetarna i företag tillhöriga Fastigo, Svensk Industriförening med flera organisationer inom privat sektor inkluderats. Till antalet arbetare under hängavtal har lagts antalet tjänstemän under sådana avtal utifrån uppgifter från TCO- och Saco-förbunden samt Ledarna, vilka uppräknats med icke-medlemmarna med hjälp av den fackliga organisationsgraden för privatanställda tjänstemän. Hängavtalens omfattning bland tjänstemännen underskattas dock något eftersom flera tjänstemannafack saknar statistik på detta område. Därtill kommer att det inte mer än i begränsad omfattning varit möjligt att i enlighet med SCB:s socioekonomiska indelning (SEI) särskilja tjänstemän från arbetare hos LO-förbund som SEKO och Handelsanställdas förbund (gäller såväl hängavtal som reguljära kollektivavtal). Antalet arbetare och tjänstemän under reguljära kollektivavtal baseras på uppgifter från arbetsgivarorganisationerna. Vad gäller Svenskt Näringsliv har anställda som inte omfattas av kollektivavtal subtraherats. Detta berör främst Svensk Handel där ett antal medlemsföretag ännu inte är ”inkopplade” på kollektivavtalen. Däremot inkluderas alla anställda i medlemsföretag som har hängavtal för en del av sina anställda med annat arbetsgivarförbund inom Svenskt Näringsliv. Anställda hos medlemsföretag i Svensk Industriförening som endast har hängavtal har subtraherats vid beräkningarna av de reguljära kollektivavtalens omfattning medan de företag som har reguljära avtal inkluderats.

De i **tabell 8A** redovisade talen har erhållits genom att dividera antalet anställda under kollektivavtal (inklusive hängavtal) med antalet anställda 16–64 år enligt arbetskraftsundersökningarna 4:e kvartalet respektive år. Med anställda avses endast de som är folkbokförda i Sverige och som inte arbetar utomlands (totala antalet anställda har erhållits genom att addera anställda i privat och offentlig sektor, varvid de som arbetar utomlands faller bort). I tabellens B-del har antalet anställda under kollektivavtal (inklusive hängavtal) dividerats med antalet anställda i åldern 15–74 år. Det är det mest korrekta tillvägagångssättet med tanke på att arbetsgivarorganisationernas statistik över antalet anställda i medlemsföretagen inte begränsas till 16–64 år.

Företag och anställda med respektive utan kollektivavtal

Av **tabell 9** framgår hur många löntagare som åren 2010-2016 fanns på arbetsplatser utan kollektivavtal samt deras andel av de anställda inom privat sektor. Räknat på åldersgruppen 16-64 år var deras antal 416.000 år 2010, 410.000 år 2012, 442.600 år 2013, 428.000 år 2014 och 446.600 år 2016.

Om man istället tar gruppen 15-74 år som utgångspunkt var antalet löntagare på kollektivavtalslösa arbetsplatser 448.000 år 2010, 451.000 år 2012, 483.000 år 2013, 474.500 år 2014 och 500.100 år 2016.²² Det senare tillvägagångssättet är det mest korrekta med tanke på att arbetsgivarorganisationernas statistik över anställda i medlemsföretagen inte begränsas till åldersgruppen 16-64 år.²³ Det betyder att en halv miljon anställda finns på arbetsplatser utan kollektivavtal. Alla tal avser i Sverige folkbokförda personer.²⁴

²² Det överensstämmer ganska bra med den grova uppskattning som Företagarna avseende år 2010 gör i rapporten *Småföretagen och kollektivavtalen* (Företagarna mars 2011, sid. 4): ”Försiktigt räknat arbetar cirka en halv miljoner personer i företag som inte har kollektivavtal eller hängavtal”.

²³ Som redan påpekats i Anmärkning 2 under **tabell 3**.

²⁴ Antalet anställda i företag utan kollektivavtal blir något högre om till Sverige utstationerade arbetstagare i företag utan kollektivavtal inkluderas.

Tabell 9. Antal löntagare med respektive utan kollektivavtal i privat sektor och i hela ekonomin vid slutet av 2010, 2012, 2013, 2014 och 2016

	2010		2012		2103	
	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år
Reguljärt kollektivavtal	2.061.200	2.076.600	2.144.500	2.160.600	2.161.100	2.177.200
Hängavtal	167.600	167.600	177.500	177.500	168.700	168.700
Summa med kollektivavtal (privat sektor)	2.228.700	2.244.200	2.322.000	2.338.100	2.329.800	2.345.900
Täckningsgrad	84,3%	83,4%	85,0%	83,8%	84,0%	82,9%
Antal anställda i arbetskraften (privat sektor; kvartal 4)	2.644.700	2.692.500	2.732.000	2.789.100	2.772.400	2.828.900
- därav anställda utan Kollektivavtal	416.000	448.300	410.000	451.000	442.600	483.000
Andel utan kollektivavtal (privat sektor)	15,7%	16,7%	15,0%	16,2%	16,0%	17,1%
Kollektivavtal privat + offentlig sektor	3.503.600	3.543.300	3.595.200	3.644.500	3.611.100	3.664.400
Antal anställda i hela arbetskraften*	3.919.600	3.996.600	4.005.200	4.104.900	4.053.700	4.147.400
Andel med kollektivavtal	89,4%	88,7%	89,8%	88,8%	89,1%	88,4%

	2014		2016	
	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år
Reguljärt kollektivavtal	2.218.800	2.240.900	2.274.000	2.291.200
Hängavtal	138.800	138.800	155.300	155.300
Summa med kollektivavtal (privat sektor)	2.357.600	2.379.700	2.429.700	2.446.600
Täckningsgrad	84,6%	83,4%	84,47%	83,0%
Antal anställda i arbetskraften (privat sektor; kvartal 4)	2.785.600	2.854.200	2.876.300	2.946.700
- därav anställda utan Kollektivavtal	428.000	474.500	446.600	500.100
Andel utan kollektivavtal (privat sektor)	15,4%	16,6%	15,53%	17,0%
Kollektivavtal privat + offentlig sektor	3.676.800	3.743.100	3.821.600	3.881.800
Antal anställda i hela arbetskraften*	4.104.800	4.224.500	4.268.200	4.381.900
Andel med kollektivavtal	89,6%	88,6%	89,54%	88,6%

* Privat + offentlig sektor (kvartal 4), vilket betyder att folkbokförda i Sverige som är anställda utomlands exkluderas. Källor: samma som till **tabell 8**.

Vid slutet av 2016 hade arbetsgivarorganisationerna inom privat sektor sammanlagt 64.600 medlemsföretag med anställda, varav Svenskt Näringsliv (SN) svarade för 50.300 (de 9.700 SN-företagen utan anställda exkluderade och ytterligare ca 500 som enbart tillhörde branschförbund) och övriga arbetsgivarorganisationer för 14.300. Dessa 64.600 till arbetsgivarorganisationer anslutna företag utgjorde ungefär en femtedel – 21 procent – av samtliga 313.600 företag med anställda som enligt SCB:s företagsregister fanns i privat sektor november 2016 – se **tabell 10A-B**.²⁵ Om man som mått på arbetsgivarnas *organisationsgrad* använder *andelen företag* anslutna till arbetsgivarorganisationer blir denna således 21 procent. Som framgår av avsnittet ”Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden” uppskattas arbetsgivarnas organisationsgrad till 30 procent år 2016 om man utesluter de företag där ägaren själv kan antas vara den enda anställda.²⁶ Denna siffra – 30 procent till arbetsgivarorganisationer anslutna företag år 2016 – överensstämmer väl med de 28 procent organiserade företag i storleksklassen 1-49 anställda år 2015 som anges i **tabellerna 17-18**. Med tanke på att det överväldigande antalet företag har mindre än 50 anställda bör arbetsgivarnas organisationsgrad mätt på detta sätt bli ungefär densamma antingen man räknar på samtliga företag med anställda eller ”endast” de med 1-49 anställda.

I **tabell 10B** har en försiktigare beräkning gjorts av andelen organiserade företag genom att antalet företag där ägaren är den enda anställda uppskattats till 47.450 istället för 94.900 (som 2016 var antalet aktiebolag med en anställd). Arbetsgivarnas organisationsgrad blir då 24 procent istället för de ovan angivna 30 procenten (mätt som andelen *företag* med anställda som är medlem i en arbetsgivarorganisation).

Om man som mått på arbetsgivarnas organisationsgrad utgår från andelen *anställda* i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation väger företagen med minst 50 anställda betydligt tyngre, vilket avspeglas i en organisationsgrad inom privat sektor om 82 procent åren 2014-2016 (**tabell 21**).

Antalet unika företag med endast hängavtal (avseende arbetare och tjänstemän inom privat sektor) under kalenderåret 2017 var enligt Foras register²⁷ 69.900 (varav närmare 3.000

²⁵ Privata svenska och utlandsägda företag med anställda (kategorin 0 anställda subtraherad), de svenska uppdelade på företag som ingår i koncerner och företag som inte gör det.

²⁶ Se **footnot 36** nedan angående alternativ beräkningsmetod där andelen *anställda* i företag som är med i en arbetsgivarorganisation inte tas som utgångspunkt för beräkningarna utan istället andelen *företag* med anställda som är anslutna till en arbetsgivarorganisation.

²⁷ Fora ägs gemensamt av LO och Svenskt Näringsliv och handhar försäkringslösningar för arbetare och tjänstemän inom privat sektor. De här redovisade siffrorna har erhållits från Foras register December 2017 och avser företag och medlemskapsanslutningar 2017 (för år dock inte antalet företag med medlemskapsanslutningar (= i företag som är medlemmar i arbetsgivarorganisationer) utan endast företag som enbart har hängavtal). Vad gäller antalet individer sker däremot rapporteringen till Fora sker med ett års förskjutning varför den december 2017 erhållna statistiken avser kalenderåret 2016.

företag med upphörda hängavtal) medan antalet ”medlemskapsanslutningar” (antalet kollektivavtal gällande arbetare och tjänstemän hos företag med medlemskap i en arbetsgivarorganisation) var närmare 77.000 (varav drygt 4.100 hade kollektivavtal som upphört). Om under året avslutade avtal subtraheras blir det 67.000 företag med endast hängavtal och 72.800 som tillhör en arbetsgivarorganisation och som har reguljära kollektivavtal. I både de 72.800 företagen anslutna till en arbetsgivarorganisation och de 67.000 med enbart hängavtal ingår företag utan anställda. Så förhåller det sig också med de avseende år 2016 i **tabell 10A-B** summerade antalet företag med kollektivavtal (126.000 inklusive hängavtal), vilket således är en överskattning av hur många företag (= arbetsgivare) som har kollektivavtal. Därtill kommer att ett antal SN-företag inom främst Svensk Handel, Almega Tjänsteföretagen och Medieföretagen saknar kollektivavtal (om facket begär det sker så kallad inkoppling på respektive kollektivavtal). Sammantaget betyder detta att antalet företag utan kollektivavtal år 2016 var fler än de 187.600 som anges i **tabell 10A-B**.

För att i få bort företagen utan anställda bland dem som enbart har hängavtal tillämpas kvoten avseende år 2017 mellan antalet företag anslutna till en arbetsgivarorganisation enligt statistik hämtad från arbetsgivarorganisationerna själva (= 65.800 företag) och motsvarande tal i Foras statistik för 2017 (detta år används eftersom denna uppgift hos Fora saknas för år 2016), vilket innebär att 65.800 divideras med 72.800 (se ovan), vilket ger en kvot på 90,4. Den kvoten används sedan för att få bort de företag utan anställda från 61.400 företagen som år 2016 enbart hade hängavtal. Det medför en nedjustering av antalet företag med enbart hängavtal till 55.500 år 2016 och en uppjustering av antalet företag utan kollektivavtal från 187.600 till 193.500 samma år. Ytterligare en omräkning är dock nödvändigt för att vi ska kunna närma oss hur det ser ut i verkligheten.

Tabell 10. Antal företag anslutna till arbetsgivarorganisation respektive med hängavtal eller utan kollektivavtal 2016 (privat sektor)

A.	Antal företag	Antal anställda**
Svenskt Näringsliv	50.300* (16%)	1.946.100*** (66%)
Andra arbetsgivarorganisationer	14.300 (5%)	345.100 (12%)
Summa organiserade arbetsgivare	64.600 (21%)	2.291.200*** (78%)
Företag med hängavtal****	61.400 (20%)	155.300 (5%)
Do justerade tal*****	55.500 (18%)	
Summa företag med kollektivavtal	126.000 (40%)	2.446.600 (83%)
Do justerade tal	120.100 (38%)	
Företag utan kollektivavtal	187.600 (60%)	500.200 (17%)
Do justerade tal	193.500 (62%)	
Samtliga företag med anställda	313.600 (100%)	2.946.700 (100%)

B.	Antal företag	Antal anställda**
Svenskt Näringsliv	50.300* (19%)	1.946.100*** (66%)
Andra arbetsgivarorganisationer	14.300 (5%)	345.100 (12%)
Summa organiserade arbetsgivare	64.600 (24%)	2.291.200*** (78%)
Företag med hängavtal****	61.400 (23%)	155.300 (5%)
Do justerade tal	55.500 (21%)	
Summa företag med kollektivavtal	126.000 (47%)	2.446.600 (83%)
Do justerade tal	120.100 (45%)	
Företag utan kollektivavtal	140.200 (53%)	500.200 (17%)
Do justerade tal	146.100 (55%)	
Samtliga företag med anställda	266.200 (100%)	2.946.700 (100%)

Anm. 1. Kolumnen ”Antal anställda” har framräknats fristående från beräkningarna av ”Antal företag”, nämligen i samband med att kollektivavtalens täckningsgrad och arbetsgivarnas organisationsgrad (utifrån andelen anställda i företag som tillhör arbetsgivarorganisationer). Antalet företag anslutna till arbetsgivarorganisationer avser Svenskt Näringsliv (exklusive de med noll anställda och de som enbart tillhör ett branschförbund) och andra arbetsgivarorganisationer i privat sektor (uppgifter erhållna från arbetsgivarna själva), medan totala antalet företag med anställda hämtats från SCB:s företagsregister (se Anm. 2 nedan). Antalet företag med hängavtal har erhållits från Fora. Gruppen ”Andra arbetsgivarorganisationer” innehåller 532 kommunala företag anslutna till Kommunala Företagens Samorganisation (KFS) samt ett antal kommunala företag inom Arbetsgivarförbundet Pacta.

Anm. 2. De 313.600 företagen i **tabell 10A** nedersta raden har fått genom att i SCB:s företagsregister addera antalet företag i kategorierna ”privata svenska, ej koncern”, ”privat svenskt, koncern” och ”utlandsägda” och från dessa subtrahera företagen med noll anställda. Som företag räknas i företagsregistret bl. a. alla juridiska personer med organisationsnummer samt fysiska personer som uppfyller minst ett av kriterierna momsregistrerad, arbetsgivarregistrerad, har inregistrerad firma respektive F-skatteregistrerad. Exempel bland privatägda företag är, förutom vad som vanligen avses med företag, ekonomiska föreningar, a-kassor, ideella föreningar och trossamfund. Till skillnad från i arbetskraftsundersökningarna (AKU) räknas inte statliga och kommunala bolag till privat sektor. Statliga företag som LKAB och SJ (båda medlemmar i Svenskt Näringsliv) ingår således inte i de 313.600 företagen.

Anm. 3. I **tabell 10B** har de 313.600 företagen med anställda minskats med 47.450 företag, vilket baseras på ett antagande att hos vartannat av de 94.900 aktiebolagen med en anställd är det ägaren själv som är den anställda, vilket är en grov uppskattning av antalet företag där ägaren själv är den ende anställda. Då blir det totala antalet företag med anställda 266.200 istället för 313.600.

* Exklusive företag med noll anställda och ca 500 företag enbart anslutna till branschföreningar. En kontroll utförd av Joacim Larsson, Svenskt Näringsliv februari 2018 visade att det då rörde sig om ca 550 företag.

** Individer 15-74 år.

*** Exklusive anställda i företag utan kollektivavtal i Svenskt Näringslivs arbetsgivarförbund.

**** Antalet företag inklusive de med noll anställda som enbart har hängavtal (66.400 – 5.000 upphörda under 2016 = 61.400 företag). Antalet anställda som omfattas av hängavtal avser enbart anställda i företag som inte tillhör en arbetsgivarorganisation.

***** För att kunna ta bort företag med enbart hängavtal och noll anställda används den kvot som erhålls då antalet företag med medlemskap i arbetsgivarorganisationer (exklusive de med noll anställda) utifrån statistik från arbetsgivarorganisationerna själva (avseende 2017) divideras med uppgifterna i Foras register om antalet unika företag med ”medlemskapsanslutningar” (avseende 2017 eftersom denna uppgift hos Fora saknas för 2016). Det innebär att 65.800 företag som tillhörde arbetsgivarorganisationer 2017 divideras med de 72.800 företag med kollektivavtal som i Foras statistik tillhör arbetsgivarorganisationer (76.981 företag minus 4.140 företag med upphörda kollektivavtal åder året). Den kvoten används sedan för att få bort de företag med noll anställda från 61.400 företagen som detta år enbart hade hängavtal.

Källor: Statistik från arbetsgivarorganisationerna, SCB: Företagsregistret och AKU, samt Fora.

Som nämnts bör företagen där ägaren själv är den ende anställda subtraheras. Av de ca 94.900 aktiebolagen med en anställd 2016 uppskattas att ägaren i vartannat fall är den ende anställda, det vil säga hos ca 47.450 aktiebolag med en anställd. Vid en subtraktion av dessa återstår av de totalt 313.600 företagen med anställda 266.200 företag (**tabell 10B**). I så fall blir andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation inte 21 procent (**tabell 10A**) utan 24 procent (**tabell 10B**). Andelen företag med hängavtal blir nu 21 procent (**tabell 10B**) istället för 18 procent (**tabell 10A**) medan andelen företag utan kollektivavtal sjunker från 62 till 55 procent.

Företagens storleksfördelning inom olika arbetsgivarorganisationer

I **tabell 11** jämförs storleksfördelningen hos samtliga företag i privat sektor med hur det ser ut inom Svenskt Näringsliv (SN). SN-företagen omfattade år 2016 66 procent av alla anställda (15-74 år) inom privat sektor, men utgjorde endast 16 procent av *företagen* med anställda (avser 2017; **tabell 11**). Om man utgår från *antalet medlemsföretag* i olika storleksklasser domineras Svenskt Näringsliv av *mycket små* företag – nästan sex av tio SN-företag finns i intervallet 1-9 anställda (**tabell 11**). Detta hindrar inte att Svenskt Näringsliv har en mycket låg organisationsgrad bland de allra minsta företagen, de så kallade mikroföretagen. Av de totalt 280.200 företagen med 1-9 anställda i Sverige år 2017 var endast 29.000 eller 10 procent anslutna till Svenskt Näringsliv. Det överväldigande antalet av de minsta företagen står med andra ord utanför Svenskt Näringsliv (och också utanför de andra arbetsgivarorganisationerna).

Tabell 11. Antal privatägda företag i olika storleksklasser november 2017, varav anslutna till Svenskt Näringsliv (avrundade tal)

	Antal företag hösten 2017			Antal årsanställda hösten 2017***
Antal anställda	Alla	Svenskt Näringsliv	SN:s andel	Svenskt Näringsliv
1-9	280.200* (86%)	29.000 (57%)	10%	118.600 (7%)
10-49	37.200 (11%)	16.700 (33%)	45%	351.900 (20%)
Summa 1-49	317.500 (98%)	45.700 (90%)	14%	470.500 (26%)
50-249		4.300 (8%)		418.000 (24%)
250-499		500 (1%)		171.300 (10%)
Summa 50-499	6.800 (2%)	4.800 (9%)	71%	589.300 (33%)
500-	531 (0%)	480 (1%)	90%	717.600 (40%)
Summa	313.600 (100%)	50.800** (100%)	16%	1.777.400 (100%)

* Varav 236.900 med 1-4 anställda, vilket utgör 73 procent av alla privatägda företag med anställda.

** Exklusive företag med 0 anställda men inklusive företag anslutna till branschföreningar.

*** Årsanställda (heltidsekvivalenter). Omräknat till individer blir det totalt ca 1.953.000 anställda (15-74 år) hos Svenskt Näringslivs medlemsföretag.

Anm. 1. Antal företag enligt företagsregistret avser november 2017. Antal företag i Svenskt Näringsliv 31/10 2017.

Anm. 2. Företag med 1-9 anställda brukar betecknas som mikroföretag, de med 10-49 anställda som små företag, de med 50-249 anställda som medelstora företag samt de med minst 250 anställda som stora företag.

Källor: SCB Företagsregistret, Svenskt Näringsliv

Företag med minst 250 anställda räknas i statistiken som *stora företag*. Hos Svenskt Näringsliv utgjorde dessa endast 2 procent av medlemsföretagen 2017 men svarade för hälften av de anställda (50 procent; **tabell 11** och **tabell 12C**).²⁸ De stora företagen har således i egenskap av stora arbetsgivare en synnerligen stark ställning inom SN. Det blir ännu tydligare om koncernföretagen räknas ihop med sina dotterbolag, vilket naturligtvis medför att fler företag och fler anställda hamnar över 250-strecket. Sådan statistik finns dock inte tillgänglig. Som jämförelse kan nämnas att hos Arbetsgivaralliansen, som rymmer många ideella organisationer, svarade de sju arbetsgivarna med minst 250 anställda för en obetydlig del av medlemmarna (**tabell 12B**). Detta kontrasterar skarpt mot Bankernas Arbetsgivarorganisation (BAO), som är den i särklass mest storföretagsdominerade arbetsgivarorganisationen. Andelen stora företag (13 procent 2012) är mer än sex gånger högre än inom Svenskt Näringsliv (2 procent 2017). Men det är först när man ser på företagen som *arbetsgivare* som de stora företagens dominans inom BAO blir fullt synlig. År 2012 svarade företagen med minst 250 anställda för 86 procent av de anställda i medlemsföretagen. Enbart företagen med minst 500 anställda hade 78 procent av de anställda. Det är väsentligt högre andelar än hos Svenskt Näringsliv där företagen med 250 anställda eller därutöver år svarade för 50 procent av de anställda och de med minst 500 anställda för 40 procent (**tabell 12C**).

Tabell 12A. Antal företag och anställda i olika storleksklasser inom KFO och KFS

Antal anställda	KFO 31/12 2016		KFS 31/12 2016*	
	Företag	Anställda	Företag	Anställda
1-9	2.583 (64%)	11.009 (10%)	147 (27%)	798 (3%)
10-49	1.173 (29%)	22.073 (20%)	224 (41%)	5.801 (18%)
Summa 1-49	3.756 (94%)	33.082 (30%)	371 (67%)	6.599 (21%)
50-249	201 (5%)	20.934 (19%)	132 (24%)	13.257 (42%)
250-499	28 (1%)	10.163 (9%)	10 (2%)	3.377 (11%)
Summa 50-499	229 (6%)	31.097 (29%)	142 (93%)	16.634 (53%)
500-	29 (1%)	44.479 (41%)	12 (2%)	8.174 (26%)
Summa	4.014 (100%)	108.658 (100%)	552 (100%)	31.403 (100%)
därav 250-	57 (1%)	54.642 (50%)	22 (4%)	11.551 (37%)

* Företagen anslutna till KFS (Kommunala Företagens Samorganisation) är här medtagna som jämförelse. I Företagsregistret räknas de i motsats till i AKU inte till privat sektor.

²⁸ Kategorierna 250-499 anställda och 500- anställda summerade.

Anm. KFO = Kooperationens Förhandlingsorganisation; KFS = Kommunala Företagens Samorganisation.
 Källa: information från respektive arbetsgivarorganisation.

Tabell 12B. Antal företag och anställda i olika storleksklasser inom Arbetsgivaralliansen och Arbetsgivarverket (privat sektor)

Antal anställda	Arbetsgivaralliansen 3/12 2015		Arbetsgivarverket (privat sektor) september 2016*	
	Företag	Anställda	Företag	Anställda
1-9	2.530 (81%)	7.319 (24%)	6 (24%)	36 (1%)
10-49	501 (16%)	10.350 (34%)	11 (44%)	236 (4%)
Summa 1-49	3.030 (97%)	17.669 (58%)	17 (68%)	272 (5%)
50-249	71 (2%)	7.268 (24%)	6 (24%)	782 (14%)
250-499	5 (0%)	1.658 (5%)	0 (0%)	0 (0%)
Summa 50-499	76 (2%)	8.926 (29%)	6 (24%)	782 (14%)
500-	2 (0%)	3.756 (12%)	2 (1%)	4.435 (81%)
Summa	3.109 (100%)	30.351 (100%)	25 (100%)	5.489 (100%)
därav 250-	7 (0%)	5.414 (18%)	2 (1%)	4.435 (81%)

* Företagen anslutna till Arbetsgivarverket (privat sektor) är här bara medtagna som jämförelse. I Företagsregistret räknas de i motsats till i AKU inte till privat sektor.

Källa: information från respektive arbetsgivarorganisation.

Tabell 12C. Antal företag och anställda i olika storleksklasser inom BAO och SN

Antal anställda	BAO oktober 2017		Svenskt Näringsliv 31/10 2017	
	Företag	Anställda	Företag	Anställda
1-9	15 (11%)	75 (0%)	29.031 (57%)	118.615 (7%)
10-49	64 (46%)	1.553 (4%)	16.664 (33%)	351.934 (20%)
Summa 1-49	79 (57%)	1.628 (4%)	45.695 (90%)	470.549 (26%)
50-249	44 (32%)	4.875 (12%)	4.308 (8%)	417.972 (24%)
250-499	8 (6%)	2.707 (8%)	490 (1%)	171.283 (10%)
Summa 50-499	52 (38%)	7.582 (19%)	4.798 (9%)	589.255 (33%)
500-	7 (5%)	30.035 (77%)	480 (1%)	717.632 (40%)
Summa	138 (100%)	39.245 (100%)	50.973 (100%)	1.777.436 (100%)
därav 250-	15 (11%)	32.742 (83%)	970 (2%)	888.915 (50%)

Anm. BAO = Bankinstitutens Arbetsgivarorganisation; SN = Svenskt Näringsliv.

Källa: information från respektive arbetsgivarorganisation.

Eftersom de 280.200 minsta företagen (1-9 anställda) år 2017 utgjorde hela 86 procent av alla företag med anställda och endast en bråkdel av dem är anslutna till arbetsgivarorganisationer omfattar de oorganiserade företagen det överväldigande flertalet inte bara av *de minsta* företagen utan också av *alla* företag (**tabell 11**). Som vi sett uppgick arbetsgivarnas organisationsgrad beräknad på detta sätt till 21 procent år 2016, vilket innebär att 79 procent av alla företag med anställda inte tillhörde någon arbetsgivarorganisation. Det typiska företaget utanför arbetsgivarorganisationerna är således ett mycket litet företag (högst 9 anställda). Redan i intervallet 10-49 anställda var 45 procent anslutna till Svenskt Näringsliv

år 2016. Inklusiva de andra arbetsgivarorganisationerna kan man räkna med att mer än vartannat företag i denna grupp var organiserat, sannolikt omkring 60 procent²⁹ – jämför **tabell 18** nedan där storleksindelingen dock är något annorlunda. Att Svenskt Näringslivs organisationsgrad stiger med företagsstorleken illustreras tydligt av att 71 procent av företagen med 50-499 anställda var medlemmar 2017 och att detsamma gällde nio av tio företag med minst 500 anställda.

Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal

Enligt en undersökning som Företagarna låtit Novus göra hade 39 procent av företagen med 1-49 anställda kollektivavtal år 2015, vilket fördelas på 25 procent med reguljärt kollektivavtal, 11 procent med hängavtal samt 3 procent med både kollektivavtal och hängavtal (**tabell 13**). År 2010 var andelen med kollektivavtal 42 procent.³⁰ Resultatet från denna *urvalsundersökning* – dvs omkring 40 procent med kollektivavtal 2010 och 2015 – överensstämmer väl med beräkningarna i **tabell 10A** avseende *samtliga* företag med anställda i privat sektor (38 procent efter justering 2017), men lägre än de 45 procent efter justering anges i **tabell 10B**. Som framgått är det överväldigande antalet företag små eller mycket små, varför det inte bör vara någon större skillnad mellan andelen småföretag och andelen av samtliga företag som täcks av kollektivavtal. Båda talen är behäftade med viss osäkerhet. De 38-45 procenten med kollektivavtal i totalundersökningen kan behöva justeras något nedåt eftersom medlemsföretag i Svenskt Näringsliv utan kollektivavtal är inkluderade.³¹ Urvalsundersökningens 42 procent företag med kollektivavtal 2010 är något osäker med tanke på att fyra av tio tillfrågade företag inte besvarade frågan, varav den stora majoriteten angav principiella skäl. I 2015 års undersökning var bortfallet ännu större (60 procent mot 41 procent 2010).

Enligt urvalsundersökningen saknade således ca sex av tio småföretag kollektivavtal såväl 2010 (58 procent) som 2015 (61 procent). Men då bör man hålla i minnet att de flesta småföretag (och företag överhuvudtaget) är mycket små. Av de 280.200 mikroföretagen (1-9 anställda) 2017 svarade de med 1-4 anställda för så mycket som 236.900 stycken eller 76

²⁹ Som framgår av **tabell 10** var Svenskt Näringslivs organisationsgrad tre gånger högre än de övriga arbetsgivarorganisationerna tillsammans (16 procent respektive 5 procent). Utifrån SN:s organisationsgrad om 45 procent i detta intervall finns det skäl att anta att den samlade organisationsgraden blir ca 60 procent (45 procent plus en tredjedel av 45 procent).

³⁰ Uppgifterna från undersökningen får tolkas med viss försiktighet eftersom bortfallet var 41 procent (59 procent av de tillfrågade besvarade frågorna; Flodérus sid 3).

³¹ Det gäller företag utan kollektivavtal som är anslutna till vissa SN-förbund, främst Svensk Handel.

procent av alla de 313.600 privatägda företagen med minst en anställd.³² Vart tredje företag med 1-4 anställda hade dock kollektivavtal både 2010 och 2015. Som framgår av **tabell 13** stiger denna andel snabbt med antalet anställda. Nästan sju av tio företag med 5-19 anställda hade kollektivavtal och ca 85 procent av de med 20-49 anställda.

En enkätundersökning som Arbetsmarknadsekonomiska rådet genomförde september-oktober 2017 visar att knappt 42 procent av företagen hade kollektivavtal (AER 2018:94-98). Av företagen med 1-4 anställda hade drygt 31 procent avtal, men redan vid 5-9 anställda var täckningsgraden 58 procent. Av företagen med minst 250 anställda hade nästan 94 procent tecknat kollektivavtal.

Tabell 13. Andel och antal småföretag (1-49 anställda) med kollektivavtal i olika storleksklasser 2010 och 2015

Antal Anställda	Kollektiv-avtal	Häng-avtal	Både och*	Summa med avtal	Andel utan avtal	Antal** med avtal	Antal** utan avtal
2010							
1-4	22%	9%	2%	33%	67%		
5-19	50%	15%	3%	68%	32%		
20-49	68%	13%	6%	87%	13%		
Summa 1-49	30%	11%	2%	42%	58%		
2015							
1-4	20%	10%	2%	32%	68%	73.000	152.000
5-19	47%	15%	7%	69%	31%	46.000	20.000
20-49	67%	10%	6,5%	83,5%	16,5%	11.000	2.000
Summa 1-49	25%	11%	3%	39%	61%	118.000-129.000	170.000-185.000

*Både kollektivavtal och hängavtal

** Beräkningen av antalet företag med respektive utan kollektivavtal är inte exakta. Summan av antalet företag med kollektivavtal blir 129.000 (om de tre delposterna inte avrundas till hela tusental). Om andelen med avtal i storleksgruppen 1-49 (39%) tillämpas på de ca 303.000 privatägda företagen med 1-49 anställda fås 118.000 företag med kollektivavtal. Avvikelsen beror på den viktning som Novus gjort och som baseras på 2014 års företagsregister (2015 års fanns ännu inte tillgängligt vid tidpunkten för undersökningen).

Anm. Frågan som ställdes i undersökningen 2010 var: "Har ditt företag kollektivavtal, genom medlemskap i en arbetsgivarorganisation, eller hängavtal?" Av de 4.150 företag som hösten 2010 besvarade frågan hade 1.518 företag 1-4 anställda, 2.242 företag 5-19 anställda och 390 företag 20-49 anställda (uppgift från René Bongard, Företagarna). Andelen företag som besvarade frågorna var 59 procent. Bortfallet var således 41 procent, varav den övervägande delen vägrade svara av principiella skäl. Man kan fråga sig om de som saknar kollektivavtal (eller hängavtal) är överrepresenterade bland dem som vägrade svara av principiella skäl. Sifo:s småföretagsbarometer innehåller företag som räknas till "den privata affärsdrivande sektorn inom svenskt näringsliv" (Björn Flodérus *Undersökningspopulation och metodik* TNS SIFO, sid. 2). Företag inom jord- och skogsbruk är exkluderade liksom företag som ingår i koncerner med totalt fler än 49 anställda. Urvalet gjordes ur en population om totalt 197.695 småföretag ur SCB:s Företagsregister. Av dem hade 147.129 1-4 anställda, 46.823 5-19 anställda och 3.743 20-49 anställda.

³² Beräkningar utifrån Företagsregistret (SCB)..

Källa: Sifo och Företagarna (2010), Novus och Företagarna (2015) samt SCB:s företagsregister.

Hängavtalen var 2010 och 2015 vanligast bland företagen med 5-19 anställda (15 procent).³³ Av de allra minsta företagen (1-4 anställda) hade ca 10 procent hängavtal, men där svarade hängavtalen å andra sidan för mellan vart tredje och vart fjärde företag med avtal, vilket är klart högre än i någon av de andra storleksklasserna. Relativt sett är hängavtalen således vanligast i de allra minsta företagen.

Vid en jämförelse mellan de undersökningar som Företagarna lät Sifo göra 2005, 2007 och 2010 och Novus 2015 framträder en minskning av andelen småföretag med kollektivavtal, närmare bestämt från 44 till 39 procent (**tabell 14**). Den kraftiga minskningen av ”vet ej”-svar ligger främst bakom ökningen av andelen kollektivavtalslösa företag mellan 2005 och 2010 (från 51 till 58 procent).

Tabell 14. Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal 2005-2015.

Företag med 1-49 anställda	2005	2007	2010	2015	Förändring 2005-2015
Kollektivavtal (inklusive hängavtal)	44%	41%	42%	39%	- 5 procentenheter
Inget kollektivavtal	51%	57%	58%	61%	+ 10 procentenheter
”Vet ej”-svar	5%	2%	0%	0%	- 5 procentenheter

Källa: Sifo och Företagarna 2011 (sid. 4). Angående 2015 Novus och Företagarna.

Såväl reguljära kollektivavtal som hängavtal är vanligare inom industrin och byggbranschen än inom tjänstenäringarna (**tabell 15**). Sammanlagt hade år 2015 drygt vartannat industriföretag och byggföretag kollektivavtal (52-53 procent) jämfört med ungefär vart tredje inom tjänstenäringarna (34 procent).

Vid en mer detaljerad branschuppdelning framgår att variationerna mellan olika *tjänstenärings* är betydande: från ca 56 procent med kollektivavtal i transportbranschen och 66 procent i hotell- och restaurangbranschen till 45 procent inom handeln, ca 40 procent inom utbildning och vård (i privat regi) och 22 procent i kategorin ”övriga tjänster”. I den senare ingår bland annat datakonsulter, fastighetsbolag, konsultbyråer, reklambyråer och företag inom fastighetsservice, t ex städfirmor. I denna del av tjänstesektorn saknade således nästan åtta av tio företag med 1-49 anställda kollektivavtal år 2015 (liksom år 2010).

³³ Se även Scheller (2018) sid. 8. Denna studie, som bygger på Företagarnas undersökningar 2010 och 2015, innehåller en genomgång av vilka företag som har hängavtal med hänsyn till antal anställda, kommuntyp, omsättning, juridisk form och bransch.

Tabell 15. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher 2010 och 2015

2010	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med kollektivavtal	Kollektivavtal Saknas
Industri mm	46%	17%	4%	67%	33%
Byggbranschen	36%	18%	4%	58%	42%
Handel	39%	8%	1%	48%	52%
Transport	44,5%	16,5%	2,5%	63,5%	36,5%
Hotell & restaurang	41%	19%	1%	61%	39%
Utbildning & vård	34%	6%	1%	40,5%	59,5%
Övriga tjänster	14%	6%	2%	22%	78%
Tjänster totalt**	28%	8%	1,5%	38%	62%
Alla branscher	30%	11%	2%	42%	58%
Antal företag i undersökningen***	1.331	467	91	1.889	2.389

2015	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med kollektivavtal	Kollektivavtal Saknas
Industri mm	34%	14%	4%	52%	48%
Byggbranschen	28,7%	18%	7%	53,5%	46,5%
Handel	31%	10%	2,5%	45%	56%
Transport	41%	11%	4,5%	56%	44%
Hotell & restaurang	43%	17%	5,5%	66%	34%
Utbildning & vård	30%	9%	1%	40,5%	59,5%
Övriga tjänster	14%	7%	1,5%	22%	78%
Tjänster totalt**	23%	9%	2%	34%	66%
Alla branscher	25%	11%	3%	39%	61%
Antal företag i undersökningen Oviktat	1.417	498	179	2.094	1.646
Antal företag i Undersökningen Viktat	956	414	122	1.492	2.342

* Både kollektivavtal och hängavtal.

** Handel, transport, hotell & restaurang, utbildning & vård samt övriga tjänster.

*** Viktat antal företag i undersökningen 2010: 4.277. Fördelade på bransch svarade industri mm för 552, byggbranschen för 575, handel för 1.037, transport för 263, hotell & restaurang för 191, utbildning & vård för 186 och övriga tjänster för 1.472. Antalet företag i undersökningen (oviktat) var 4.150 (antalet som svarade på Sifo:s enkät).

Anm. Industri mm (inklusive mineralutvinning, elproduktion, vattenförsörjning, avfallshantering mm, det vill säga B-E): SNI 05-39

Byggbranschen (F): SNI 41-43

Handel (inklusive reparation av motorfordon och motorcyklar; G): SNI 45-47

Transport (inklusive magasinering; H): SNI 49-53

Hotell & restaurang (I): SNI 55-56

Utbildning & Vård (inklusive omsorg och sociala tjänster; P-Q): SNI 85-88

Övriga tjänster: SNI 58-82 (förlagsverksamhet, datakonsulter och andra informationstjänster, finansverksamhet, fastighetsverksamhet, uppdragsverksamhet, uthyrningsverksamhet, fastighetsservice, callcenterverksamhet och andra stödtjänster; J-N), 90-98 (kultur mm; R-T).

Alla tjänster: SNI 45-98

Alla näringar: SNI 05-98

Källa: Sammanställning av data som körts fram av René Bongard, Företagarna, baserat på Sifo (2010) och Novus (2015)

I *Stockholmsområdet* var andelen småföretag som 2015 saknade kollektivavtal ännu högre (vilket överensstämmer med resultaten redovisade i AER 2018 enligt endast 28 procent av företagen i Stockholm hade kollektivavtal 2017). Inom gruppen ”övriga tjänster” (här inklusive vård & utbildning) hade 85 procent av företagen inte tecknat något avtal (**tabell 16**). Även i näringar som handel, hotell & restaurang och transporter var andelen kollektivavtalslösa företag påfallande hög. I genomsnitt saknade mer än två av tre företag i dessa näringar kollektivavtal 2015 i Stockholms län jämfört med ungefär vartannat i riket i sin helhet. Också inom industrin och byggbranschen var kollektivavtalstäckningen lägre än på riksplenet: 40 procent av länets småföretag i byggbranschen hade år 2015 avtal mot 53-54 procent i riket. Motsvarande siffror inom industrin var 35 respektive 52 procent. Skillnaderna är således stora inte bara mellan olika *branscher* utan också *geografiskt*. Totalt sett hade 23 procent av småföretagen i Stockholms län kollektivavtal 2015 (**tabell 16**) jämfört med 39 procent i hela riket (**tabell 15**).

Tabell 16. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher i Stockholms län 2010 och 2015

2010	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med Kollektivavtal	Kollektivavtal saknas
Industri mm	36%	9%	0%	45%	55%
Byggbranschen	21%	13%	1%	35%	65%
Handel, hotell & restaurang och transport	32%	4%	0%	36%	64%
Övriga tjänster inklusive vård & utbildning	10%	1%	2%	12,5%	87,5%
Alla branscher	19%	4%	1%	24%	76%
Antal företag i undersökningen**	229	43	14	ca 286	1.186

2015	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med Kollektivavtal	Kollektivavtal saknas
Industri mm	19%	15%	1%	35%	65%
Byggbranschen	22%	14%	4%	40%	60%
Handel, hotell & restaurang och transport	21%	6%	3%	30%	70%
Övriga tjänster inklusive vård & utbildning	11%	3%	1%	15%	85%
Tjänster totalt	14%	4%	1,5%	19,5%	80,5%
Alla branscher	15%	6%	2%	23%	77%
Antal företag i Undersökningen Oviktat	147	56	21	224	410
Antal företag i Undersökningen Viktat	179	68	21	268	904

* Både kollektivavtal och hängavtal.

** Viktat antal företag i undersökningen 2010: 1.186. Fördelade på bransch svarade industri mm för 59, byggbranschen för 151, handel, transport och hotell & restaurang för 357 samt övriga tjänster inklusive utbildning & vård för 620.

Källa: sammanställning av data som körts fram av statistiker René Bongard, Företagarna, baserat på Sifo (2010) och Novus (2015).

Arbetsgivarnas organisationsgrad bland småföretagen utifrån andelen företag anslutna till en arbetsgivarorganisation

Andelen småföretag anslutna till en *arbetsgivarorganisation* är naturligtvis lägre än kollektivavtalens täckningsgrad bland småföretagen. Vid beräkningen av arbetsgivarnas organisationsgrad inkluderas förutom företagen med reguljära kollektivavtal endast företagen som både har ett sådant avtal och ett hängavtal, medan företagen som *endast* har ett hängavtal utesluts. På frågan ”Har ditt företag kollektivavtal, genom medlemskap i en arbetsgivarorganisation, eller hängavtal?” svarade, som framgår av **tabellerna 13 och 15** ovan 30 procent ”kollektivavtal” (genom arbetsgivarorganisation) och 2 procent ”både kollektivavtal och hängavtal” (även dessa var medlemmar i en arbetsgivarorganisation). Det blir sammanlagt 32 procent, vilket är klart högre andel än de 23 procent (2012) som anges i **tabell 10**. Att kollektivavtalens täckningsgrad ändå blir ungefär densamma förklaras av den högre andelen företag med hängavtal som fåtts under de beräkningar som ligger till grund för **tabell 10** (22 procent med hängavtal) jämfört med andelen i **tabell 13** (sammanlagt 13 procent med hängavtal).

Som framgår av **tabell 17** tillhörde vart tredje företag med 1-49 anställda (32 procent) en arbetsgivarorganisation år 2010 och drygt vart fjärde (28 procent) år 2015. I kategorin ”övriga tjänster” var endast 16 procent av företagen anslutna 2010, vilket kontrasterar mot 50 procent

inom industrin och en nästan lika hög andel inom transportbranschen. Inom bygg-, handels- och hotell- och restaurangbranscherna tillhörde ca 40 procent av företagen med 1-49 anställda en arbetsgivarorganisation 2010.

Tabell 17. Andelen småföretag (1-49 anställda) i olika branscher anslutna till en arbetsgivarorganisation 2010 och 2015

2010	Riket	Stockholms län
Industri mm	50%	36%
Byggbranschen	40%	23%
Handel	40%	Handel, transport, hotell & Restaurang 32%
Transport	47%	Se ovan
Hotell & restaurang	42%	Se ovan
Utbildning & vård	35%	Se nedan
Övriga tjänster*	16%	Övriga tjänster inkl. vård och utbildning 12%
Tjänster totalt**	29%	19%
Alla branscher	32%	21%

2015	Riket	Stockholms län
Industri mm	38%	20%
Byggbranschen	35%	25%
Handel	33,5%	Handel, transport, hotell & Restaurang 24%
Transport	45%	Se ovan
Hotell & restaurang	50%	Se ovan
Utbildning & vård	31%	Se nedan
Övriga tjänster*	15%	Övriga tjänster inkl. vård och utbildning 12%
Tjänster totalt**	26%	15,5%
Alla branscher	28%	17%

* Bland annat datakonsultföretag, fastighetsbolag, konsultbyråer, PR-firmor, reklambyråer, uthyrningsfirmor och fastighetsserviceföretag.

** Handel, transport, hotell & restaurang, utbildning & vård samt övriga tjänster.

Anm. Talen har erhållits genom att addera andelen småföretag med reguljära kollektivavtal och de som har både kollektivavtal och hängavtal. Avvikelser kan förekomma genom att additionen skett utifrån tal med en decimal.

Källa: Beräkningar utifrån data som körts fram av René Bongard, Företagarna, baserat på Sifo (2010) och Novus (2015).

Särskilt låg är organisationsgraden bland de allra minsta företagen. I genomsnitt tillhörde vart fjärde företag (24 procent) med 1-4 anställda en arbetsgivarorganisation 2010 och drygt vart

femte (22 procent) 2015 (**tabell 18**). Andelen stiger sedan snabbt till drygt vartannat företag (53 procent 2010, 54 procent 2015) i intervallet 5-19 anställda och tre av fyra företag (74 procent både 2010 och 2015) med 20-49 anställda.

Tabell 18. Andelen småföretag (1-49 anställda) i olika storleksklasser anslutna till en arbetsgivarorganisation 2010 och 2015

Antal Anställda	Andel företag i arbets-Givarorganisationer
2010	
1-4	24%
5-19	53%
20-49	74%
Summa 1-49	32%
2015	
1-4	22%
5-19	54%
20-49	74%
Summa 1-49	28%

Källa: Beräkningar utifrån Sifo och Företagarna (2010) samt Novus och Företagarna (2015).

Kollektivavtalens täckningsgrad bland arbetare och tjänstemän

Inom privat sektor omfattar kollektivavtalen, med reservation för en viss osäkerhet hos dessa beräkningar, en klart lägre andel av tjänstemännen (74 procent 2016) än av arbetarna (98 procent) – se **tabell 19**. Av betydelse är att hängavtal inte är lika vanliga bland tjänstemän (cirka 22 000 individer 2016) som bland arbetare (cirka 133 000 individer). Uppgifterna om hängavtalens omfattning bör betraktas med ganska stor försiktighet eftersom en del tjänstemannafack saknar uppgifter om hur många medlemmar som berörs av sådana avtal. För det andra rymmer LO-förbunden en del tjänstemän som i vissa arbetsgivarorganisationers statistik klassificeras som arbetare. Å andra sidan förekommer det att arbetare under medarbetaravtal inte klassificeras som arbetare. Därtill kommer osäkerheter i Foras statistik, vilken ligger till grund för beräkningarna av hängavtalens omfattning bland arbetare. Sammantaget innebär detta att kollektivavtalens täckningsgrad sannolikt underskattas bland tjänstemännen och överskattas bland arbetarna. Som framgår av **tabell 19** är skillnaden mellan arbetare och tjänstemän betydligt mindre vad gäller andelen som omfattas av reguljära kollektivavtal inom privat sektor: 87 respektive 73 procent 2016.

Tabell 19. Andel arbetare och tjänstemän 16-64 år (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal 2011-2016

Kategori	Privat sektor	- därav		Offentlig sektor	Alla sektorer
		Hängavtal	Övriga avtal		
2011					
Arbetare	90	11	79	100	92
Tjänstemän	78	2	76	100	86
Alla	84	6	77	100	89
2012					
Arbetare	94	11	83	100	95*
Tjänstemän	78	2	76	100	86
Alla	85	6	78	100	90
2013					
Arbetare	94	12	83	100	96
Tjänstemän	77	1	75	100	85
Alla	84	6	78	100	89
2014					
Arbetare	94	9	85	100	95
Tjänstemän	77	1	76	100	86
Alla	85	5	80	100	90
2015					
Arbetare	96	9	87	100	97
Tjänstemän	75	1	74	100	85
Alla	85	5	80	100	90
2016					
Arbetare	98	10	87	100	98
Tjänstemän	74	1	73	100	86
Alla	84	5	79	100	90

Anmärkning. Avrundningar medför i vissa fall att summan av hängavtal och övriga avtal inte alltid är lika med kollektivavtalens täckningsgrad i privat sektor.

Enligt **tabell 19** ökade andelen arbetare under reguljära kollektivavtal inom privat sektor med åtta procentenheter mellan 2011 och 2016. Mycket talar för att detta ger en starkt överdriven bild av utvecklingen och avspeglar svårigheterna att beräkna kollektivavtalens omfattning för arbetare och tjänstemän separat. Det förefaller mindre sannolikt att hela 98 procent av de privatanställda arbetarna 2016 omfattades av kollektivavtal (inklusive hängavtal).

Om de cirka 18 000³⁴ utstationerade arbetstagare som finns inom LO-området räknas in i arbetskraften liksom hälften av de privatanställda som i statistiken varken klassificeras som

³⁴ Varav ca 15.000 inom Byggnads rekryteringsområde (Jonsson & Larsson 2013: 11).

arbetare eller tjänstemän sjunker täckningsgraden. Därtill kommer det numera stora antalet utländska, ej i Sverige folkbokförda, chaufförer på svenska vägar.³⁵

En uppskattning som ger en alternativ uppfattning om kollektivavtalstäckningen hos privatanställda arbetare och tjänstemän kan göras med hjälp av uppgifter från SCB. Antalet tjänstemän som i privat sektor var organiserade i ett LO-förbund år 2016 översteg antalet arbetare i TCO- och Sacoförbunden med 17 000 individer (exklusive studerandemedlemmar som deltidsarbetar i LO-yrken). Det motsvarar drygt 2 procent av LO-medlemmarna i privat sektor. Om samma proportion tillämpas vid beräkningen av kollektivavtalens täckningsgrad bland tjänstemän och motsvarande nedskrivning görs av antalet individer som omfattas av reguljära avtal och hängavtal på arbetsidan blir resultatet att 76 procent av tjänstemännen i privat sektor år 2016 täcktes av kollektivavtal och 95 procent av arbetarna (**tabell 20**). Det blir med andra ord en klart mindre skillnad mellan privatanställda tjänstemän och arbetare än de 74 procent respektive 98 procent som anges i **tabell 19**.

Tabell 20. Andel arbetare och tjänstemän 16–64 år, i procent, som täcks av kollektivavtal 2014-2016 (justerade tal)

Kategori	Privat sektor	- därav		Offentlig sektor	Alla sektorer
		Hängavtal	Övriga avtal		
2014					
Arbetare	92	9	83	100	94
Tjänstemän	79	2	78	100	87
Alla	85	5	80	100	90
2015					
Arbetare	93	9	84	100	94
Tjänstemän	78	2	77	100	86
Alla	85	5	80	100	90
2016					
Arbetare	95	10	85	100	96
Tjänstemän	76	2	74	100	87
Alla	85	5	80	100	90

Anmärkning. Avrundningar medför i vissa fall att summan av hängavtal och övriga avtal inte alltid är lika med kollektivavtalens täckningsgrad i privat sektor.

De nitton procentenheters differens mellan arbetare och tjänstemän som redovisas i **tabell 20** inom privat sektor avseende kollektivavtalens täckningsgrad 2016 krymper till nio enheter när även offentlig sektor inkluderas. Det beror på att en högre andel av tjänstemännen jämfört med arbetarna är offentliganställda (nästan fyra av tio tjänstemän, men bara knappt var fjärde

³⁵ Enligt en räkning i Göteborgs hamn under två veckor 2013 hade två tredjedelar av bilarna utländska chaufförer fördelade lika på svenska och utländska bilar (Sternberg 2013:13).

arbetare 2016). Följaktligen får den 100-procentiga täckningsgraden inom offentlig sektor störst genomslag hos tjänstemännen.

Fack och arbetsgivare: olika utveckling av organisationsgraden

Den fackliga organisationsgraden har gått ned sedan 1990-talets mitt (**tabell 21**).³⁶ Under åren 2007 och 2008 var nedgången så kraftig att man kan tala om ett medlemsras. Bland privatanställda löntagare sjönk den fackliga organisationsgraden mellan 2006 och 2008 från 71 till 65 procent (årsgenomsnitt). Även den totala fackanslutningen sjönk med sex procentenheter eller från 77 procent 2006 till 71 procent 2008. Därefter har en stabilisering ägt rum. Ur ett internationellt perspektiv är organisationsgraden fortfarande mycket hög i Sverige.

Till skillnad från den fackliga anslutningen har arbetsgivarnas organisationsgrad varit relativt stabil de senaste tio–femton åren, om man som mått använder andelen löntagare i företag och verksamheter som är anslutna till en arbetsgivarorganisation. En konsekvens är att arbetsgivarnas organisationsgrad i både privat sektor och totalt sett numera är avsevärt högre än den fackliga organisationsgraden. År 2016 arbetade 82 procent av alla privatanställda i företag som var anslutna till en arbetsgivarorganisation. Andelen fackligt anslutna i privat sektor var samma år 64 procent. År 2000 låg den fackliga organisationsgraden bland privatanställda på ungefär samma nivå som arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor

³⁶ Ett alternativt sätt att beräkna arbetsgivarnas organisationsgrad i privat sektor är att dividera antalet medlemmar i arbetsgivarorganisationer med antalet företag i privat sektor som i SCB:s företagsregister har minst en anställd. Eftersom det i aktiebolag med endast en anställd ofta kan antas vara ägaren själv som är den anställda finns det anledning att exkludera dessa företag, som i november 2016 svarade för 94 900 av de totalt 313 600 företagen med minst en anställd. Genom att dividera de 65 100 organiserade företagen med anställda år 2016 med de totalt 218 700 arbetsgivarna (313 600 minus 94 900) fås en organisationsgrad på 30 procent. Eftersom ägaren inte alltid är den anställda i aktiebolag med en anställd är den verkliga organisationsgraden lägre än 30 procent (om antalet aktiebolag med endast en anställd och där ägaren inte är denne varit känt hade inte så många som 94 900 företag subtraheras från de 313 600 företagen med minst en anställd). Att arbetsgivarnas organisationsgrad ändå ligger omkring 30 procent antyds av den intervjuundersökning som Företagarna gjort i samarbete med Sifo avseende år 2010. Utifrån det material som då samlades in har de mindre företagens organisationsgrad (1-49 anställda) beräknats till 32 procent år 2010. Eftersom företagen med 1-49 anställda svarar för så mycket som 98 procent av alla företag bör siffran 32 procent ge en uppfattning också om arbetsgivarnas organisationsgrad inom hela den privata sektorn. Motsvarande tal i undersökningen som Novus gjorde åt företagarna var 28 procent (se **tabell 18** ovan). En försiktigare uppskattning av antalet aktiebolag med en anställd där ägaren själv är den enda anställda ger en organisationsgrad på 24 procent (se **tabell 10B** ovan).

Av flera skäl används inte denna beräkningsmetod (andelen företag som tillhör en arbetsgivarorganisation) vid internationella jämförelser, till exempel inom EU. För det första anses det mindre lämpligt att vikta alla företag lika eftersom ett stort företag omfattar en större del av arbetsmarknaden än ett litet. För det andra bestäms en arbetsgivarorganisations styrka i förhållande till de fackliga motparterna snarare på antalet anställda som den täcker in än på antalet anslutna företag. Genom att istället utgå från andelen av de anställda som finns i företag anslutna till en arbetsgivarorganisation får man för det tredje ett mått som är jämförbart med den fackliga organisationsgraden och kollektivavtalens täckningsgrad.

(74 respektive 75 procent). Även på arbetsmarknaden i dess helhet var organisationsgraden år 2000 nästan densamma hos facken (81 procent) och arbetsgivarna (83 procent), men därefter har en betydande olikhet uppstått. År 2016 var organisationsgraden för arbetsgivarna 19 procentenheter högre än för löntagarna. Fackmedlemmarna utgjorde detta år 69 procent av alla anställda medan de till en arbetsgivarorganisation anslutna företagen och verksamheterna omfattade 88 procent av samtliga anställda. Enbart företagen i Svenskt Näringsliv (SN) omfattade 2016 69 procent av alla privatanställda (se **Appendix 3 Table E**).

Tabell 21. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av arbetsgivarorganisationer respektive fackföreningar 1995-2016

	Facklig organisationsgrad							
Sektor	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Privat	78	74	72	71	68	65	65	65
Offentlig	94	92	89	88	86	84	84	85
Alla	85	81	78	77	73	71	71	71
	Andel anställda hos arbetsgivare anslutna till arbetsgivarorganisationer							
Sektor	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Privat	77	75	78	77	77	/ 80	81	80
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	86	83	86	85	84	/ 87	88	87

	Facklig organisationsgrad					
Sektor	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privat	65	65	65	64	64	64
Offentlig	83	83	83	82	81	80
Alla	70	70	70	70	69	69
	Andel anställda hos arbetsgivare anslutna till arbetsgivarorganisationer					
Sektor	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privat	80	81	80	82	82	82
Offentlig	100	100	100	100	100	100
Alla	86	87	87	88	88	88

Anmärkning 1. Angående brottet mellan 2007 och 2008 i arbetsgivarnas organisationsgrad, se anmärkning 1 under tabell 3.

Anmärkning 2. Arbetsgivarnas organisationsgrad avser andelen löntagare i företag och verksamheter anslutna till en arbetsgivarorganisation 31 december respektive år. Den fackliga organisationsgraden har erhållits genom specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar och avser årsgenomsnittet fackligt anslutna löntagare 16–64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna. I en del utländska publikationer anges en alltför låg organisationsgrad för de svenska arbetsgivarna då man inte räknat om årsanställda (heltidsekvivalenter) hos bland annat SAF och Svenskt Näringsliv (SN) till individer eller uppmärksammat att det utöver SN finns cirka 15 arbetsgivarorganisationer inom privat sektor. Vid beräkningen av arbetsgivarnas organisationsgrad har antalet anställda hos arbetsgivarorganisationernas medlemmar dividerats med antalet anställda 16–64 år enligt arbetskraftsundersökningarna 4:e kvartalet respektive år.

Om i stället anställda 15–74 år används blir arbetsgivarnas organisationsgrad inom privat sektor 76 procent 2007, 80 procent 2008, 81 procent 2009, 80 procent 2010, 79 procent 2011, 80 procent 2012, 79 procent 2013, 81 procent 2014 och 2015 samt 80 procent 2016. Motsvarande tal för privat och offentlig sektor sammantaget blir 84 procent 2007, 87 procent 2008, 87 procent 2009, 86 procent åren 2010–2013 samt 87 procent 2014, 2015 och 2016. Källa: Kjellberg 2009a samt kompletteringar.

Det fackliga medlemsraset upphörde 2009 . . .

Som framgår av **tabellerna 2, 3 och 21** var den *genomsnittliga* organisationsgraden densamma 2008, 2009 och 2010, närmare bestämt 71 procent. Det fackliga medlemsraset föreföll således ha upphört från 2009. Å andra sidan inträffade mellan 2008 och 2009 en nedgång i alla åldersgrupper utom i gruppen 30-44 år. Bland 25-29-åringarna sjönk organisationsgraden med två procentenheter mellan 2008 och 2009. Bidragande till att den genomsnittliga organisationsgraden ändå förblev oförändrat 71 procent var att de ungas (16-29 år) andel av de anställda minskade något samtidigt som de äldres (45-64 år) ökade.³⁷ Det skedde således en sysselsättningsmässig förskjutning från åldersgruppen med lägst organisationsgrad till den med högst.

. . . men bilden mycket splittrad

Två förhållanden medverkade till att det fackliga medlemsraset avstannade under 2009, i varje fall om man ser på den genomsnittliga organisationsgraden: dels den ekonomiska krisen, dels att stora tjänstemannagrupper trots krisen fick sänkt a-kasseavgift. Vid en nedbrytning på arbetare/tjänstemän och olika branscher blir bilden, som framgår av **tabell 3**, delvis en annan med ett *fortsatt* medlemsras inom vissa grupper. Vi återkommer till hur de växande avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor är en av orsakerna till denna utveckling.

För den påtagliga vändning i den *genomsnittliga* andelen fackligt anslutna som ändå ägde rum mellan 2008 och 2009 spelade sannolikt den drastiskt försämrade *ekonomiska konjunkturen* en framträdande roll. I tider av osäkerhet och otrygghet brukar den svenska organisationsgraden stiga. Vid den omsvängning från högkonjunktur till massarbetslöshet som ägde rum under början av 1990-talet steg andelen fackligt anslutna från 81 procent 1990 till 85 procent 1993 trots den snabba nedgången i industrins sysselsättningsandel.

Till skillnad från när 1990-talskrisen slog igenom med full kraft uppvisade den djupa lågkonjunkturen denna gång en annan och betydligt mer splittrad bild. För det första *steg inte* den genomsnittliga organisationsgraden för löntagare. Det är anmärkningsvärt med tanke på att det ekonomiska läget genomgick en stark försämring redan under hösten 2008 och att arbetslösheten särskilt bland arbetarna låg på en mycket hög nivå under både 2009 och 2010. Den ekonomiska omsvängningen hösten 2008 stoppade inte det fackliga medlemsraset under

³⁷ Mellan 2008 och 2009 minskade åldersgruppen 16-29 år från 19,4 till 18,9 procent av de anställda, medan gruppen 45-64 år ökade från 42,0 till 42,8 procent. År 2013 utgjorde 16-29-åringarna 20,2 procent och 45-64-åringarna 43,3 procent av de anställda. År 2016 svarade åldersgruppen 16-29 år för 20,9 procent av de anställda, gruppen 30-44 år för 36,0 procent och gruppen 45-64 år för 43,1 procent. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade.

detta år, men bidrog säkerligen till att det blev mindre än under året innan. Mellan 2007 och 2008 sjönk organisationsgraden med två procentenheter jämfört med hela fyra enheter mellan 2006 och 2007. För det andra har lågkonjunkturen accentuerat olikheterna i organisationsgradens utveckling mellan olika grupper, främst mellan arbetare och tjänstemän. Som vi ska återkomma till spelar här a-kasseavgifternas koppling till arbetslösheten inom varje a-kassa en framträdande roll.

Fortsatta medlemsförluster i LO under 2009 och 2010, nolltillväxt i TCO under dessa år och ökning i Saco

Det fackliga medlemsraset under 2007 och 2008 är unikt i Sveriges moderna historia. Även den uteblivna uppgången i organisationsgraden under den djupa lågkonjunktur som tog sin början hösten 2008 är ett nytt fenomen. I båda fallen drabbades LO-förbunden i särklass hårdast. Under medlemsrasets år 2007 och 2008 förlorade LO en betydligt större andel av sina medlemmar än de andra fackliga centralorganisationerna (antalet Saco-medlemmar ökade tvärtom under 2008). Under lågkonjunkturåret 2009 var LO ensam bland centralorganisationerna att tappa medlemmar och dessutom i nästan lika stor omfattning som under 2008 (**tabell 22**). En del av LO-förbundens medlemsförluster under 2009 kan tillskrivas den vikande sysselsättningen bland exportindustrins arbetare, men bara en del. Organisationsgraden bland arbetarna *sjönk* mellan 2008 och 2009 från 71 till 70 procent. Som framgår av **tabell 21** gick andelen fackligt anslutna arbetare ned i såväl offentlig som privat sektor, även om nedgången i den senare var helt koncentrerad till de privata servicenäringarna men där var desto större (minus två procentenheter).

Under åren 2007 och 2008 minskade antalet LO-medlemmar med sammanlagt elva procent (**tabell 22**). Medlemsförlusterna under 2009 var, som nämnts, nästan lika stora som under det föregående året (minus tre respektive minus fyra procent). Medlemsraset under 2007 står dock i en klass för sig. Under detta år tappade LO åtta procent av medlemmarna. Under de tre åren 2007-2009 (31/12 2006 – 31/12 2009) förlorade LO sammanlagt 14 procent av medlemmarna eller var sjunde medlem.

TCO-förbunden klarade sig betydligt bättre under 2009: antalet medlemmar minskade inte längre, men å andra sidan uteblev medlemstillväxten nästan helt (+0.4 procent). Under treårsperioden 2007-2009 tappade TCO sammanlagt sex procent av medlemmarna jämfört med LO:s 14 procent (**tabell 22**). Bättre gick det för Saco, som ökade med fyra procent 2009 och sammanlagt fem procent 2007-2009. De fristående fackförbunden kunde tillsammans notera en 4-procentig medlemstillväxt från 31/12 2006 till 31/12 2009. Under 2009 var

tillväxten snabbare än Saco:s, närmare bestämt fem procent jämfört med Saco:s fyra procent. Det berodde nära nog helt och hållet på Ledarnas stora tillväxt (plus sex procent 2009), vilket förstärkte bilden av en mycket splittrad medlemsutveckling under 2009 (se **tabellerna 42 och 43** i Appendix 4). Under 2010 fortsatte Ledarnas medlemsframgångar och TCO:s ”nolltillväxt” (+0,1 procent). Saco ökade procentuellt nästan lika mycket som LO minskade: plus 1,9 procent respektive minus 2,1 procent.

Tabell 22. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar åren 2006-2017

	2006	2007	2008	2007-2008*	2009	2007-2009*
LO	-1% (-1,4)	-8% (-7,8)	-4% (-4,0)	-11% (-11,48)	-3% (-2,8)	-14% (-13,9)
TCO	-1% (-1,3)	-5% (-5,2)	-2% (-1,7)	-7% (-6,6)	0% (+0,4)	-6% (-6,3)
Saco	+1% (+1,4)	-1% (-1,1)	+2% (+1,7)	+1% (+0,7)	+4% (+4,3)	+5% (+4,9)
Övriga	-1% (-0,8)	-4% (-4,1)	+4% (+3,7)	-1% (-0,5)	+5% (+5,0)	+4% (+4,46)
Alla	-1% (-1,0)	-6% (-5,8)	-2% (-2,2)	-8% (-7,9)	0% (-0,4)	-8% (-8,3)
Antal	3.101.800	2.920.500	2.856.500		2.844.600	
Förändring	-31.100	-181.200	-64.000	-245.300	-11.900	-257.200

	2010	2007-2010*	2011:1	2011:2	2012	2007-2012*
LO	-2% (-2,1)	-16% (-15,7)	-2% (-1,6)	-2% (-1,6)	0% (-0,4)	-17% (-17,4)
TCO	0% (+0,1)	-6% (-6,2)	+1% (+0,6)	+1% (+0,6)	+3% (+2,7)	-3% (-2,9)
Saco	+2% (+1,9)	+7% (+6,9)	+3% (+2,8)	+1% (1,4)	+1% (+1,2)	+10% (+9,8)
Övriga	+3% (+3,4)	+8% (+8,0)	+4% (+3,53)	+4% (+3,53)	+3% (+2,7)	+15% (+14,8)
Alla	-1% (-0,6)	-9% (-8,8)	0% (+0,1)	0% (-0,2)	+1% (+1,0)	-8% (-8,0)
Antal	2.828.800		2.830.300	2.824.100	2.853.100	
Förändring	-15.800	-273.000	+1.500	-4.700	+29.000	-248.700

	2013	2007-2013*	2014	2007-2014*	2015	2007-2015*
LO	-2% (-1,8)	-19% (-18,9)	0% (-0,1)	-19% (-19,0)	0% (+0,3)	-293.280 -19 % (-18,7)
TCO	+2% (+2,2)	-1% (-0,7)	+3% (+2,5)	+2% (+1,7)	+2% (+1,7)	+34.987 +3% (+3,4)
Saco	+2% (+1,9)	+12% (+11,8)	+2% (+2,3)	+14% (+14,4)	+1% (+1,2)	+66.856 +16% (+15,7)
Övriga	+1% (+0,7)	+16% (+15,6)	+1% (+1,2)	+17% (+17,0)	+1% (+0,6)	+15.351 +18% (+17,7)
Alla	0% (+0,3)	-8% (-7,7)	+1% (+1,2)	-7% (-6,6)	+1% (+1,0)	-176.086 -6% (-5,7)
Antal	2.862.300		2.897.600		2.925.700	
Förändring	+9.200	-239.500	+35.400	-204.100	+28.000	-176.100

	2016**	2017**
LO	-2% (-1,52)	0 (-0,3)
TCO	+2% (+2,1)	0 (+0,2)
Saco	+2% (+2,1)	+3 (+2,8)
Övriga	-1% (-1,48)	+1 (+1,0)
Alla	+1% (+1,0)	+1 (+0,54)
Antal	2.954.300	2.970.300
Förändring	+28.700	+16.000

* Avser förändring under kalenderåren 2007+2008 respektive 2007+2008+2009, 2007+2008+2009+2010, 2007+2008+2009+2010+2011, 2007+2008+2009+2010+2011+2012, etc. I övrigt förändringar under respektive år, dvs från 31/12 föregående år till 31/12 året ifråga. Skillnaden mellan 2011:1 och 2011:2 beror på att Saco:s medlemstal från och med 2011:2 inkluderar arbetslösa enligt statistik från AEA medan 2011:1 och tidigare inkluderar arbetslösa och tjänstlediga enligt Saco:s egen statistik. Åren 2012-2016 saknas sådana uppgifter från Saco, men finns återigen från 2017, då såväl egenföretagare som arbetslösa ingår i kategorin ”yrkesaktiva”.

** Från och med 2015 är det inte möjligt att i Saco:s statistik exkludera egenföretagare. För år 2015 har antalet egenföretagare i Saco uppskattats vara detsamma som år 2014. Förändringen i Saco:s medlemstal mellan 2015 och 2016 beräknat utifrån att egenföretagare inkluderas både 2015 och 2016. År 2016 lämnade Sjöbefälsförbundet Ledarna och gick över till Saco.

Anm. Alla medlemstal avser *aktiva* löntagarmedlemmar, dvs exklusive pensionärer, studerande i TCO och Saco och egenföretagare i Saco (med undantag av förändringen mellan 2015 och 2016 samt därefter), men inklusive arbetslösa. Vidare har Sveriges Reservofficersförbund i Saco exkluderats. Alla förändringar avser kalenderår, dvs från 31/12 föregående år till 31/12 året ifråga. För medlemsutvecklingen i de enskilda fackförbunden sedan slutet av 1800-talet (sedan 1945 exklusive pensionärer) se Kjellberg 2017d:

[http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century\(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc).html)

Källa: uppgifter från de fackliga organisationerna om antalet aktiva medlemmar.

Det totala antalet aktiva fackmedlemmar sjönk under 2009 med 0,4 procent och under 2010 med 0,6 procent. Vid 2010 års slut hade de svenska facken 15.600 färre medlemmar än vid dess början. Sedan årsskiftet 2006/07 innebar det en minskning med ca 273.000 medlemmar eller nästan nio procent. Mellan årsskiftet 2006/2007 och 2012/2013 förlorade LO 19 procent av sina medlemmar eller nästan var femte medlem.

Som lätt kan beräknas utifrån **tabell 23** svarade det sammanlagda fackliga medlemsraset under 2007 och 2008 (minus 245.261 medlemmar) för nästan sex tiondelar av de totala fackliga medlemsförlusterna under det nya millenniets första decennium, närmare bestämt 58 procent av den sammanlagda medlemsminskningen på 421.872 under tiden 31/12 1999 – 31/12 2009.

Om man istället ser på utvecklingen mellan 31/12 2000 och 31/12 2010 svarade nedgången under de båda åren 2007 och 2008 sammantaget för 61 procent av de totala medlemsförlusterna under denna tioårsperiod (245.261 av 403.362).

LO:s medlemstapp under åren 2007 och 2008 sammantaget uppgick till fyra tiondelar av LO:s medlemsförlust under 2000-talets första decennium: minus 179.530 = 40 procent av medlemsminskningen på 449.333 från 31/12 1999 till 31/12 2009 eller 41 procent om hänsyn tas till att Försäkringsanställdas Förbund med 12.625 aktiva medlemmar 2002 lämnade LO och gick över till TCO. LO gjorde i särklass störst medlemsförluster under 2007 och 2008 i såväl absoluta som relativa tal (11,5 procent av medlemmarna försvann på två år). LO tappade emellertid medlemmar under decenniets *samtliga* år medan TCO ökade vissa år och minskade andra, Saco ökade samtliga år utom 2007 och övriga fack (summerade) ökade alla år utom 2006 och 2007 (se **tabell 42** i Appendix 4).

Inte bara LO utan också TCO förlorade ett stort antal medlemmar under decenniet, i TCO:s fall 85.249 medlemmar. Av dessa försvann huvuddelen – 80 procent – under medlemsrasets år 2007 och 2008: minus 51.031 respektive minus 17.026 medlemmar = summa minus 68.057 (**tabell 22** nedan samt **tabell 42** i Appendix 4). Utan tillskottet av Försäkringsanställdas

Förbund från LO 2002 hade TCO sannolikt minskat med minst 95.000 medlemmar under decenniet. Kontrasten är skarp i förhållande till Saco som under åren 2000-2009 växte med nästan 100.000 aktiva medlemmar.

Tabell 23. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige 1969-2015 (LO, TCO, Saco och övriga)

	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
Per decennium, t ex 31/12 1969 – 31/12 1979 = 1970-talet					
1969-1979 = 1970-talet	+332.736 +21,8%	+379.241 +68,2%	+71.326 + 79,0%	-2.558 -2,6%	+780.745 +34,4%
1979-1989 = 1980-talet	+140.407 +7,6%	+208.356 +22,3%	+91.783 +56,8%	-74.241 -78,2%	+366.305 +12,0%
1989-1999 = 1990-talet	-200.969 -10,1%	-97.108 -8,48%	+92.848 +36,6%	+56.611 +274,3%	-148.618 -4,4%
1999-2009 = 2000-talet	-449.333 -25,0%	-85.249 -8,1%	+99.353 +28,7%	+13.357 +17,3%	-421.872 -12,9%
Medlemsrasets år 2007 + 2008, dvs 31/12 2006 – 31/12 2008					
2006-2008	-179.530 -11,5%	-68.057 -6,6%	+2.777 +0,7%	-454 -0,5%	-245.261 -7,9%
Treårsperioden 2007 + 2008 + 2009, dvs 31/12 2006 – 31/12 2009					
2006-2009	-217.653 -13,9%	-64.340 -6,3%	+20.960 +4,9%	+3.869 +4,5%	-257.164 -8,3%
Fyraårsperioden 2007 + 2008 + 2009 + 2010, dvs 31/12 2006 – 31/12 2010					
2006-2010	-246.066 -15,7%	-63.361 -6,2%	+29.489 +6,9%	+6.944 +8,0%	-272.994 -8,8%
Senaste 10-årsperioden (2000-2010) och föregående 10-årsperioder					
1970-1980	+349.529 +22,7%	+301.239 +45,8%	+76.428 +80,7%	+62.427 192,4%	+789.983 +34,0%
1980-1990	+72.142 +3,8%	+185.254 +19,3%	+89.004 +52,0%	-74.450 -78,0%	+271.950 +8,7%
1990-2000	-209.341 -10,7%	-98.745 -8,6%	+94.947 +36,5%	+57.525 +274,2%	-155.615 -4,6%
2000-2010	-434.732 -24,8%	-82.844 -7,9%	+99.036 +27,9%	+15.167 +19,3%	-403.362 -12,48%
Femårsperioden 2010-2015					
2010-2015	-47.214 -3,6%	+98.348 +10,2%	+37.367 +8,2%	+8.407 +9,0%	+96.908 +3,4%

Anm 1. Med aktiva medlemmar avses antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga förbund, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995; SOF lämnade Saco samma år, Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

En inte obetydlig del av Saco:s expansion kan tillskrivas det ökande antalet akademiker i arbetskraften. På motsvarande sätt får en del av LO:s minskning ses mot bakgrund av det sjunkande antalet arbetare. Saco:s tillväxt och LO:s tillbakagång hänger således samman med förändringar av arbetskraftens sammansättning i kombination med att Sverige har världens mest socialt segregerade fackliga rörelse även om vissa LO-förbund (främst Handels och Seko) även rymmer en del tjänstemän och en mycket stor del av TCO:s medlemmar har högskoleutbildning (Kjellberg 2013b). Bland vissa yrkesgrupper (civilingenjörer, civilekonomer, jurister, läkare m fl) är Saco:s dominans dock nästan fullständig, vilket hänger samman med att Saco-förbunden samtidigt är professionsförbund, medan flera TCO-förbund är vertikalt organiserade och således har en mycket heterogen medlemssammansättning. Undantag är bl a TCO-förbunden Lärarförbundet och Polisförbundet.

Andra strukturella utvecklingar som sannolikt främst missgynnat LO och TCO är industrins och den offentliga sektorns sjunkande andel av sysselsättningen samt att underlaget för fackklubbar undergrävs av arbetskraftens uppsplittring genom outsourcing, anlitande av bemanningsföretag, utflyttning av produktion till andra länder mm. Därtill kan nämnas tendensen till allt snålare bemanning, vilket har gjort det svårare att hinna med fackligt arbete på betald arbetstid. Dessutom har avregleringar, privatiseringar och utläggande på entreprenad av kommunal verksamhet medfört framväxten av ett stort antal företag utan fackliga traditioner och med i vissa fall fackföreningsfientliga arbetsgivare. Utan facklig verksamhet direkt på arbetsplatsen och närvaron av en fackklubb minskar incitamentet att ansluta sig till en facklig organisation ur såväl ett socialt perspektiv som ur ett nyttoperspektiv (Kjellberg 2001, Kjellberg 2013a). LO påverkas också av det sjunkande antalet arbetare i arbetskraften. Se vidare avsnittet nedan ”Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens förändringar”.

Den fackliga medlemsutvecklingen fram till årsskiftet 2017/2018

Om vi betraktar de fackliga centralorganisationernas andel av samtliga aktiva fackmedlemmar i Sverige kan det förefalla som att LO:s andel inte sjönk särskilt snabbt under medlemsrasets år 2007 och 2008, men det rörde sig å andra sidan om en minskning på två procentenheter under två år: från 50,4 procent av samtliga aktiva fackmedlemmar 31/12 2006 till 48,5 procent 31/12 2008 (**tabell 41** i Appendix 4). Att nedgången i LO:s medlemsandel inte blev större hänger naturligtvis samman med att även TCO, Saco och övriga fackförbund sammanräknat förlorade ett stort antal medlemmar under dessa år. Under 2007 tappade de ca

59.000 medlemmar (såväl TCO som Saco och övriga fack minskade under detta år) och under 2008 drygt 6.000 medlemmar (under det senare året ökade dock både Saco och Ledarna kraftigt; **tabellerna 42-43** i Appendix 4). Under 2000-talets första decennium sjönk LO:s medlemsandel med nästan 8 procentenheter (från 55,0 procent 31/12 1999 till 47,3 procent 2009). Detta var ingen ny utveckling eftersom LO:s andel av fackmedlemmarna helt naturligt har sjunkit alltsedan tjänstemännen började organisera sig i egna fackförbund och centralorganisationer och antalet tjänstemän vuxit såväl absolut som andel av löntagarna. Som framgår av **tabell 41** svarade LO 1950 för 78 procent av fackmedlemmarna i Sverige, vilket 2016 krympt till 43 procent.

Under lång tid kunde tjänstemannafackens tillväxt inte uppväga LO:s tapp. Av **tabell 39** och **tabell 42** (Appendix 4) kan utläsas att antalet fackmedlemmar i Sverige trots ett ökande antal anställda sjönk samtliga år under perioden 1989-2010 med undantag av åren 1991 och 1992. Under åren 1975-1987 ökade LO stadigt sitt medlemstal, från drygt 1,7 miljoner till drygt 2 miljoner. Efter en historisk toppnivå om 2.022.000 medlemmar 1987 har antalet LO-medlemmar ökat endast under åren 1991 och 2015 (**tabell 42** i Appendix 4).

Med undantag av 1979 då SALF (dagens Ledarna) lämnade TCO och blev en fristående organisation växte TCO under alla år till och med 1992 då en historisk toppnotering om 1.158.000 medlemmar uppnåddes, som dock tangerades 2015 sedan medlemstalet stigit till 1.061.000 individer. Mellan 1993 och 2009 minskade antalet TCO-medlemmar varje år utom 1998, 2001 och 2002. TCO hade 2012 115.000 fler medlemmar än 1975. Utan förlusten av Ledarna och ORF (officerare) samt tillskottet av Försäkringsanställdas Förbund från LO hade TCO uppskattningsvis haft ca 180.000 fler medlemmar 2012 än 1975.

Saco ökade samtliga år 1975-2017 med undantag av 2007 då man förlorade 4.515 aktiva medlemmar. Medan LO under perioden 1975-2017 minskade från drygt 1,7 miljoner aktiva medlemmar till knappt 1,25 miljoner mer än fyrdubblades antalet Saco-medlemmar under denna 40-årsperiod – från 120.000 år 1975 till 533.000 år 2017.

År 2008 blev för första gången antalet medlemmar i TCO och Saco tillsammans större än antalet LO-medlemmar även om det ännu bara rörde sig om några hundra medlemmars differens (se **tabell 40** i Appendix 4). Till denna historiska händelse bidrog i hög grad de massiva medlemsförluster som LO råkade ut för åren 2007 och 2008, medan TCO:s och Saco:s sammanlagda tillbakagång var betydligt mindre. Vid årsskiftet 2012/2013 hade TCO och Saco tillsammans 170.000 fler aktiva medlemmar än LO (**tabell 40**). Två år senare hade differensen vuxit till 261.000 och 2017 till 370.000. under åren 2012 ökade antalet TCO-medlemmar betydligt mer än antalet Saco-medlemmar (**tabell 42**). Medan Saco växte med ca

5.000-11.000 medlemmar per år 2012-2016 ökade TCO varje år med 18.000-27.000 medlemmar. Även procentuellt (i förhållande till medlemstalet) översteg TCO:s medlemstillväxt Saco:s. Bakom nästan hela TCO:s medlemsexpansion låg Unionens kraftiga tillväxt. Under 2017 inträffade det motsatta, nämligen att Saco växte klart mer än TCO: med 14.800 respektive 1.900 medlemmar. Unionens tillväxt var avsevärt blygsammare än under de föregående åren.

Det totala antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige nådde sin högsta punkt år 1992 då 3.434.000 personer var fackligt anslutna. Fram till slutet av 2010 tappade facken 605.000 medlemmar, varav 257.000 under de båda åren 2007 och 2008. Det stora medlemsraset under dessa båda år bidrog således mycket påtagligt till de medlemsförluster som de fackliga organisationerna i Sverige fick vidkännas efter 1992. Antalet fackmedlemmar var 2010 nere på 1976 års nivå om drygt 2,8 miljoner. Därefter en ökning skett. År 2012 steg antalet fackmedlemmar med 29.000, 2013 med 9.000, 2014 med 35.000 och 2015 med 28.000 (**tabell 22**). Med 2,9 miljoner medlemmar 31/12 2015 uppnåddes samma nivå som vid årsskiftet 2007/2008 och lite till, men det var fortfarande drygt 175.000 mindre än vid slutet av 2006 (**tabell 22**). Med nästan 3 miljoner medlemmar 31/12 2017 var antalet fackmedlemmar vid årsskiftet 2017/2018 131.400 färre än vid årsskiftet 2006/2007 (**tabell 39**).

Den fackliga organisationsgraden i Sverige var som högst under 1980-talets mitt och återigen några år in på 1990-talet (1993-94) – se Kjellberg 2011a (sid 81). Vid båda dessa tillfällen uppgick den till ca 85 procent av alla anställda (exklusive heltidsstuderande som arbetar deltid). Sedan 2015 är den nere på 69 procent.

Skarpt divergerande facklig anslutning hos arbetare och tjänstemän i privata tjänstenäringar under 2009

För att återgå till den fackliga organisationsgradens utveckling hos arbetare och tjänstemän kan det nämnas att ännu ett uttryck för den disparata utvecklingen under 2009 är att medan organisationsgraden bland arbetare i privat sektor *sjönk* från 67 till 66 procent från 2008 till 2009 *steg* andelen fackligt anslutna privatanställda tjänstemän från 63 till 65 procent³⁸ (**tabellerna 2-3**). Följden blev att tjänstemännens organisationsgrad i privat sektor 2009 nästan nådde upp till arbetarnas, vilken mellan 2008 och 2009 föll från 67 till 66 procent. Så sent som 2006 tillhörde 74 procent av de privatanställda arbetarna en fackförening jämfört

³⁸ Med en decimal medtaget sjönk arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor mellan 2008 och 2009 med 1,1 procentenhet (från 67,0 till 65,9 procent) medan tjänstemännens steg med 1,5 procentenhet (från 63,3 till 64,8 procent), dvs en differens på 2,6 procentenheter.

med 65 procent av privattjänstemännen. Däremot förändrades inte tjänstemännens *genomsnittliga* organisationsgrad nämnvärt mellan 2008 och 2009 (oförändrat 72 procent), men till följd av nedgången på arbetsidan blev den ändå två procentenheter högre än bland arbetarna av vilka 70 procent var med i facket 2009.

Medan organisationsgraden bland industriarbetarna mellan 2007 och 2009 inte förändrades särskilt mycket – efter en minskning på tre procentenheter mellan 2006 och 2007 – och nedgången bland byggnadsarbetarna avstannade 2009 (efter ett ras på åtta procentenheter mellan 2006 och 2008) fortsatte den fackliga tillbakagången bland arbetarna i de privata tjänstenäringarna: från 58 procent 2008 till 56 procent 2009. Mest iögonfallande var utvecklingen i hotell- och restaurangbranschen där andelen fackligt anslutna arbetare sjönk från 40 procent 2008 till 36 procent 2009. Mellan 2006 och 2009 minskade organisationsgraden bland hotell- och restauranganställda med så mycket som 16 procentenheter. I städbranschen sjönk fackanslutningen med tre procentenheter mellan 2008 och 2009, närmare bestämt från 60 till 57 procent. Kontrasten var stor i förhållande till tjänstemännen vars fackanslutning under 2009 steg allra mest just i de privata tjänstenäringarna: från 60 procent 2008 till 62 procent 2009. Industritjänstemännens fackliga anslutning att steg mellan 2009 och 2013 från 76 till 80 procent.

Mellan 2006 och 2009 sammantaget tappade emellertid tjänstemannaorganisationerna inom industrin något mer mark än arbetarfacken (minus fyra respektive tre procentenheter), men tjänstemännens fackliga återhämtning i de privata tjänstenäringarna (privat service) under 2009 medförde å andra sidan att deras samlade nedgång i dessa näringar krympte ihop till tre procentenheter (från 65 procent 2006 till 62 procent 2009). Det stod i skarp kontrast till raset på sammanlagt tio procentenheter bland arbetarna i de privata tjänstenäringarna (66 procent 2006, 56 procent 2009). För att förklara denna tilltagande skillnad mellan arbetare och tjänstemän, liksom det allmänna medlemsras hos både fackförbund och a-kassor som inleddes 2007, är det nödvändigt att rikta blicken mot de fortlöpande förändringar som under senare år skett av de statsunderstödda fackliga arbetslöshetskassorna, det så kallade Gent-systemet (Kjellberg 2009b och Kjellberg 2010a).

Växande avgiftsskillnader i a-kassorna

Vid sidan av den starkt försämrade *ekonomiska konjunkturen* är det således befogat att framhålla ytterligare en variabel med stort inflytande på den fackliga anslutningen.

Förklaringen till det fackliga medlemsras som inträffade under åren 2007 och 2008 är främst att söka i de *förändringar av avgifterna* till de fackliga a-kassorna som gjordes från 2007 och då framför allt den kraftiga avgiftshöjningen den 1 januari samma år (Kjellberg 2009a). Ett och ett halvt år senare införde regeringen en starkare koppling än tidigare mellan a-kasseavgiften och arbetslösheten inom respektive a-kassa. Därmed förstärktes avgiftsskillnaderna mellan olika a-kassor, vilket blev ännu tydligare under den djupa lågkonjunkturen till följd av stora variationer i arbetslöshet mellan olika löntagargrupper (Kjellberg 2010b).

Hos tjänstemannagrupperna och i synnerhet bland akademikerna ökade arbetslösheten inte alls i samma utsträckning som hos arbetarna – och därmed inte heller a-kasseavgifterna. Sådana olikheter var vanliga även mellan olika personalkategorier i samma bransch och samma företag, t ex inom verkstadsindustrin – se **tabell 24** om arbetslösheten 2006-2009 bland medlemmarna i IF Metall:s och Unionens a-kassor samt AEA som omfattar civilingenjörer, civilekonomer, personalvetare, jurister och andra akademiker i bland annat verkstadsindustrin. Från december 2008 till december 2009 ökade arbetslösheten dubbelt så mycket i arbetarkassorna som i tjänstemannakassorna. Inom industrin var skillnaderna ännu större: i IF Metall-kassan ökade arbetslösheten från 6,0 procent till 10,5%, i Unionens a-kassa från 2,9 procent till 4,5 procent och i AEA från 1,3 procent till 2,0 procent – se Arbetslöshet (1) i **tabell 24** nedan.

Tabell 24. Arbetslösheten i arbetar- och tjänstemannakassor december 2006 - december 2009

	2006	2007	2008	2009	2008-2009*
Arbetslöshet (1)					
Arbetarkassor	5,2%	4,3%	5,1%	7,1%	+2,0
Tjänstemannakassor	2,5%	1,9%	2,0%	2,9%	+0,9
IF Metalls	5,0%	3,7%	6,0%	10,5%	+4,5
Unionens	3,8%	2,8%	2,9%	4,5%	+1,6
AEA	1,6%	1,3%	1,3%	2,0%	+0,7
Arbetslöshet (2)					
Arbetarkassor	10,2%	8,9%	8,5%	10,6%	+2,1
Tjänstemannakassor	4,5%	3,6%	3,2%	4,2%	+1,0
IF Metalls	6,9%	5,2%	7,2%	12,2%	+5,0
Unionens	6,5%	5,0%	4,5%	6,0%	+1,5
AEA	2,7%	2,2%	2,1%	2,9%	+0,8
Arbetslöshet (3)					
Arbetarkassor	13,7%	10,9%	11,1%	15,0%	+3,9
Tjänstemannakassor	6,3%	4,5%	4,2%	5,7%	+1,5
IF Metalls	10,9%	7,2%	9,9%	18,4%	+8,5
Unionens	9,1%	6,4%	6,1%	8,4%	+2,3
AEA	3,7%	2,6%	2,6%	3,6%	+1,0
Sverige (Eurostat)	7,0%	6,1%	6,2%	8,3%	+2,1

* Förändring i procentenheter mellan december 2008 och december 2009.

Anm. Arbetarkassor: LO-kassorna samt Hamnarbetarnas och Sveriges arbetares a-kassa. Tjänstemannakassor: AEA, TCO-kassorna, Ledarnas a-kassa och Säljarnas a-kassa. Arbetslöshet (2) inkluderar deltidsarbetslösa och tillfällig timanställning. Arbetslöshet (3) inkluderar även personer i konjunkturberoende program (2006) respektive i program med aktivitetsstöd (2007-2009).

Källor: Eurostat samt beräkningar utifrån statistik från Arbetsförmedlingen och IAF.

Med den 50-kronorsrabatt som regeringen införde 1 juli 2009 kunde bland annat akademiker-kassan AEA sänka sin avgift avsevärt medan andra kassor tvingades behålla de tidigare under året genomförda höjningarna eller höja ytterligare. Därigenom *förstärktes* differentieringen av a-kasseavgifterna.

Tabell 25. Medlemsavgifter för fackmedlemmar per månad till ett urval fackliga a-kassor 31/12 2006 – 1/4 2014

	31/12 2006	1/1 2007	1/1 2009	1/5 2009	1/7 2009	31/12 2009	31/12 2006 – 31/12 2009	31/12 2010	1/1 2013	1/1 2014	1/4 2014
Finans & försäkring (TCO)	86	244	118	118	90	90	+4	90	85	85	85
Lärarnas (TCO)	97	247	138	138	90	90	-7	90	90	100	100
Akademikernas (Saco + Vårdförbundet)	90	240	140	140	90	90	0	90	90	90	90
Ledarnas (fristående)	93	326	198	198	140	140	+47	120	93	93	93
STs (TCO)	84	315	188	188	143	143	+59	143	96	96	90
Elektrikernas (LO)	92	326	155	155	155	155	+63	180	105	100	100
Vision / SKTFs (TCO)	99	331	200	200	139	139	+40	129	119	108	99
Journalisternas (TCO)	105	347	205	205	205	205	+100	190	130	105	105
HTFs (TCO) / Unionens**	106	353	214	214	214	214	+108	196	140	97	97
Sifs (TCO) / Unionens**	90	331	214	214	214	214	+124	196	140	97	97
Kommunalarbetarnas (LO)*	100	340	220	320	270	215	+115	144	142	87	87
Pappers (LO)	105	350	239	239	239	239	+134	259	129	129	129
SEKO (LO)	104	349	193	278	278	296	+192	278	163	118	118
Livsmedelsarbetarnas (LO)	102	359	287	287	287	287	+185	297	227	102	102
Transportarbetarnas (LO)	106	361	296	306	306	306	+200	306	206	120	120
Handelsanställdas (LO)	95	346	285	285	335	335	+240	315	222	120	120
Fastighetsanställdas (LO)	100	351	325	325	325	325	+225	325	275	115	115
IF Metalls (LO)	93	339	209	384	384	384	+291	390	170	96	96
Byggnadsarbetarnas (LO)	116	366	296	425	425	425	+309	375	195	130	130
Teaterverksammas (TCO)	99	375	405	405	405	405	+306	412	-	-	-
Musikernas (LO)	115	415	415	415	415	415	+300	444	-	-	-
Grafiskas (LO) / GS***	110	364	325	325	420	420	+310	420	220	120	120
Skogs & Trä (LO) / GS***	96	365	325	325	420	420	+324	420	220	120	120
Hotell & Restaurangs (LO)	97	361	395	415	430	430	+333	405	390	140	140

* Avgiften i Kommunals a-kassa sänktes 1/10 2009 med 55 kr från 270 kr till 215 kr (efter att 1/5 2009 ha höjts med 100 kr till 320 kr, vilket 1/7 samma år sänktes till 270 kr). Kassans förbättrade ekonomi berodde bl a på den starkt inskränkta ersättningsperioden för deltidsarbetslösa. Från 1/3 2010 sänkte Kommunals a-kassa (till följd av att kostnaderna för arbetslöshetsavgiften blivit betydligt lägre än beräknat) arbetslöshetsavgiften från 125 kronor till 55 kronor, vilket innebar att den totala a-kasseavgiften sänktes från 214 kronor till 144 kronor i månaden (1/1 2010 sänktes avgiften från 215 kronor till 214 kronor).

** HTF och Sif gick samman till Unionen 1/1 2008.

*** Skogs- och Träfackets a-kassa gick samman med Grafikernas april 2008 till GS a-kassa.

Anm. Samtliga avgifter avser fackmedlemmar med arbete.

För medlemsavgifterna fram till 1/1 2017 se **tabell 52** i Appendix 8.

Källa: IAF

Från den 1 juli 2009 var således avgiften till akademikerkassan AEA (som täcker Saco-förbunden och TCO-anslutna Vårdförbundet) 90 kronor i månaden liksom till Lärarnas a-kassa (Läraryrket i TCO) samt Finans- och försäkringsbranschens a-kassa (TCO-förbunden i dessa branscher), medan medlemmarna i LO-förbunden Hotell & Restaurang och IF Metall då betalade 430 respektive 384 kronor till sina a-kassor (**tabell 25**). Skillnaderna var – och är – ännu större beträffande de totala fackavgifterna (inklusive a-kasseavgiften) i och med att LO-förbundens avgifter i allmänhet var – och är – högre än tjänstemannafackens även när a-kasseavgiften exkluderas.

Tilltagande *avgiftsskillnader* kan förväntas avspeglas i *organisationsgradens* utveckling hos olika grupper. Tjänstemannakassornas under 2009 jämfört med arbetarkassornas i allmänhet väsentligt lägre avgifter förefaller ha fått konsekvenser för den fackliga anslutningen under detta år och allra tydligast i de privata tjänstenäringarna, där tjänstemännens organisationsgrad *gick upp* med två procentenheter mellan 2008 och 2009 medan andelen fackligt anslutna arbetare *sjönk* med två procentenheter inom dessa näringar. Den mellan 2006 och 2009 betydande fackliga tillbakagången hos arbetarna i hotell- och restaurangbranschen kan med stor sannolikhet tillskrivas den mycket höga samlade fackavgiften för dem som tillhör både facket och a-kassan, särskilt som lönenivån tillhör arbetsmarknadens lägsta.³⁹

Stabil facklig organisationsgrad hos industriarbetarna mellan 2007 och 2009 . . .

Mellan 2007 och 2009 gick organisationsgraden, som vi sett, inte ned nämnvärt bland industriarbetarna trots de under 2009 kraftigt höjda a-kasseavgiften till flera industrikassor. Det hängde sannolikt samman med den mycket påtagliga försämring av industrikonjunkturen som inträdde hösten 2008 och den utbredda oro för jobben som följde i dess spår. Förutom kopplingen till a-kassan fyller facket på lokal nivå flera trygghetsfunktioner under en lågkonjunktur, främst genom att för dem med fast anställning förhandla vid uppsägningar och

³⁹ Den 31/12 2009 var den totala månadsavgiften för fack och a-kassa 725 kronor för medlemmarna i Hotell och Restaurang (medellön 19.800 kronor), i IF Metall 706 kronor (medellön 23.177 kronor), i Transport 659 kronor (medianlön ca 21.000 kronor) och i Kommunal 455 kronor (medellön för undersköterskor 20.400 kronor). För medlemmarna i byggnadsarbetarförbundet (Byggnads, Målarna och Elektrikerna) var månadsavgiften högre men också lönerna. Medlemmarna i TCO-förbundet Unionen betalade 31/12 2009 totalt 414 kronor till facket och a-kassan (medellön 27.070 kronor), i Vårdförbundet 340 kronor (medianlön 25.000 kronor) och i Sveriges Ingenjörer 314 kronor (medianlön 38.000 kronor). Källa: *LO-tidningen* nr 5 2010 (sid 6).

på olika sätt agera för att rädda så många jobb som möjligt. Här är det av betydelse att LO-fackens arbetsplatsklubbar har större utbredning och en helt annan styrka i industrin än i exempelvis hotell- och restaurangbranschen där medlemsrasen, som framgick, fortsatte under 2009. Den senare branschen utmärks av både ett betydligt större inslag av tidsbegränsat anställda, deltidsanställda och en högre andel klubblösa arbetsplatser än inom industrin. Vidare är personalomsättningen avsevärt högre inom hotell- och restaurangbranschen än inom industrin. Dessutom är lönerna (och därmed betalningsförmågan) lägre och a-kasseavgiften högre än bland industriarbetarna. Avgiftsskillnaden mellan IF Metalls och Hotell & Restaurangs a-kassa minskade dock snabbt genom att IF Metall-kassan till följd av den snabbt stigande arbetslösheten den 1 maj 2009 tvingades höja avgiften från 209 till 384 kronor i månaden och 1 januari 2010 till 390 kronor.

Generellt kan sägas att det ökade trygghetsbehov som följde på den ekonomiska krisen under 2009 i betydande utsträckning förhindrade ett fortsatt fackligt medlemsras. Å andra sidan gick organisationsgraden inte upp nämnvärt, till skillnad från under 1990-talets början då också en lika djup konjunkturedgång ägde rum. Allt tyder på att detta i hög grad kunde tillskrivas de under 2009 fortfarande mycket höga eller stigande a-kasseavgifterna hos stora löntagargrupper.

. . . men *fallande* fackanslutning hos industriarbetarna efter 2009 i skarp kontrast till industritjänstemännens *stigande*

Under 2010 fortsatte arbetarnas organisationsgrad att sjunka inom privat sektor, men till skillnad från under det föregående året var det nu bland *industriarbetarna* som fackanslutningen sjönk och det ganska markant, närmare bestämt med två (1,9) procentenheter samtidigt som *industritjänstemännens* fackanslutning *steg* med en (1,0) enhet. Därmed kom industritjänstemännens organisationsgrad upp på nästan samma nivå som industriarbetarnas: 77 respektive 79 procent. Så sent som 2009 var differensen dem emellan fem procentenheter (76 respektive 81 procent). Med en decimal medtagen sjönk industriarbetarnas organisationsgrad mellan 2008 och 2010 med 2,3 procentenheter medan industritjänstemännens steg med 1,6 enheter.

Den mest sannolika förklaringen till den under 2010 (och delvis också under 2009) fallande organisationsgraden bland industriarbetarna var de under året fortsatt höga avgifterna till industriarbetarfackens arbetslöshetskassor samtidigt som konjunkturuppgången medförde att risken att bli arbetslös upplevdes som mindre än tidigare (se **tabell 27** angående den under

året sjunkande arbetslösheten). Bland industritjänstemännen var risken bli arbetslös visserligen ännu mindre men å andra sidan var a-kasseavgifterna väsentligt lägre. Avgiften till IF Metalls a-kassa höjdes 1 januari 2010 från 384 till 390 kronor i månaden och förblev på denna nivå under hela året (**tabell 26**). En annan industriarbetarkassa – GS arbetslöshetskassa – hade under 2010 en ännu högre avgift – 420 kronor. Däremot översteg avgiften till Unionens a-kassa under 2010 aldrig 234 kronor; den 1 juli 2010 sänktes den till 224 kronor och 1 september till 196 kronor. A-kasseavgiften för medlemmarna i Sveriges Ingenjörer var under hela året 90 kronor i månaden. Det var mindre än en fjärdedel av vad medlemmarna i IF Metall och GS (Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch) betalade till sina a-kassor. Även avgiften till Ledarnas a-kassa var bara en bråkdel av detta. Medan Unions a-kassa under årets flera gånger sänkte avgiften tvingades både Pappersindustriarbetarnas och Livsmedelsarbetarnas a-kassor höja sina avgifter.

Tabell 26. Medlemsavgift per månad till fackliga a-kassor för industrianställda fackmedlemmar 31/12 2009 – 1/1 2018

	31/12 2009	1/1 2010	1/6 2010	1/7 2010	1/9 2010	1/10 2010	31/12 2010	1/1 2011	31/12 2011	1/1 2012	1/1 2013	1/1 2014	1/1 2018
TJÄNSTEMANNA-KASSOR													
AEA (Sveriges Ingenjörer m fl*)	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	110
Ledarnas (ober.)	140	120	120	120	120	120	120	120	93	93	93	93	115
Unionens (TCO)	214	234	234	224	196	196	196	176	162	140	140	97	112
ARBETARKASSOR													
Pappersindustriarbetarnas (LO)	239	239	239	259	259	259	259	189	129	129	129	129	129
Livsmedelsarbetarnas (LO)	287	287	297	297	297	297	297	287	267	217	227	102	112
IF Metalls (LO)	384	390	390	390	390	390	390	170	170	170	170	96	108
GS** (LO)	420	420	420	420	420	420	420	220	220	220	220	120	155

* Bland andra akademikergrupper verksam inom industrin märks ekonomer, jurister och personalvetare med facklig hemvist i Saco-förbunden Civilekonomerna, Jusek och Akademikerförbundet SSR. Akademikerkassan AEA är gemensam för Saco-förbunden och Vårdförbundet i TCO.

** Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch.

Anm. Avgifterna avser fackmedlemmar med arbete.

Källa: IAF

De betydande variationerna i a-kasseavgift bland industrins anställda har sin grund i följande tre förhållanden:

- Avgifternas differentiering efter arbetslösheten i varje a-kassa, vilket innebär höga avgifter i kassor med hög arbetslöshet bland medlemmarna och låga avgifter i kassor med låg arbetslöshet – se **tabell 26** och **tabell 27**.
- Den djupa lågkonjunktur som inleddes hösten 2008 och som drabbade exportindustrin hårt medförde en avsevärt högre arbetslöshet bland industriarbetarna än bland tjänstemännen inom industrin.
- Medan industriarbetarkassorna är begränsade till industrin täcker Unionens a-kassa en stor del av privat sektor, vilket gör den betydligt mindre exponerad för industrikonjunkturen än t ex IF Metall-kassan. Detta är ännu tydligare hos akademiker-kassan AEA och Ledarnas a-kassa i och med att de täcker samtliga sektorer och branscher.

Från den 1 januari 2014 övergav alliansregeringen efter sju år experimentet med höjda och efter arbetslösheten differentierade a-kasseavgifter. I stort sett återställdes avgifterna till den nivå de hade före 2007.

Tabell 27. Arbetslösheten i några arbetar- och tjänstemannakassor inom industrin december 2009 – december 2011

	December. 2009	Juni 2010	December 2010	December 2011
Arbetslöshet (1)				
IF Metalls a-kassa	10,5%	5,7%	4,9%	4,9%
Unionens a-kassa	4,5%	3,8%	3,4%	3,1%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	2,0%	1,8%	1,6%	1,4%
Arbetslöshet (2)				
IF Metalls a-kassa	12,2%	7,1%	6,1%	5,9%
Unionens a-kassa	6,0%	5,2%	4,7%	4,2%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	2,9%	2,6%	2,3%	2,1%
Arbetslöshet (3)				
IF Metalls a-kassa	18,4%	13,4%	12,7%	11,3%
Unionens a-kassa	8,4%	7,9%	7,4%	6,5%
AEA (Sveriges ingenjörer m fl)	3,6%	3,5%	3,3%	2,9%

Anm. Arbetslöshet (2) inkluderar deltidsarbetslösa och tillfällig timanställning. Arbetslöshet (3) inkluderar även personer i konjunkturberoende program (2006) respektive i program med aktivitetsstöd (2007-2009).

Källor: Beräkningar utifrån statistik från Arbetsförmedlingen (antal arbetslösa) och IAF (antal a-kassemedlemmar).

Alltmer divergerande facklig anslutning mellan tjänstemän och arbetare: tjänstemännens organisationsgrad tolv procentenheter högre än arbetarnas 2016 och 2017

Även byggnadsarbetarnas organisationsgrad minskade med två procentenheter mellan 2009 och 2010 (från 73 till 71 procent; **tabell 3**). Med den under 2010 snabbt förbättrade byggkonjunkturen och en visserligen sjunkande, men fortfarande hög a-kasseavgift (415 kronor 1 januari 2010, 375 kronor från 1 maj) tvekade uppenbarligen fler byggnadsarbetare än tidigare att betala en fackavgift som inklusive a-kassa ofta uppgick till 800 kronor i månaden eller mer.

I kontrast till föregående år sjönk å andra sidan inte fackanslutningen bland arbetarna inom handeln och andra privata servicenäringar med undantag av ”företagstjänster mm” (hit hör bland annat bemanningsbranschen)⁴⁰. Bland handelstjänstemännen steg andelen fackligt anslutna mellan 2009 och 2010 med tre procentenheter (2,5 med en decimal) men bland arbetarna inom handeln obetydligt (med 0,1 procentenhet från 56,4 procent till 56,5 procent) – (**tabell 3**). Till denna divergerande utveckling bidrog sannolikt handelstjänstemännens jämfört med arbetarnas inom handeln väsentligt lägre a-kasseavgift.⁴¹ Under 2009 och 2010 sammantaget förändrades inte andelen fackligt anslutna arbetare inom handeln i kontrast till en uppgång bland handelstjänstemännen från 56 fackanslutna 2008 till 61 procent 2010.

Mellan 2009 och 2010 sjönk arbetarnas organisationsgrad i genomsnitt med en (1,0) procentenhet inom privat sektor totalt, medan den steg något (0,6 enheter) bland tjänstemännen. Bland privatanställda löntagare totalt var organisationsgraden 2010 oförändrat 65 procent (**tabell 3 och tabell 27**).

Den mellan arbetare och tjänstemän alltmer divergerande fackliga anslutningen avspeglas i en växande klyfta i andelen fackligt anslutna. Medan den genomsnittliga organisationsgraden var 77 procent bland både arbetare och tjänstemän 2006 hade den 2008 sjunkit till 71 procent bland arbetarna och 72 procent bland tjänstemännen (**tabell 28**). År 2010 hade skillnaden ökat ytterligare genom att andelen fackligt anslutna tjänstemän stigit till 73 procent samtidigt som arbetarnas organisationsgrad minskat till 69 procent. Bakom den mellan 2008 och 2010 oförändrade organisationsgraden på 71 för löntagare totalt döljs således en mellan arbetare och tjänstemän starkt *divergerande* facklig anslutning. Åren 2011-2013 var tjänstemännens organisationsgrad oförändrat 73 procent medan arbetarnas minskade till 67 procent 2011-2012 och 66 procent 2013, det vill säga en differens på sju procentenheter till förmån för

⁴⁰ Inom företagstjänster mm minskade arbetarnas organisationsgrad med två procentenheter: från 59 procent 2009 till 57 procent 2010.

⁴¹ 237 respektive 337 kronor vid 2010 års början; 196 respektive 315 kronor vid årets slut.

tjänstemännen. År 2016 hade skillnaden ökat till tolv procentenheter: 74 procent fackligt anslutna tjänstemän jämfört med en anslutningsprocent på 62 procent bland arbetarna. Året därpå var differensen fortfarande 12 procentenheter men nu hade såväl arbetarnas som tjänstemännens organisationsgrad gått ned med en procentenhet: från 62 procent 2016 till 61 procent 2017 bland arbetarna och från 74 till 73 procent bland tjänstemännen.

Tabell 28. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare per sektor och totalt 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A. Arbetare												
Privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72
Båda sektorerna	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61
B. Tjänstemän												
Privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68	69	68
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82
Båda sektorerna	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74	74	73
C. Löntagare totalt												
Privat sektor	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64
Offentlig sektor	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81	80	79
Båda sektorerna	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2015	2006-2015	2006-2016	2006-2017
A. Arbetare								
Privat sektor	-4	-3	-1	-1	-6	-15	-15	-16
Offentlig sektor	-2	-2	-1	+1	-6	-10	-13	-15
Båda sektorerna	-3	-3	-1	-1	-6	-14	-15	-16
B. Tjänstemän								
Privat sektor	-4	-2	+2	0	+3	-1	0	-1
Offentlig sektor	-3	-1	0	+1	-3	-6	-7	-7
Båda sektorerna	-4	-1	0	+1	+1	-3	-3	-4
C. Löntagare totalt								
Privat sektor	-3	-3	0	0	-1	-7	-7	-7
Offentlig sektor	-2	-2	0	+1	-4	-7	-8	-9
Båda sektorerna	-4	-2	0	0	-2	-8	-8	-8

Anm. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Den mest dramatiska utvecklingen finner man i *privat* sektor. Traditionellt har arbetarnas organisationsgrad varit högre än tjänstemännens bland privatanställda. Så sent som 2008 var differensen fyra procentenheter (**tabell 28**). Mellan 2008 och 2010 sjönk arbetarnas organisationsgrad inom privat sektor från 67 till 65 procent. I skarp kontrast härtill steg

andelen privatanställda tjänstemännen från 63 till 65 procent, varför organisationsgraden blev densamma (65 procent) för arbetare och tjänstemän i privat sektor. År 2011 gick tjänstemännen om arbetarna till följd av att organisationsgraden på arbetarsidan minskade till 64 procent. Ett år senare fyrdubblades differensen genom att andelen privatanställda arbetare gick ned till 63 procent medan tjänstemännens fackanslutning steg till 67 procent. År 2014 var andelen fackligt anslutna arbetare i privat sektor nere på 61 procent och 2015-2016 på 59 procent. Därmed stod cirka fyra av tio privatanställda arbetare utanför facket.

Mellan 2016 och 2017 sjönk såväl arbetarnas som tjänstemännens organisationsgrad med en procentenhet inom privat sektor, närmare bestämt från 59 till 58 procent respektive från 69 till 68 procent.

Arbetarna inom privat sektor 2006-2017: från fem procentenheter *högre* organisationsgrad än tjänstemännens till tio procentenheter *lägre*

Sett till hela perioden 2006-2017 har en dramatisk omsvängning ägt rum inom privat sektor. Från att 2006 ha varit fem procentenheter *högre* än tjänstemännens organisationsgrad (74 respektive 69 procent) var andelen fackligt anslutna arbetare 2016 tio *enheter* lägre än tjänstemännens (59 respektive 69 procent). Samma sak 2017 men då på en något lägre nivå för båda grupperna: 58 respektive 68 procent. Det innebär ett ”swing” på femton enheter till förmån för tjänstemännen. Andelen fackligt anslutna tjänstemän inom privat sektor var 2016 uppe på 2006 års nivå (69 procent) efter att 2008 ha varit nere på 63 procent, för att 2017 falla till 68 procent. Arbetarna hade 2016 femton procentenheter och 2017 sexton enheter att inhämta innan de är uppe på 2006 års nivå (**tabellerna 3 och 28**). År 2010 var organisationsgraden inom privat sektor lika – 65 procent – för arbetare och tjänstemän. Sedan dess har den sjunkit till 58 procent bland arbetarna men stigit till 68 procent bland tjänstemännen.

Mellan 2006 och 2017 föll arbetarnas fackliga organisationsgrad mest inom byggbranschen och den privata tjänstesektorn exklusive handel, eller med sjutton respektive arton procentenheter (**tabell 3**). Allra störst var tillbakagången inom hotell- och restaurangbranschen där drygt varannan var med i facket 2006 (52 procent) men bara drygt var fjärde 2017 (27 procent). Som synes var nedgången där hela 25 procentenheter. Mellan 2016 och 2017 sjönk arbetarnas organisationsgrad med två enheter inom både byggbranschen

och inom offentlig sektor, med en enhet inom industrin, handeln och övriga privata tjänstenäringsgrader medan den var oförändrat 60 procent inom transportbranschen.

Om vi återvänder till den genomsnittliga organisationsgraden för arbetare respektive tjänstemän hade differensen 2016 och 2017 vuxit till tolv procentenheter. År 2017 tillhörde 61 procent av arbetarna en fackförening mot 73 procent bland tjänstemännen. Arbetarnas organisationsgrad föll mellan 2010 och 2017 med åtta procentenheter. Det hänger samman med att *antalet* fackligt anslutna arbetare med en anställning minskade med 142.200 (årsmedeltal 2010 minus årsmedeltal 2017) samtidigt som antalet anställda arbetare minskade betydligt mindre eller med 21.800 (**tabell 29**). En uppgång i sysselsättningen skedde år 2011 (+48.000 anställda arbetare), året då den ekonomiska konjunkturen vände uppåt. Trots att *antalet* fackanslutna arbetare år 2011 *ökade* med närmare 7.000 personer sjönk *andelen* organiserade arbetare detta år med 1,5 procentenheter. Rent matematiskt berodde det på att antalet sysselsatta arbetare mellan 2010 och 2011 steg ännu mer, närmare bestämt med 48.000 personer. Bland tjänstemännen ökade sysselsättningen något mer i absoluta tal mellan 2010 och 2011 (med 53.700 personer) men relativt sett steg den mest hos arbetarna. Tack vare att antalet fackmedlemmar ökade med 32.700 personer sjönk inte andelen fackligt anslutna tjänstemän i hela procent (med en decimal sjönk organisationsgraden dock med 0,3 procentenheter).

Mellan 2016 och 2017 medförde högkonjunkturen återigen en ökning av antalet sysselsatta arbetare, närmare bestämt med 11.900 personer eller 0,8 procent. Samtidigt minskade antalet fackmedlemmar bland arbetarna med 9.000 personer eller 0,9 procent. Resultatet blev att organisationsgraden bland arbetare mellan 2016 och 2017 sjönk med en procentenhet, närmare bestämt med exakt 1,0 enhet, från 62,1 till 61,1 procent (**tabell 36** i Appendix 2).

På tjänstemannasidan ökade sysselsättningen betydligt mer mellan 2016 och 2017: med 71.300 personer eller 2,8 procent. Ökningen av antalet fackmedlemmar steg dock inte lika mycket – plus 40.500 (+2,2 procent) – varför också tjänstemännens organisationsgrad sjönk mellan 2016 och 2017 men inte lika mycket som arbetarnas, närmare bestämt med 0,5 procentenhet från 73,8 till 73,3 procent. Om decimalen tas bort blir det med en procentenhet minskning för både arbetare (från 62 till 61 procent) och tjänstemän (från 74 till 73 procent).

För utvecklingen av antalet arbetare och tjänstemän med en anställning respektive antalet fackanslutna arbetare och tjänstemän inom olika sektorer och branscher hänvisas till Appendix 6.

Tabell 29. Antal anställda, antal fackmedlemmar respektive organisationsgrad bland arbetare och tjänstemän 2010-2017

	<i>Antal anställda 16-64 år</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	1.620.100	2.130.600	3.750.700
2011	1.668.100	2.184.300	3.852.400
2012	1.637.800	2.216.400	3.854.300
2013	1.630.800	2.273.300	3.904.100
2014	1.614.900	2.337.500	3.952.400
2015	1.601.700	2.415.600	4.017.300
2016	1.586.400	2.511.200	4.097.500
2017	1.598.300	2.582.500	4.180.900
Förändring			
2010-2011	+48.000 (+3,0%)	+53.700 (+2,5%)	+101.700 (+2,7%)
2011-2012	-30.300 (-1,8%)	+32.100 (+1,5%)	+1.900 (+0,5%)
2012-2013	-7.000 (-0,4%)	+56.900 (+2,6%)	+49.800 (+1,3%)
2013-2014	-15.900 (-1,0%)	+64.200 (+2,8%)	+48.300 (+1,2%)
2014-2015	-13.200 (-0,8%)	+78.100 (+3,3%)	+64.900 (+1,6%)
2015-2016	-15.300 (-1,0%)	+95.600 (+4,0%)	+80.200 (+1,9%)
2010-2015	-18.400 (-1,1%)	+285.000 (+13,4%)	+266.600 (+7,1%)
2010-2016	-33.700 (-2,1%)	+380.600 (+17,9%)	+346.800 (+9,2%)
2016-2017	+11.900 (+0,8%)	+71.300 (+2,8%)	+83.400 (+2,0%)
2010-2017	-21.800 (-1,3%)	+451.900 (+2,1%)	+430.200 (+11,47%)
	<i>Antal fackmedlemmar (med anställning) 16-64 år</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	1.118.600	1.553.200	2.671.800
2011	1.125.400	1.585.900	2.711.200
2012	1.101.600	1.614.600	2.716.300
2013	1.072.500	1.668.900	2.741.400
2014	1.040.900	1.720.600	2.761.500
2015	1.007.900	1.783.500	2.791.500
2016	985.400	1.852.000	2.837.400
2017	976.400	1.892.500	2.868.900
Förändring			
2010-2011	+6.800 (+0,6%)	+32.700 (+2,1%)	+39.400 (+1,5%)
2011-2012	-23.800 (-2,1%)	+28.700 (+1,8%)	+5.100 (+1,3%)
2012-2013	-29.100 (-2,6%)	+54.300 (+3,4%)	+25.100 (+0,7%)
2013-2014	-31.600 (-2,9%)	+51.700 (+3,1%)	+48.300 (+1,7%)
2014-2015	-33.000 (-3,2%)	+62.900 (+3,7%)	+30.000 (+1,1%)
2015-2016	-22.500 (-2,2%)	+68.500 (+3,8%)	+45.900 (+1,6%)
2010-2015	-110.700 (-10,0%)	+230.300 (+14,8%)	+119.700 (+4,5%)
2010-2016	-133.200 (-11,9%)	+298.800 (+19,2%)	+165.600 (+6,2%)
2016-2017	-9.000 (-0,9%)	+40.500 (+2,2%)	+31.500 (+1,1%)
2010-2017	142.200 (-12,7%)	+339.300 (+21,8%)	+197.100 (+7,4%)

	<i>Facklig organisationsgrad (anställda 16-64 år)</i>		
	Arbetare	Tjänstemän	Anställda totalt
2010	69% (69,0)	73% (72,9)	71% (71,2)
2011	67% (67,47)	73% (72,6)	70% (70,4)
2012	67% (67,3)	73% (72,8)	70% (70,45)
2013	66% (65,8)	73% (73,4)	70% (70,2)
2014	64% (64,45)	74% (73,6)	70% (69,9)
2015	63% (62,9)	74% (73,8)	69% (69,49)
2016	62% (62,1)	74% (73,8)	69% (69,2)
2017	61% (61,1)	73% (73,3)	69% (68,6)
Förändring*			
2010-2011	-1,5	-0,3	-0,8
2011-2012	-0,2	+0,2	+0,1
2012-2013	-1,5	+0,6	-0,3
2013-2014	-1,3	+0,2	-0,3
2014-2015	-1,6	+0,2	-0,4
2015-2016	-0,8	0	-0,3
2010-2015	-6,1	+0,9	-1,7
2010-2016	-6,9	+0,9	-2,0
2010-2017	-7,9	+0,4	-2,6
2016-2017	-1,0	-0,5	-0,6

Anm. Anställda 16-64 år årsgenomsnitt. Heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna exkluderade. Specialbearbetningar av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU). Se även tabellerna 44-45 i Appendix 6. Observera att summan av arbetare respektive tjänstemän i privat och offentlig sektor i de senare tabellerna avviker från det totala antalet arbetare respektive tjänstemän i tabell 26 beroende på att den senare tabellen inkluderar folkbokförda i Sverige som arbetar utomlands (de senare är inte sektorsuppdelade).

* Procentenheter.

Förutom att den ekonomiska konjunkturen utvecklades i starkt positiv riktning såväl mellan 2016 och 2017 som mellan 2010 och 2011 – då brukar individen inte finna det lika angeläget att vara med i facket som under lågkonjunkturer – och att konjunkturuomslaget från 2010 till 2011 var kraftigast bland arbetarna⁴² medverkade flera andra faktorer till att fackanslutningen bland arbetare gick ned med närmare två procentenheter mellan 2010 och 2011. En sådan är att avgifterna till a-kassan, som visserligen nu var lägre än under den föregående lågkonjunkturen, i allmänhet fortfarande var högre bland arbetarna än bland tjänstemännen (Kjellberg 2010b tabell 2A). Det gällde inte minst Hotell- och Restaurang-kassan som 1 januari 2011 hade en avgift på 385 kronor och 360 kronor från 1 juli samma år. Byggnads a-kassa hade vid årets början en avgift på 305 kronor, vilket 1 september sänktes till 235 kronor. Avgiften till Fastighetsanställdas a-kassa var under hela 2011 295 kronor.

⁴² Sysselsättningen steg med 3,0 procent bland arbetarna och 2,5 procent bland tjänstemännen (**tabell 29**). Med beaktande av den kontinuerliga strukturella förändring av arbetskraften som innebär att antalet tjänstemannajobb växer medan antalet arbetare minskar framstår konjunkturuomslaget som ännu kraftigare bland arbetarna.

Långsiktiga och kortsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens förändringar

Vid en analys av den fackliga organisationsgradens utveckling är det nödvändigt att skilja på *långsiktiga* och *kortsiktiga* faktorer. Under perioden 1993/94-2006 sjönk organisationsgraden mer eller mindre kontinuerligt men minskningen inskränkte sig till maximalt 1 procentenhet per år för löntagare eller i genomsnitt 0,85 procentenhet per år (Kjellberg 2009a samt **tabell 35** i Appendix 1 och **tabell 36** i Appendix 2). Om vi antar att samma utveckling fortsatt efter 2006 hade nedgången följaktligen blivit högst ca två procentenheter under loppet av två år. Mellan 2006 och 2008 sjönk organisationsgraden emellertid med sex procentenheter. Något hade uppenbarligen hänt som fick hastigheten att tredubblas; om genomsnittet för perioden 1999-2006 (0,7 procent) tillämpas rör det sig om en fyrdubbling. Minst två tredjedelar av medlemsraset under åren 2007 och 2008 kan således antas ha sin grund i någon eller några omständigheter som tillkommit eller som inte utövat något större inflytande tidigare.

När den tämligen långsamma fackliga nedgång som pågått under ett flertal år plötsligt vändes i ett medlemsras som under loppet av ett enda år (2007) innebar att 181.000 medlemmar försvann – en minskning om sex procent – kan det knappast förklaras på annat sätt än genom a-kasseavgifternas kraftiga höjning från den 1 januari 2007 samt avskaffandet av skattereduktionen för avgiften till a-kassan (40 procent) och till facket (25 procent). I vilket fall som helst kan det ännu större medlemsraset i de fackliga *a-kassorna* under 2007 inte tillskrivas något annat än avgiftshöjningen (inklusive den borttagna skattereduktionen). Under 2007 förlorade de fackliga a-kassorna 345.000 medlemmar eller var tionde medlem (**tabell 30**). Avhoppet från a-kassorna började redan under hösten 2006 så snart det efter valutgången i september 2006 stod klart vad som tämligen omgående var att vänta. Under sista kvartalet 2006 förlorade de fackliga a-kassorna 23.100 medlemmar.⁴³

⁴³ Den verkliga medlemsförlusten under 4:e kvartalet 2006 kan dock vara betydligt större genom det inte ovanliga förfarandet att ”straffa sig ut”, det vill säga genom att låta bli att betala avgiften utan att begära ett formellt utträde ur a-kassan. För dem som lämnar a-kassorna på detta sätt blir utträdena inte synliga i a-kassornas medlemsstatistik förrän med tre månaders fördröjning. En medlem som går ut på vanligt sätt tas bort ur medlemsregistret från och med den månad avgiften inte betalats (eftersom avgiften inte delas upp på enskilda dagar betyder det att om en medlem t ex i början av december anmäler att denne inte längre önskar vara med stryks denne ur medlemsregistret fr o m januari året därpå). Enligt en undersökning gjord av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) svarade antalet utträden på grund av bristande betalning för en tredjedel av samtliga utträden under perioden 1 januari – 31 augusti 2007 (IAF 2007 sid 14f). I undersökningen ingick 20 a-kassor med ca 70 procent av kassornas totala medlemstal, däribland till tre företagarkassor samt Alfa-kassan. Med stor sannolikhet var andelen utträden på grund av bristande betalning högre under början än under slutet av denna period med tanke på att det först så småningom blev allmänt känt att de som ”straffade ut sig” på detta sätt riskerade att i efterhand få betala avgiften för tre månader. Sedan detta uppmärksammats i media har antagligen andelen som istället aktivt anmäler sitt utträde ökat och de som straffar sig ut (s k passiva utträden) minskat. Om den av IAF gjorda undersökningen periodiserats skulle man därför kunna förvänta sig att andelen passiva utträden var klart högre under början av 2007 än under den senare delen av undersökningsperioden. De som straffade sig ut under månaderna oktober-december 2006 registreras till följd av 3-månadersregeln utträdande

Sammanlagt förlorade de fackliga a-kassorna ca 400.000 medlemmar under 2007 och 2008 (inklusive 4:e kvartalet 2006 nästan 423.000 medlemmar) för att under 2009 öka med 28.000 personer. Det är en förvånansvärt liten ökning med tanke på att det rörde sig om en djup lågkonjunktur och att ett mycket stort antal personer till följd av det föregående medlemsraset stod utanför a-kassorna. Antalet medlemmar i LO-kassorna minskade dessutom något under 2009. Under åren 2007-09 förlorade LO-kassorna sammanlagt drygt 14 procent av sina medlemmar eller mer än var sjunde medlem. En del av TCO-kassornas nedgång på drygt 11 procent under samma period förklaras av en överströmning av högskoleutbildade TCO-medlemmar till akademikerkassan AEA. Visserligen hade ett par TCO-kassor en lika låg medlemsavgift som AEA – eller under delar av 2009 till och med en något lägre avgift – men för många andra var det säkert lockande att byta a-kassa för att på så sätt kunna sänka a-kasseavgiften väsentligt.

Den 31/12 2009 hade de fackliga a-kassorna 371.000 färre medlemmar än tre år tidigare (31/12 2006). Om nedgången under fjärde kvartalet 2006 inkluderas blir den totala medlemsförlusten för de fackliga kassorna 394.000 personer. Om även de fyra företagarkassorna och den fristående Alfa-kassan tas med hade a-kassorna 31/12 2009 446.900 färre medlemmar än 30/9 2006 och 425.600 färre än 31/12 2006.

Som framgått tappade facken under år 2007 181.000 medlemmar och de fackliga a-kassorna 345.000. Flera medlemsrörelser låg bakom att a-kassorna fick kännas vid så stora förluster (Kjellberg 2009a). För det första var det många som lämnade både a-kassan och facket respektive avstod från att gå med i såväl a-kassan som facket. För det andra hoppade de till a-kassorna direktanslutna av kassorna i ungefär samma omfattning som fackmedlemmarna (procentuellt sett). För det tredje – och det var ett nytt fenomen – lämnade en hel del fackmedlemmar a-kassan men stod kvar i facket.

först under början av 2007, men eftersom det individuella beslutet om utträde skedde redan under hösten 2006 kan man misstänka att många av dem inte var medvetna om att skulle komma att krävas på ytterligare månadsavgifter. Fram till dess hade de som straffade sig ur systemet varit så få att kassorna inte brytt sig om att kräva in deras medlemsavgifter i efterhand. För att sammanfatta:

- (1) de som straffade sig ut ur a-kassorna under 4:e kvartalet 2006 avregistrerades inte i medlemsstatistiken förrän under januari-mars 2007; en del av de fackliga a-kassornas medlemsförlust på ca 141.000 medlemmar under 1:a kvartalet 2007 borde därför egentligen adderas till de 23.000 som utträdde under 4:e kvartalet 2006,
- (2) genom att knappast någon a-kassemedlem vid denna tidpunkt var medveten om att man blev skyldig att betala flera månadsavgifter i efterhand om man straffade sig ur var andelen som gick ut ur a-kassorna på detta sätt sannolikt högre eller kanske t o m betydligt högre än den tredjedel av de utträdande som av a-kassorna bedömdes ha handlat på detta i genomsnitt under hela perioden januari – augusti 2007.

Tabell 30. Förändringar av medlemsantalet i fackliga a-kassor åren 2006-2017

	2006	2007	2008	2007-2008*	2009	2007-2009*	2010
LO	-1%	-11%	-3%	-14%	-1%	-14%	-0,4%
TCO	-2%	-11%	-2%	-13%	+1%	-11%	-0,1%
AEA	0%	-5%	+3%	-2%	+5%	+2%	+3,0%
Övriga	+1%	-11%	-1%	-12%	+2%	-10%	+2,5%
Alla	-1%	-10%	-2%	-11%	+1%	-11%	+0,4%
Antal	3.514.700	3.169.500	3.115.700		3.143.700		3.157.200
Förändring	-33.400**	-345.200	-53.800	-399.000	+28.000	-371.000***	+13.500

	2011	2007-2011*	2012	2007-2012*	2013	2007-2013*
LO	+0,2%	-15%	+0%	-15%	+0%	-14%
TCO	+0,4%	-11%	+1%	-10%	+1%	-9%
AEA	+2,2%	+8%	+2%	+10%	+2%	+12%
Övriga	+1,2%	-7%	+1%	-6%	0%	-6%
Alla	+0,7%	-10%	+1%	-9%	+1%	-8%
Antal	3.179.500		3.206.700		3.228.800	
Förändring	+22.300	-335.200	+27.300	-307.900	+22.100	-285.800

	2014	2007-2014*	2015	2007-2015*	2016	2007-2016*
LO	+1%	-13%	+1%	-12%	+0,6%	-11,6%
TCO	+1%	-8%	+1%	-8%	+1,6%	-6,1%
AEA	+2%	+14%	+15%	+15%	+1,1%	+16,4%
Övriga	0%	-7%	-6%	-6%	-0,7%	-6,6%
Alla	+1%	-7%	+1%	-6%	+1,0%	-5,0%
Antal	3.268.800		3.306.900		3.339.500	
Förändring	+39.900	-245.900	+38.100	-207.800	+32.600	-180.500

	2017	2007-2017*
LO	+0,8	-10,9%
TCO	+1,7	-4,5%
AEA	+0,9	+17,5%
Övriga	-0,7	-7,2%
Alla	+1,0	-4,0%
Antal	3.374.500	
Förändring	+35.000	-140.100

* Från 1/1 2007 till 31/12 ett senare år.

** Därav uppgick medlemsminskningen under 4:e kvartalet 2006 till 23.100 personer.

*** Av de fackliga a-kassornas sammanlagda förlust på 371.000 medlemmar under perioden 31/12 2006 – 31/12 2009 svarade LO-kassorna för 248.500 personer, TCO-kassorna för 124.700 och de fackliga a-kassorna utanför centralorganisationerna för 10.700 medan AEA ökade med 13.000 personer.

Anm. Antalet medlemmar i de fackliga a-kassorna (inklusive direktanslutna) avser 31/12 respektive år. Den 31/12 2005 hade de fackliga a-kassorna 3.548.100 medlemmar.

Källa: bearbetning av statistik från IAF. /2012 och 2007-2012 delvis reviderade 23/3 2014; 2013 uppdaterat 3/6 2014/

I alla tre fallen var det uppenbarligen den kraftiga avgiftshöjningen den 1 januari 2007 (inklusive borttagandet av den 40-procentiga skattereduktionen på a-kasseavgiften och den 25-procentiga skattereduktionen på den egentliga fackavgiften) som föranledde så många att avstå från medlemskap i a-kassa och/eller fackförbund. Därtill kom att a-kassan kunde framstå som mindre attraktiv till följd av försämrade ersättningsvillkor mm. Bidragande till

det stora medlemsraset under 2007 var också att det var ett *högkonjunkturår*, varför risken att stå utanför kunde uppfattas som mindre än annars. Den mer tydliga koppling av a-kasseavgifterna till arbetslösheten inom varje kassa som gjordes strax innan den ekonomiska konjunkturen hösten 2008 vände och övergick i en djup kris medverkade till att organisationsgraden *inte steg* på samma sätt som den gjort under början av 1990-talskrisen. Istället blev det ”nolltillväxt” om man ser till den genomsnittliga fackanslutningen och samtidigt en mycket splittrad bild, särskilt inom den privata tjänstesektorn. Inte ens a-kassorna kunde under 2009 uppvisa någon större medlemstillväxt. Antalet medlemmar i de fackliga a-kassorna växte under detta lågkonjunkturår med endast en procent och var vid årets slut elva procent *lägre* än vid årsskiftet 2006/07 då *högkonjunktur* rådde (**tabell 30**).

Som nämnts är det är nödvändigt att skilja på kort- och långsiktiga orsaker till den fackliga organisationsgradens utveckling. Till de förra den kraftiga höjning av a-kasseavgiften som förorsakade *medlemsraset* hos a-kassor och fack under åren 2007 och 2008. Det existerar dessutom ett antal *långsiktigt* verkande faktorer som successivt tenderar pressa ned den fackliga organisationsgraden. Dit hör för det första en avtagande andel anställda inom industri och offentlig sektor och en ökande andel i de privata tjänstenäringarna, det vill säga en sysselsättningsförskjutning från näringar med hög eller mycket hög organisationsgrad till dem med en efter svenska förhållanden låg. Flera studier tyder dock på att förändringar av arbetskraftens sammansättning spelar en relativt underordnad roll när det gäller att förklara den fackliga organisationsgradens utveckling (AER 2018:3-4, 45-47; Palm 2017: 35-37, 57-58 och studie II).

För det andra uppkomsten av nya branscher och nya företag inom privat sektor till följd av avregleringar och privatiseringar. Inte sällan förekommer här en negativ inställning till fack och kollektivavtal från arbetsgivarhåll (t ex hos flygbolag som Ryanair och produktionsbolag inom media), vartill kommer bristande fackliga traditioner. En besläktad tendens är att de anställda på många arbetsplatser splittras upp genom *outsourcing* (som i statistiken manifesteras i bland annat en tillväxt av kategorin ”företagsnära tjänster”) och inhyrning (bemanningsföretag, konsulter). Därtill kommer uppdelningen på fast och tidsbegränsat anställda samt att det blivit allt vanligare att arbeta på udda arbetstider, vilket begränsar kontaktmöjligheterna med andra anställda inklusive fackrepresentanter. Införandet av snål bemanning (*lean production*) till följd av skärpt konkurrens på världsmarknaden och ökad press på underleverantörer minskar utrymmet för fackligt arbete på betald arbetstid. Samma effekt har besparings- och effektiviseringskrav i offentlig sektor. Även den tilltagande frekvensen av grupparbete/*teamwork* kan försvåra det fackliga arbetet. Om en anställd går

ifrån för att ägna sig åt facklig verksamhet får arbetskamraterna ofta desto mer att göra. Allt detta bidrar till fackklubbarnas minskande täckningsgrad, vilket i sin tur gör det svårare att rekrytera nya fackmedlemmar.

Till dessa strukturella förändringar av arbetsmarknaden och arbetslivet kommer förändrade attityder, närmare bestämt en mer kritiskt prövande inställning till fackligt medlemskap än tidigare. Ofta vägs kostnaden av medlemskapet mot nyttan. Man vill se resultat för de pengar som man betalar till organisationen. Det är i och för sig inget märkligt eftersom en fackförenings uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen. En intervjuundersökning från 1990-talets början tyder på att en kritiskt prövande inställning till fackmedlemskap blivit vanligare än tidigare (Kjellberg 2001:273f, 353f). Det överensstämmer med sociologisk forskning om industritjänstemän enligt vilken den aktuella situation som individen befinner sig i spelar en viktig roll för inställningen till facket, framför allt hos de yngre (Bruhn 1999; Kjellberg 2001:276f). En studie av industriarbetare visar att de yngre har en mer instrumentell, nyttoinriktad inställning till facket än de äldre medlemmarna (Allvin & Sverke 2000:77ff). Psykologerna Sverke och Hellgren (2002:23) framhåller att medlemmar med en instrumentell inställning till facket ”anser att det de får ut av medlemskapet (service, skydd, intresserepresentation etc) är värt åtminstone vad de betalar i medlemsavgift”, med andra ord att nyttan av medlemskapet överstiger kostnaden. Även nationalekonomerna Bertil Holmlund och Per Lundborg utgår i en teoretisk studie från att nyttan av fackligt medlemskap vägs mot kostnaderna (Holmlund & Lundborg 1999).

När nyttan av medlemskapet inte förändras men kostnaden plötsligt rusar i höjden kan man förvänta sig att många som kommer ut på arbetsmarknaden tvekar att gå med i en facklig organisation respektive att de som redan är med i facket överväger om de ska fortsätta att vara medlemmar. Man kan här tala om en *kombinationseffekt* av förändrade attityder och den fördyring av medlemskapet som förorsakats av avgiftshöjningen i a-kassan. Det som *utlöste* medlemsraset var emellertid den kraftigt höjda *kostnaden* att vara med i både fack och a-kassa. Det är inte sannolikt att attityderna till facket förändrades från en dag till en annan. Attityden att väga kostnaden för medlemskapet mot nyttan fick således ett stort *genomslag* när kostnaden plötsligt höjdes men inte nyttan. Även om effekten blev allra störst under åren 2007 och 2008 – särskilt under 2007 – kan den höjda totalavgiften för fack och a-kassa förväntas få återverkningar långt in i framtiden och således övergå till att bli en *långsiktig* verkande faktor, i varje fall inom områden där höjningen av a-kasseavgiften består. Varje ny generation som träder in på arbetsmarknaden kommer inom sådana områden att konfronteras med avgifter på betydligt högre nivåer än vad som tidigare varit fallet.

A-kassornas organisationsgrad samt andelen anställda respektive i arbetskraften utanför a-kassorna

När den borgerliga alliansregeringen tillträdde hösten 2006 hade den stora ambitioner att minska både antalet individer som stod utanför arbetskraften och antalet personer inom denna som saknade en inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring, det vill säga som inte tillhörde en arbetslöshetskassa. Vid slutet av 2005 omfattade den senare gruppen ca 700.000 personer. Varken under denna mandatperiod eller den följande infördes emellertid någon obligatorisk a-kassa eller reformerades arbetslöshetsförsäkringen på ett sådant sätt att 700.000-gruppen krympte ihop. Av **tabell 31** framgår att andelen av arbetskraften som inte tillhörde en a-kassa istället nästan fördubblades mellan 2005 och 2009 (en ökning med 95 procent). Vid slutet av 2008 hade de 700.000 utanför a-kassorna svällt till ca 1,4 miljoner personer eller från 16 till 30 procent av arbetskraften. Trots den djupa lågkonjunkturen 2009 stod vid årets slut fortfarande 29 procent utanför a-kassorna. Eftersom här avses *hela* arbetskraften – inte bara anställda och arbetslösa utan också företagare – har samtliga a-kassor tagits med i dessa beräkningar, det vill säga förutom de fackliga a-kassorna och den fristående Alfa-kassan även de fyra företagarkassorna. Utvecklingen kan också beskrivas som att a-kassornas organisationsgrad under åren 2007 och 2008 sjönk från 83 procent vid ingången till 2007 till 70 procent vid 2008 års slut, för att under krisåret 2009 stiga till 71 procent. För a-kassornas organisationsgrad under hela perioden 1980-2015 hänvisas till Kjellberg & Ibsen (2016), sid. 287.

Tabell 31. Andel i arbetskraften 16-64 år i och utanför a-kassorna 2005-2017

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal sysselsatta	4.268.200	4.364.600	4.451.600	4.439.500	4.338.000	+ 69.800	- 26.600
Antal arbetslösa*	241.600	207.300	259.300	293.400	395.800	+ 154.200	+ 188.500
Summa i arbetskraften	4.509.800	4.571.900	4.710.900	4.732.900	4.733.800	+ 224.000	+ 161.900
Antal i a- kassorna 31/12**	3.806.600	3.785.700	3.389.800	3.324.200	3.360.100	- 446.500	- 425.600
Antal utanför a- kassorna	703.200	786.200	1.321.100	1.408.700	1.373.700	+ 670.500	+ 587.500
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	15.6%	17.2%	28.0%	29.8%	29.0%	+95.3%	+74.7%
A-kassornas Organisationsgrad	84.4% 31/12	82.8% 31/12	72.0% 31/12	70.2% 31/12	71.0% 31/12		

	KV 4 2009	KV4 2010	KV4 2011	KV4 2012	Förändring 2006-2012
Antal sysselsatta	4.338.000	4.408.300	4.483.600	4.489.000	+ 124.400
Antal arbetslösa	395.800	367.400	352.600	377.200	+ 169.900
Summa i arbetskraften	4.733.800	4.775.700	4.836.200	4.866.200	+ 294.300
Antal i a- kassorna	3.360.100 31/12	3.370.100 31/12	3.398.200 31/12	3.426.200 31/12	- 359.500
Antal utanför a-kassorna	1.373.700	1.405.600	1.438.000	1.440.000	+ 653.800
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29.0%	29,4%	29,7%	29,6%	+83,2%
A-kassornas Organisationsgrad	71.0% 31/12 2009	70,6% 31/12 2010	70,3% 31/12 2011	70,4% 31/12 2012	

	KV 4 2013	Förändring 2006-2013	KV 4 2014	Förändring 2013-2014	Förändring 2006-2014
Antal sysselsatta	4.546.200	+181.600	4.581.400	+35.200	+216.800
Antal arbetslösa	373.400	+166.100	366.800	-6.600	+159.500
Summa i arbetskraften	4.919.600	+347.700	4.948.200	+28.600	+376.300
Antal i a- kassorna	3.448.000	-337.700	3.491.600	+43.400	-295.900
Antal utanför a-kassorna	1.471.600	+685.400	1.456.600	-14.200	+670.400
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29,9%	+87,2%	29,4%	-1,0%	+85,3%
A-kassornas Organisationsgrad	70,1% 31/12 2013		70,6% 31/12 2014		

	KV 4 2015	Förändring 2014-2015	KV 4 2016	Förändring 2015-2016	Förändring 2006-2016
Antal sysselsatta	4.670.700	+89.300	4.734.000	+63.300	+369.400
Antal arbetslösa	335.900	-30.900	329.300	-6.600	+122.000
Summa i arbetskraften	5.006.600	+58.400	5.063.300	+56.700	+491.400
Antal i a- kassorna	3.534.700	+43.100	3.575.700	+41.000	- 210.000
Antal utanför a-kassorna	1.471.900	+15.300	1.487.600	+15.700	+701.400
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29,4%		29,4%		
A-kassornas Organisationsgrad	70,6%		70,6%		

	KV 4 2017	Förändring 2016-2017	Förändring 2006-2017
Antal sysselsatta	4.823.700	+89.700	+459.100
Antal arbetslösa	313.200	-17.100	+105.900
Summa i arbetskraften	5.136.900	+73.600	
Antal i a- kassorna	3.614.400	+38.700	-171.300
Antal utanför a-kassorna	1.522.500	+34.900	+565.000
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	29,6%		
A-kassornas Organisationsgrad	70,4%		

Anm. I kategorin sysselsatta ingår anställda, företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar. För att öka säkerheten vad gäller arbetskraftens storlek har använts sista kvartalet respektive år istället för enbart sista månaden. Antalet kassamedlemmar avser i regel 31/12 respektive år.

* Definitionen av arbetslöshet ändrades 2007 så att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas.

** 30/9 2006 hade a-kassorna 3.806.900 medlemmar (avrundat till hela 100-tal). Mellan 30/9 2006 och 31/12 2008 minskade antalet kassamedlemmar med 482.700. Mellan 30/9 2006 och 30/9 2008 tappade a-kassorna 498.800 medlemmar, dvs ca en halv miljon eller 13.1% av medlemmarna.

Källor: AKU Grundtabeller (SCB), SCB:s statistikdatabas och IAF.

Under 2010 och 2011 växte arbetskraften mer än antalet a-kassemedlemmar. Som ett resultat sjönk a-kassornas andel av arbetskraften till 70 procent 2011 (**tabell 31**). Förutom den ljusnande konjunkturen (som kan ha gjort att en del kände behovet av medlemskap mindre angeläget) medverkade säkerligen de mycket höga medlemsavgifterna i många av kassorna till denna utveckling. Vid slutet av 2010 stod drygt 1,4 miljoner personer i arbetskraften eller 29 procent utanför a-kassorna. Både vid 2011 och 2012 års slut rörde det sig om 1,44 miljoner individer. Vid årsskiftet 2013/2014 stod 1.472.000 personer i arbetskraften utanför a-kassorna, vilket betydde att 30 procent av alla sysselsatta + arbetslösa inte var medlem i en arbetslöshetskassa. Jämfört med årsskiftet 2006/2007 innebar det att 685.000 personer fler individer inte kunde få ersättning från a-kassan i händelse av arbetslöshet. A-kassornas organisationsgrad var vid slutet av 2013 70 procent att jämföra med 83 procent vid utgången av 2006, således en nedgång på 13 procentenheter. Under samma period minskade den fackliga organisationsgraden med 7 procentenheter (från 77 procent 2006 till 70 procent 2013). A-kassornas organisationsgrad sjönk således nästan dubbelt så mycket som den fackliga organisationsgraden. Nästan hela nedgången var i båda fallen koncentrerad till åren 2007 och 2008. A-kassornas medlemsras hade inletts redan under sista kvartalet 2006 sedan det för allmänheten stod klart att a-kasseavgifterna skulle höjas kraftigt 1 januari 2007. Vid årsskiftet 2005/2006 hade a-kassornas organisationsgrad varit 84 procent, det vill säga 14 procentenheter högre än vid årsskiftet 2013/2014.

Sedan det differentierade avgiftssystemet avvecklats från 1 januari 2014 steg a-kassornas organisationsgrad under året från 70 till 71 procent, men fortfarande befann sig 1.457.000 personer i arbetskraften utanför a-kassorna.

Mellan 2014 och 2017 stagnerade a-kassornas organisationsgrad: 70,6 procent 2014, 2015 och 2016 samt 70,4 procent 2017. Antalet medlemmar i a-kassorna ökade under samma period från 3.491.600 till 3.614.400, det vill säga med 122.800, men arbetskraften växte ännu mer (från 4.948.200 vid slutet av 2014 till 5.136.900 vid slutet av 2017 eller med 188.700). Följaktligen minskade a-kassornas organisationsgrad något mellan 2014 och 2017. Från en organisationsgrad på 82,8 procent vid slutet av 2006 sjönk den till 70,4 procent elva år senare.

Om vi riktar blicken mot gruppen *anställda* + arbetslösa visar det sig att andelen utanför a-kassorna mer än fördubblades mellan 2005 och 2009 (från 11 till 25 procent), vilket närmare bestämt innebar en ökning med 143 procent. Som framgår av **tabell 29** är det fråga om en uppgång från drygt 440.000 *löntagare* (inklusive arbetslösa) utanför a-kassorna vid slutet av 2005 till närmare 1,1 miljon fyra år senare. Bara mellan slutet av 2006 och slutet av 2008 fördubblades andelen utanförstånde: från 13 till 26 procent. Antalet anställda (16-64 år) växte samtidigt med ca 80.000 medan antalet personer utanför löntagarkassorna (inklusive Alfa-kassan) steg med drygt 575.000. Från slutet av 2006 till slutet av 2011 steg antalet löntagare (inklusive arbetslösa) utanför a-kassorna från ca 535.000 till 1.158.000, vilket innebär att antalet utanförstånde mer än fördubblades. Vid slutet av 2016 var antalet utanför a-kassorna stående löntagare (inklusive arbetslösa) uppe i 1,3 miljoner.

Tabell 32. Andel anställda + arbetslösa 16-64 år i och utanför a-kassorna 2005-2017

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal anställda	3.834.500	3.935.700	4.021.000	4.014.400	3.908.000	+73.500	- 27.700
Antal arbetslösa*	233.800	200.500	254.300	288.400	389.800	+156.000	+189.300
Summa anställda + arbetslösa	4.068.300	4.136.200	4.275.300	4.302.800	4.297.800	+229.500	+161.600
Antal i a- kassorna 31/12**	3.625.100	3.600.600	3.244.400	3.190.000	3.221.200	-403.900	-379.200
Antal utanför a- Kassorna	443.200	535.600	1.030.900	1.112.800	1.076.600	633.4300	+541.000
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	10.9%	12.9%	24.1%	25.8%	25.1%	+142.9%	+101,0%
A-kassornas Organisationsgrad	89.1% 31/12	87.1% 31/12	75.9% 31/12	74.2% 31/12	74.9% 31/12		

	KV 4 2009	KV4 2010	KV4 2011	KV4 2012***	KV 4 2013	Förändring 2006-2013
Antal anställda	3.908.000	3.971.400	4.069.100	4.060.800	4.113.900	+178.200
Antal arbetslösa	389.800	362.100	347.500	372.100	368.700	+168.200
Summa anställda + arbetslösa	4.297.800	4.333.500	4.416.600	4.432.900	4.482.600	+346.400
Antal i a- kassorna**	3.221.200 31/12	3.230.400 31/12	3.258.400 31/12	3.285.500 31/12	3.312.800 31/12	-287.800
Antal utanför a- kassorna	1.076.600	1.103.100	1.158.200	1.147.400	1.169.800	+634.200
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	25.1%	25,46%	26,2%	25,9%	26,1%	+118,43%
A-kassornas organisationsgrad	74.9% 31/12	74,54% 31/12	73,8% 31/12	74,1% 31/12	73,9% 31/12	

	KV 4 2013	KV 4 2014	Förändring 2013-2014	Förändring 2006-2014
Antal anställda	4.113.900	4.111.400	-2.500	+175.700
Antal arbetslösa	368.700	362.600	-6.100	+162.100
Summa anställda + arbetslösa	4.482.600	4.474.000	-8.600	+337.800
Antal i a- kassorna**	3.312.800 31/12	3.359.300 31/12	+46.500	-241.300
Antal utanför a- kassorna	1.169.800	1.114.700	-55.100	+579.900
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	26,1%	24,9%	-4,7%	+108,2%
A-kassornas organisationsgrad	73,9% 31/12	75,1% 31/12		

	KV 4 2015	KV 4 2016	Förändring 2015-2016	Förändring 2006-2016
Antal anställda	4.251.800	4.309.800	+58.000	+374.100
Antal arbetslösa	332.000	325.500	-6.500	+125.000
Summa anställda + arbetslösa	4.583.800	4.635.300	+51.500	+499.100
Antal i a- kassorna**	3.404.200	3.442.100	+37.900	-158.500
Antal utanför a- kassorna	1.179.600	1.193.200	+13.600	+657.600
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	25,7%	25,7%		
A-kassornas organisationsgrad	74,3%	74,3%		

	KV 4 2016	KV 4 2017	Förändring 2016-2017	Förändring 2006-2017
Antal anställda	4.309.800	4.406.400	+96.600	+470.700
Antal arbetslösa	325.500	309.200	-16.300	+108.700
Summa anställda + arbetslösa	4.635.300	4.715.600	+80.300	+579.400
Antal i a- kassorna**	3.442.100	3.489.000	+46.900	-111.600
Antal utanför a- kassorna	1.193.200	1.226.600	+33.400	+691.000
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna**	25,7%	26,0%		
A-kassornas organisationsgrad	74,3%	74,0%		

Anm. Arbetslösa i företagarkassorna har subtraherats från totala antalet arbetslösa enligt AKU (arbetslösa f.d. företagare som inte tillhör någon a-kassa har inte varit möjliga att subtrahera eftersom deras antal inte är känt).

* Definitionen av arbetslöshet ändrades 2007 så att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas.

** Fackliga a-kassor + Alfa-kassan.

*** Antal kassamedlemmar från IAFs hemsida 26 mars 2014.

Källor: AKU Grundtabeller, AKU Tilläggstabeller (SCB), SCB:s statistikdatabas, Arbetsförmedlingens statistik över arbetslösa i a-kassorna samt IAF.

Andelen a-kassemedlemmar bland löntagarna (anställda + arbetslösa) var vid slutet av såväl 2011 som 2012 74 procent. Det är en procentenhet lägre än vid slutet av 2009 då a-kassornas organisationsgrad bland löntagarna (inklusive arbetslösa) var 75 procent. Även vid slutet av 2012 och 2013 stod var fjärde löntagare (26 procent) utanför a-kassorna. För en mer detaljerad beskrivning av a-kassornas medlemsras under åren 2007 och 2008, se Kjellberg 2010a. Under 2014 steg a-kassornas organisationsgrad bland löntagarna med drygt 1 procentenhet: från 73,9 procent till 75,1 procent. Antalet medlemmar i löntagarkassorna (inklusive Alfa-kassan) ökade under 2014 med drygt 46.000 medlemmar (**tabell 32**), vilket överträffade ökningen på drygt 43.000 medlemmar för samtliga a-kassorna (**tabell 31**). Diskrepansen förklaras av företagarkassornas minskade medlemstal under året.

Mellan 2014 och 2017 sjönk a-kassornas organisationsgrad bland löntagare från 75 till 74 procent. Fler löntagare tillhörde 2017 en a-kassa än 2014 men organisationsgraden sjönk ändå till följd av att antalet löntagare inom arbetskraften under tiden vuxit kraftigt (från 4.474.000 vid slutet av 2014 till 4.715.600 vid slutet av 2017).

I **tabell 33** nedan anges vilken andel av hela arbetskraften som olika kategorier a-kassor svarat för under åren 2006-2017. Som framgår uppgick löntagarkassornas andel av hela arbetskraften till 79 procent december 2006 och till 68 procent december 2017. Observera att detta inte är detsamma som löntagarkassornas organisationsgrad, det vill säga deras andel av löntagarna (inklusive arbetslösa), vilken istället anges i tabell 19 ovan (89 procent december 2005, 87 procent december 2006 och 74 procent december 2017). Under samma tid sjönk företagarkassornas andel av arbetskraften från fyra till drygt två procent.

Tabell 33. A-kassornas organisationsgrad samt arbetarkassornas, tjänstemannakassornas, m.fl:s andel av hela arbetskraften 2006-2017

	31/12 2006	31/12 2007	31/12 2008	31/12 2009	31/12 2010	31/12 2011	31/12 2012
Arbetarkassor	1.732.793	1.544.268	1.493.965	1.479.839	1.472.192	1.475.469	1.477.084
	37,9%	32,9%	31,6%	31,3%	30,8%	30,5%	30,4%
Tjänstemannakassor	1.781.877	1.625.233	1.621.711	1.663.844	1.684.766	1.703.996	1.729.660
	39,0%	34,5%	34,3%	35,1%	35,3%	35,2%	35,5%
Fackliga kassor totalt	3.514.670	3.169.501	3.115.676	3.143.683	3.156.958	3.179.465	3.206.744
	76,9%	67,3%	65,8%	66,4%	66,1%	65,7%	65,9%
Alfa-kassan	85.965	74.913	74.293	77.528	73.460	78.938	81.936
	1,9%	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,6%	1,7%
Löntagarkassor totalt*	3.600.635	3.244.414	3.189.969	3.221.211	3.230.418	3.258.403	3.288.680
	78,8%	68,9%	67,4%	68,0%	67,6%	67,4%	67,6%
Företagarkassor	185.067	145.429	134.213	138.878	140.041	139.770	137.508
	4,0%	3,1%	2,8%	2,9%	2,9%	2,9%	2,8%
Alla kassor	3.785.702	3.389.843	3.324.182	3.360.089	3.370.459	3.398.173	3.426.188
	82,8%	72,0%	70,2%	71,0%	70,6%	70,3%	70,4%
Antal i arbetskraften 16-64 år	4.571.900 Kv 4	4.710.900 Kv 4	4.732.900 Kv 4	4.733.800 Kv 4	4.775.700 Kv4	4.836.200 Kv4	4.866.200 Kv4

	31/12 2013	31/12 2014	31/12 2015	31/12 2016	31/12 2017	Andel av kassamed- lemmar31/12 2017
Arbetarkassor	1.478.482	1.495.819	1.517.190	1.526.674	1.538.378	
	30,1%	30,2%	30,3%	30,2%	29,9%	
Tjänstemannakassor	1.750.355	1.772.943	1.789.677	1.812.792	1.836.143	
	35,6%	35,8%	35,7%	35,8%	35,7%	
Fackliga kassor totalt	3.228.837	3.268.762	3.306.867	3.339.466	3.374.521	3.374.521
	65,6%	66,1%	66,1%	66,0%	65,7%	93,4%
Alfa-kassan	83.932	90.517	97.300	108.050	114.450	114.450
	1,7%	1,8%	1,9%	2,1%	2,2%	3,2%
Löntagarkassor totalt*	3.312.769	3.359.279	3.404.167	3.447.516	3.488.971	
	67,3%	67,9%	68,0%	68,1%	67,9%	
Företagarkassor	135.245	132.201	130.570	128.210	125.448	125.448
	2,7%	2,7%	2,6%	2,5%	2,4%	3,47%
Alla kassor	3.448.014	3.491.580	3.534.737	3.575.726	3.614.419	3.614.419
	70,1%	70,6%	70,6%	70,6%	70,4%	100%
Antal i arbetskraften 16-64 år	4.919.600 Kv 4	4.948.200 Kv 4	5.006.600 Kv 4	5.063.300 Kv4	5.136.900 Kv4	

* Alfa-kassan har räknats som löntagarkassa. /2012 reviderat 23/3 2014; 2013 införd 26/3 2014. 2014 (reviderat), 2015 och 2016 införda 17/2 2017; 2016 reviderat 17/2 2018 då även 2017 infördes/
Källor: SCB/AKU och IAF.

Under medlemsrasens år – 2007 och 2008 – tappade a-kassorna totalt 461.900 medlemmar eller 12 procent av medlemmarna. Som framgår av tabell 26 förlorade de fackliga a-kassorna under dessa år 399.000 medlemmar (minus 11,5 procent). Av beräkningar utifrån tabell 29 framgår att Alfa-kassan under 2007 och 2008 minskade med 11.700 medlemmar (minus 13,6 procent och företagarkassorna med 50.900 medlemmar (minus 27,48 procent).

Facklig organisationsgrad bland arbetslösa

Den fackliga organisationsgraden bland arbetslösa har mycket sällan uppmärksammats av forskningen. På min förfrågan tog Mats Larsson, utredare på LO, fram statistik baserad på SCB:s arbetskraftsundersökningar AKU om detta. Om arbetssökande heltidsstuderande exkluderas tillhörde nästan fyra av tio arbetslösa (38 procent) en fackförening första kvartalet 2015 (**tabell 34**). Precis som kan förväntas var andelen fackligt anslutna avsevärt högre bland dem som *tidigare förvärvsarbetat* – 42 procent av arbetslösa arbetare, 58 procent av arbetslösa tjänstemän – än bland dem som inte gjort det – endast 7 procent (allt exklusive heltidsstuderande). En stor del av de arbetslösa (drygt var tredje) utgörs av heltidsstuderande som söker arbete (149.000 personer), men även om dessa tas med tillhörde fyra av tio arbetslösa arbetare (39 procent) och varannan arbetslösa tjänsteman (50 procent) en fackförening. Även här var andelen bland dem som tidigare inte förvärvsarbetat mycket låg (8 procent). Allt som allt tillhörde var tredje arbetslös (32 procent) en facklig organisation. Som framgått stiger andelen till 38 procent om arbetssökande heltidsstuderande inte tas med i beräkningarna.

Att nästan fyra av tio arbetslösa personer är fackmedlemmar är en överraskande hög andel. Det är till exempel en högre andel än bland *anställda* inom hotell- och restaurangbranschen. Förekomsten av fackliga arbetslöshetskassor medför i Sverige en avsevärt högre facklig organisationsgrad bland arbetslösa än i länder utan ett så kallat Gent-system, till exempel Storbritannien där fackmedlemmar normalt lämnar facket om de blir arbetslösa. För att tillhöra en facklig a-kassa är fackmedlemskap dock inget krav i Sverige. Var femte medlem i de fackliga a-kassorna 2010 var direktansluten till a-kassan, dvs tillhörde inte en fackförening (Kjellberg 2010b tabell 1A). Dessutom finns den fristående Alfa-kassan.

Tabell 34. Facklig organisationsgrad 1:a kvartalet 2015 och 2017 bland arbetslösa som tidigare förvärvsarbetat respektive inte förvärvsarbetat.

1:a kvartalet 2015		
A. Inklusive heltidsstuderande*	Antal arbetslösa	Facklig organisationsgrad
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	191.000	39%
• Tjänstemän	96.000	50%
2) Utan tidigare anställning**	126.000	8%
3) Samtliga	415.000	32%
B. Exklusive heltidsstuderande*		
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	133.000	42%
• Tjänstemän	66.000	58%
2) Utan tidigare anställning**	62.000	7%
3) Samtliga	266.000	38%

1:a kvartalet 2017		
A. Inklusive heltidsstuderande*	Antal arbetslösa	Facklig organisationsgrad
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	147.700	35%
• Tjänstemän	84.700	52%
2) Utan tidigare anställning**	136.500	7%
3) Samtliga	368.900	29%
B. Exklusive heltidsstuderande*		
1) Med tidigare anställning:		
• Arbetare	105.200	39%
• Tjänstemän	61.500	55%
2) Utan tidigare anställning**	64.400	8%
3) Samtliga	231.200	34%

* Avser heltidsstuderande som söker arbete vid sidan om studierna.

** Saknar SEI-kod (socioekonomisk kod). Utrikes födda som endast arbetat i utlandet saknar SEI-kod eftersom arbetsstället inte kan härledas av SCB/AKU eftersom detta ligger i utlandet. Arbetsstället behövs således för att en SEI-kod ska kunna tas fram. Även pendlare folkbokförda i Sverige (födda i Sverige eller utomlands) från t ex

Malmö till Köpenhamn eller folkbokförda i Sverige som arbetar i t ex London saknar därför SEI-kod i AKU. Om de sedan blivit arbetslösa saknar de således SEI-kod såvida de inte tidigare arbetat i Sverige. Personer som varit arbetslösa mer än åtta år får inte heller någon SEI-kod även om de arbetat längre tillbaka i tiden (i Sverige). Information från SCB/AKU.

Källor: Mats Larsson *Facklig anslutning år 2015*. Stockholm: LO och Mats Larsson *Facklig anslutning år 2017*. Stockholm: LO..

Mellan första kvartalet 2015 och första kvartalet 2017 sjönk den fackliga organisationsgraden bland arbetslösa exklusive deltidsarbetande heltidsstuderande från 38 till 34 procent. En möjlig förklaring till nedgången är den ökande andelen utlandsfödda och då särskilt nyanlända bland de arbetslösa.

För facklig organisationsgrad bland arbetslösa (inklusive deltidsarbetande heltidsstuderanden) åren 1993-1998, se Kjellberg (2000) sid 138:

<http://portal.research.lu.se/portal/files/5625395/625866.pdf>

Avslutning

Det i Sverige under modern tid unika fackliga medlemsras som inträffade åren 2007-2008 upphörde 2009 även om det inom vissa områden – främst hotell- och restaurangbranschen – fortfarande var befogat att tala om ett medlemsras. Å andra sidan inträffade något annat som också var helt nytt i Sveriges moderna historia. Den uppgång i facklig anslutning som kunde förväntas när en högkonjunktur övergår i en djup lågkonjunktur uteblev helt under 2009. Andelen fackligt anslutna löntagare var oförändrat 71 procent och det totala antalet fackmedlemmar⁴⁴ fortsatte att minska om än i betydligt blygsammare takt än tidigare. Med tanke på den uteblivna uppgången skulle man kunna tala om ett ”dolt medlemsras”. Lågkonjunkturåret 2009 kännetecknades också av en mycket splittrad bild med ökad organisationsgrad bland tjänstemän i privata tjänstenärningar, minskad organisationsgrad bland arbetare i privata tjänstenärningar och i det närmaste på stället marsch hos industri- och byggnadsarbetare och offentliganställda tjänstemän.

För att förklara dessa skillnader måste man ta hänsyn till flera omständigheter. En sådan är de växande avgiftsskillnaderna till a-kassan, en annan själva lågkonjunkturen som slog mycket ojämnt mot olika grupper och särskilt drabbade arbetarna inom exportindustrin och byggbranschen. Genom a-kasseavgifternas koppling till arbetslösheten fick de nämnda arbetargrupperna vidkännas en avsevärd fördyring av medlemskapet i a-kassan och därmed

⁴⁴ Avser aktiva löntagarmedlemmar inklusive arbetslösa.

för det samlade fackmedlemskapet (a-kassa + fack).⁴⁵ IF Metall:s, GS:s och Byggnads a-kassor höjde under 2009 sina avgifter med 175 respektive 95 och 129 kronor i månaden. Det medförde emellertid ingen fortsatt nedgång i byggnadsarbetarnas organisationsgrad, som minskat med åtta procentenheter mellan 2006 och 2008⁴⁶ (**tabell 3**). Inte heller andelen fackligt anslutna industriarbetare sjönk nämnvärt 2009. Under åren av allmänt medlemsras hade deras organisationsgrad utmärkts av en relativ stabilitet, till skillnad från de hotell- och restauranganställda, hos vilka medlemsrasen fortsatte 2009.

För att förklara denna markanta olikhet är det nödvändigt att beakta hur flera faktorer kan samverka med varandra i den ena eller andra riktningen. Bland industriarbetarna har facket ofta en påtaglig närvaro genom starka fackklubbar, vilket är av betydelse ur såväl ett socialt (kontakt)perspektiv som ett nyttoperspektiv. Den höga andelen fast anställda och heltidsanställda ger en relativt stabil arbetsstyrka, men kan också framkalla en djup oro för jobben vid en lågkonjunktur av en sådan magnitud som drabbade industrin hösten 2008 och år 2009. Att organisationsgraden under sådana omständigheter inte steg kan sannolikt helt och hållet tillskrivas de höga och under året kraftigt stigande a-kasseavgifterna.

De hotell- och restauranganställda betalar ännu högre avgifter till sin a-kassa, men tjänar också mindre och befinner sig i regel på arbetsplatser med svagare fackklubbar eller inga klubbar alls samt med ett stort inslag av tidsbegränsat anställda, deltidsanställda och stor personalomsättning. Inom restaurangbranschen är många arbetsplatser små, vilket minskar underlaget för fackklubbar och kan försvåra facklig organisering om ägaren själv deltar i arbetet. Många av de anställda inom branschen utmärks av en svag marknadsposition, varför förbundets a-kassa före den kraftiga avgiftshöjningen 1 januari 2007 kan antas ha varit ett viktigt fackligt rekryteringsinstrument.⁴⁷ Redan före lågkonjunkturen kännetecknades

⁴⁵ Två av industriarbetarfacken, IF Metall och Livs, har dessutom behållit tvånget att vara med i a-kassan för förbundsmedlemmar.

⁴⁶ Medverkande till det kraftiga medlemsraset bland byggnadsarbetarna mellan 2006 och 2008 var att utöver höjningen av a-kasseavgiften höjdes den ”rena” fackavgiften den 1 maj 2007 med 155 kronor i månaden sedan gransknings- och mättningsarvodena avvecklats efter en dom i Europadomstolen. Fackavgiften blev därmed 387-433 kronor (avgiften varierar mellan avdelningarna), vartill kom den förhöjda a-kasseavgiften på 366 kronor = totalt 753-799 kronor i månaden i fack- och a-kasseavgift.

⁴⁷ Mycket talar för att förekomsten av fackliga a-kassor har spelat en viktig roll för att rekrytera fackmedlemmar i grupper som har en svag position på arbetsmarknaden och som därför löper större risk än andra att bli arbetslösa (Western 1999: 129, 135ff). Hit kan räknas ungdomar, invandrare, deltidsanställda och tidsbegränsat anställda. I hotell- och restaurangbranschen finns ett betydande inslag av samtliga dessa grupper. A-kassorna blir särskilt betydelsefulla för medlemsrekryteringen om *andra* incitament saknas, t.ex. på små arbetsplatser utan nämnvärd facklig verksamhet såsom ofta är fallet inom privata servicenäringar. Vad gäller tidsbegränsat anställda kan vidare den lösa anknypningen till arbetsmarknaden och till den enskilda arbetsplatsen medföra att fackligt medlemskap upplevs som mindre angeläget. Under sådana omständigheter kan fackliga a-kassor förväntas utgöra ett framträdande motiv för medlemskap och därigenom underlätta en relativt *jämn* facklig utbredning. Det senare är en avgörande förutsättning för den höga eller mycket höga organisationsgraden i de fyra länder som har fackliga a-kassor (Sverige, Finland, Danmark och Belgien). Å andra sidan har de fackliga a-

branschen av hög arbetslöshet och följaktligen också av en mycket hög a-kasseavgift, vilket fick många att avstå från a-kassan och/eller facket. Alla dessa omständigheter medverkade till en fortsatt fallande andel fackligt anslutna under 2009 och ett ännu mer försvagat fackförbund. De hotell och restauranganställdas organisationsgrad blev nu klart mindre än häften så stor som industriarbetarnas (36 procent respektive 81 procent 2009). Ännu år 2007 omfattades dock så mycket som 83 procent av branschens anställda av kollektivavtal.⁴⁸ Frågan är vad de växande skillnaderna mellan olika löntagargrupper fackliga styrka på sikt får för konsekvenser för det svenska kollektivavtalssystemet.

Under 2010 avstannade i stort sett fackanslutningens nedgång hos arbetarna i den privata tjänstesektorn. Nu sjönk organisationsgraden istället med två procentenheter bland *industriarbetarna*: från 81 procent 2009 till 79 procent 2010. Bortsett från en mindre nedgång hos denna grupp under 2009 var detta en helt ny utveckling. Under åren 2009 och 2010 sammantaget minskade industriarbetarnas organisationsgrad med 2,3 procentenheter, vilket står i skarp kontrast till uppgången på 1,6 enheter hos industrins tjänstemän.

Det är anmärkningsvärt att industriarbetarnas organisationsgrad inte steg under den djupa lågkonjunkturen 2009 med tanke på att denna löntagargrupp drabbades allra hårdast av exportindustrins mycket kraftiga efterfrågebortfall från hösten 2008. Under osäkra tider som denna brukar den fackliga organisationsgraden gå upp i Sverige (Kjellberg 2011a sid 81-83 och 91). Så var under början av 1990-talet då en stark högkonjunktur snabbt övergick i den djupaste depressionen sedan 1930-talet. Den uteblivna uppgången i facklig anslutning 2009 berodde med stor sannolikhet på de kraftiga höjningar av a-kasseavgifterna som följde på den snabbt stigande arbetslösheten bland industriarbetarna.

Den *fallande* andelen fackligt anslutna industriarbetare under 2010 får ses mot bakgrund av den förbättrade situationen på arbetsmarknaden och den därmed minskade otrygghetskänslan i kombination med fortsatt mycket höga avgifter till industriarbetarkassor som IF Metalls (390 kronor i månaden under hela året) och GS (420 kronor). Det var mer än fyra gånger så mycket som civilingenjörerna betalade eller mer än tre gånger avgiften till Ledarnas a-kassa och avsevärt mer än vad Unionen-medlemmen betalade till sin a-kassa, som dessutom flera gånger under året kunde sänka avgiften. Den starkare koppling av avgiften till arbetslösheten i varje a-kassa som alliansregeringen införde från 1 juli 2008 förefaller i kombination med den olikartade utvecklingen av arbetslösheten hos olika löntagargrupper

kassornas roll att stimulera fackanslutningen avtagit till följd av den sedan 1980-talet ökande direktanslutningen till kassorna.

⁴⁸ 67 procent täcktes av branschavtal och 16 procent av hängavtal (Kjellberg 2008).

inte bara ha resulterat i en differentiering av a-kasseavgifterna (och därmed av den sammanlagda avgiften till fack och a-kassa) utan också en differentiering av den fackliga organisationsgradens utveckling och då inte minst hos facken inom industrin.

Bakom den under åren 2008, 2009 och 2010 oförändrade *genomsnittliga* organisationsgraden på 65 procent för löntagare i privat sektor finner man att utvecklingen pekar åt *skilda* håll för arbetare och tjänstemän (nedåt respektive uppåt), vilket till en början resulterade i en *konvergerande* facklig anslutning inom privat sektor: från 67 procent fackligt anslutna arbetare i privat sektor 2008 till 65 procent 2010 samt från 63 procent fackligt anslutna tjänstemän i privat sektor 2008 till likaledes 65 procent 2010.

Den mellan arbetare och tjänstemän alltmer olikartade utvecklingen har medfört en växande klyfta i facklig anslutning. Medan organisationsgraden 2006 var 77 procent bland både arbetare och tjänstemän hade den 2008 sjunkit till 71 procent bland arbetarna och 72 procent bland tjänstemännen. Under 2010 ökade skillnaden ytterligare genom att andelen fackligt anslutna tjänstemän steg till 73 procent medan arbetarnas organisationsgrad, som 2009 minskat till 70 procent, nu fortsatte nedåt till 69 procent. Bakom den sedan åren 2008-2010 oförändrade organisationsgraden på 71 för löntagare totalt doldes således en mellan arbetare och tjänstemän *tydlig divergens* i facklig anslutning.

Mellan 2010 och 2011 sjönk den genomsnittliga organisationsgraden för löntagare från 71 till 70 procent, men förblev 73 procent bland tjänstemännen. Den fortsatta nedgången bland arbetarna – från 69 procent 2010 till 67 procent 2011 och 2012 samt 66 procent 2013 – vidgade klyftan mellan arbetare och tjänstemän till fyra procentenheter till tjänstemännens förmån åren 2011 och 2012 och vidare till fem enheter 2013 (**tabell 3**). År 2006 hade organisationsgraden varit densamma för arbetare och tjänstemän (77 procent). Tio år senare (2016) tillhörde 74 procent av tjänstemännen en fackförening men bara 62 procent av arbetarna.

Inom *privat* sektor är utvecklingen ännu mer dramatisk. År 2006 var 74 procent av arbetarna där med i facket och 69 procent av tjänstemännen. Tio år senare var proportionerna omkastade. År 2016 var 69 procent av de privatanställda tjänstemännen med i facket mot 59 procent av arbetarna. Andelen fackanslutna arbetare i privat sektor var 2016 femton procentenheter lägre än 2006. Hos tjänstemännen i privat sektor var organisationsgraden trots medlemsrasen under 2007 och 2008 (från 69 procent 2006 till 63 procent 2008) år 2016 uppe på 2006 års nivå.

Mellan 2015 och 2016 var dock organisationsgraden oförändrad 59 procent bland privatanställda arbetarna. Nu ägde istället en nedgång på tre procentenheter rum bland

offentliganställda (i praktiken kommunalt anställda) arbetare (**tabellerna 2-3**). Allra tydligast var minskningen bland utrikes födda arbetare i offentlig sektor (**tabell 6**). Om en decimal tas med sjönk andelen utrikes födda arbetare i offentlig sektor med nästan fyra procentenheter jämfört med drygt två enheter bland inrikes födda.⁴⁹

Mellan 2016 och 2017 minskade både arbetarnas och tjänstemännens organisationsgrad men klyftan på tio procentenheter dem emellan bestod med 61 procent fackligt anslutna arbetare och 73 procent fackligt anslutna tjänstemän (minus en procentenhet i båda fallen). Om en decimal tas med vidgades avståndet mellan arbetare och tjänstemän med ytterligare en halv procentenhet (se **tabell 36** i Appendix 2).

De största nedgångarna i facklig organisationsgrad mellan 2016 och 2017 inträffade hos:

- Tjänstemän inom transportbranschen (H) (62.000 yrkesverksamma 2016, 64.000 2017): från 72,9 procent 2016 till 69,3 2017 = minus 3,6 procentenheter (litet urval i AKU gör denna siffra osäker) (från 73 till 69 procent utan decimaler)
- Arbetare inom ”övriga privata tjänster” (O-U)⁵⁰ (142.000 yrkesverksamma 2016, 147.000 2017), dvs privat service *exklusive* handel, transport, hotell & restaurang, bemanning, städ mm (O-U): från 53,2 procent 2016 till 51,0 procent 2017 = minus 2,2 procentenheter (från 53 till 51 procent), varav bland utrikes födda från 53,2 till 46,7 = minus 6,5 procentenheter men litet urval i AKU gör denna siffra osäker. Bland inrikes födda från 55,2 procent 2016 till 53,0 = minus 2,2 procent. För organisationsgradens utveckling bland inrikes och utrikes födda arbetare samt hos arbetare totalt inom kategorin ”övriga privata tjänster” se **tabell 45** i Appendix 5.
- Byggnadsarbetare (F) (175.000 yrkesverksamma 2016, 181.000 2017): från 65,7 procent 2016 till 63,8 procent 2017 = minus 1,9 procentenheter (från 66 till 64 procent).
- Arbetare i kommunal sektor (345.000 yrkesverksamma 2016, 361.000 2017): från 73,6 procent 2016 till 71,8 procent 2017 = minus 1,8 procentenheter (från 74 till 72 procent), varav bland utrikes födda från 67,3 till 63,6 procent = minus 3,7 procentenheter och bland födda i Sverige från 75,9 till 72,2 procent = minus 0,7 procentenhet. Det betyder att *organisationsgraden för utrikes födda kommunalarbetare minskade fem gånger snabbare än bland inrikes födda*.

⁴⁹ Från 71,3 procent till 67,5 procent = 3,8 procentenheter. Bland inrikes födda arbetare i offentlig sektor gick organisationsgraden ned från 78,5 (78,45) procent 2015 till 76,1 procent 2016 (= 2,4 enheter). För utrikes och inrikes födda i genomsnitt: från 76,6 procent till 73,8 procent = 2,8 enheters minskning. Om vi utgår från **tabell C** i Appendix 3 sjönk organisationsgraden bland *kommunalt* anställda arbetare från 76 till 74 procent mellan 2015 och 2016 (se även **tabell 4** ovan). Med en decimal rörde det sig om en nedgång från 76,3 procent till 73,6 procent eller 2,7 procentenheter. Alla tal avser anställda 16-64 år exklusive heltidsstuderande som deltidsarbetar vid sidan om studierna.

⁵⁰ Gruppen ”övriga privata tjänster” (O-U i SNI 2007) inkluderar i privat regi driven hälso- och sjukvård, vård och omsorg, dagbarnvård, hemtjänst, personliga assistenter, reparation av datorer och hushållsartiklar, tvätterier, hår- och skönhetsvård samt förvärvsarbete i hushåll – för närmare beskrivning se: <https://www.scb.se/contentassets/d43b798da37140999abf883e206d0545/struktur-sni2007.pdf>

- Tjänstemän inom finans- och försäkringsverksamhet (K) (85.000 yrkesverksamma 2016, 80.000 2017): från 65,9 procent 2016 till 64,2 procent 2017 = minus 1,7 procentenheter (från 66 till 64 procent).
- Tjänstemän inom handeln (G) (221.000 yrkesverksamma 2016, 227.000 2017): från 66,1 procent 2016 till 64,49 procent 2017 = minus 1,6 procentenheter (från 66 till 64 procent)
- Arbetare inom hotell och restaurang (I) (91.000 yrkesverksamma både 2016 och 2017): från 28,4 procent 2016 till 26,9 procent 2017 = minus 1,5 procentenheter (från 28 till 27 procent utan decimaler).

Alla ovanstående branscher (utom kommunal sektor) avser privat sektor. De mest detaljerade branschuppdelningarna angående den fackliga organisationsgraden för arbetare finns i **tabell 55** och för tjänstemän i **tabell 54** i Appendix 10 (båda tabellerna med en decimal).

Appendix 1. Den fackliga anslutningens utveckling ur ett längre tids-perspektiv (1900-2017).

Tabell 35. Facklig organisationsgrad (%) för löntagare i Sverige 1900-2017 (*Union density in Sweden*).

	(1)	(2)	(3)	(4)
1900	8,9			
1901	9,6			
1902	9,2			
1903	10,2			
1904	12,5			
1905	13,2			
1906	20,7			
1907	27,1			
1908	24,3			
1909	17,7			
1910	14,8			
1911	13,6			
1912	13,9			
1913	14,6			
1914	14,9			
1915	15,0			
1916	17,3			
1917	21,2			
1918	24,9			
1919	28,8			
1920	30,8			
1921	27,7			
1922	26,6			
1923	27,6			
1924	30,5			
1925	31,6			
1926	32,9			
1927	33,4			
1928	34,6			
1929	36,5			
1930	39,0			
1931	40,8			
1932	41,2			
1933	41,0			
1934	41,9			
1935	44,1			
1936	46,9			
1937	51,1			
1938	54,0			
1939	56,5			
1940	56,6			
1941	57,0			
1942	58,4			

1943	59,1			
1944	60,2			
1945	61,1			
1946	63,1			
1947	64,9			
1948	66,7			
1949	66,7			
1950	67,3			
1951	68,3			
1952	69,2			
1953	68,8			
1954	68,4			
1955	69,2			
1956	69,2			
1957	69,3			
1958	69,9			
1959	70,1			
1960	70,7			
1961	71,0			
1962	71,5			
	/			
1963	64,8			
1964	65,5			
1965	65,4			
1966	64,8			
1967	65,8			
1968	66,2			
1969	67,0			
1970	66,6			
1971	68,1			
1972	69,2			
1973	70,5			
1974	71,9			
1975	73,2			
1976	74,1			
1977	76,3		16-64 år	16-64 år
1978	77,3		Inkl. stud.	Exkl. stud.
1979	77,6			
1980	78,2	78		80*
1981	78,6	78		
1982	79,3	79		
1983	80,0	79		
1984	81,1	80		
1985	81,5	81		83-84*
1986:1		82		84-85*
1986:2		86		84-85*
1987		85	82 (82,4)	83*
1988		84	81 (81,4)	
1989		83	81 (80,7)	
1990		82	80 (80,0)	81 (81,4)

1991		83	80 (79,9)	
1992		84	83 (82,9)	
1993		85	84 (83,9)	85 (84,9)
1994		85	84 (83,8)	85*
1995		85	83 (83,2)	
1996		84	83 (82,8)	
1997		82	82 (82,2)	
1998		81	81 (81,3)	
1999		80	81 (80,6) 80 (80,4**)	82 (82,1) 82 (81,8***)
2000		78	79 (79,1)	81 (80,6)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			16-64 år	16-64 år	15-74 år	20-64 år	20-64 år	20-64 år
			Inkl. stud.	Exkl. stud.	Alla	Alla	Fast	Tidsbegr.
2001		77	78 (78,0)	80 (79,7)	Inkl. stud.	Inkl. stud.	Inkl. stud.	Inkl. stud.
2002			78 (78,0)	80 (79,7)				
2003			78 (78,0)	80 (79,8)				
2004			77 (77,0)	79 (78,6)				
2005			76 (76,2)	78 (77,8)	76 (75,8)	78 (78,2)	81 (80,9)	61 (61,3)
2006			75 (74,7)	77 (76,9)	74 (74,3)	77 (76,8)	80 (79,7)	61 (60,55)
2007			71 (71,2)	73 (73,4)	71 (70,9)	73 (73,4)	77 (76,6)	55 (55,4)
2008			69 (68,9)	71 (71,2)	68 (68,4)	71 (71,0)	74 (74,4)	50 (49,6)
2009			-	71 (71,2)	69 (68,5)	71 (70,9)	74 (74,2)	49 (49,1)
2010			-	71 (71,2)	68 (68,3)	71 (70,7)	74 (74,46)	48 (47,8)
2011			69 (68,6)	70 (70,4)	68 (67,6)	70 (69,9)	74 (73,8)	47 (47,1)
2012			68 (68,3)	70 (70,47)	68 (67,6)	70 (69,9)	74 (73,8)	46 (45,8)
2013			69 (68,53)	70 (70,2)	68 (67,9)	70 (70,1)	74 (74,1)	47 (46,6)
2014			68 (68,2)	70 (69,9)	67 (67,4)	70 (69,8)	74 (73,8)	47 (46,6)
2015			68 (67,8)	69 (69,49)	67 (67,2)	69 (69,4)	73 (73,47)	46 (46,3)
2016			68 (67,52)	69 (69,2)	67 (67,0)	69 (69,1)	73 (73,2)	45 (45,1)
2017			67 (66,9)	69 (68,6)	66 (66,2)	69 (68,53)	73 (72,54)	45 (44,53)

* Uppskattning med hjälp av serien som inkluderar heltidsstuderande med deltidsarbete (1987 och 1994) respektive serien i Kjellberg 2001 sid 66, som baseras på totala antalet aktiva fackmedlemmar per 31/12 och antalet anställda + arbetslösa enligt AKU 4:e kvartalet samt antalet personer i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder (1985 och 1986).

** 80,6 med gamla länsvikter, 80,4 med nya

*** 82,1 med gamla länsvikter, 81,8 med nya.

(1) Antal fackanslutna exklusive pensionärer, studerande och egenföretagare 31/12; antal löntagare (inklusive arbetslösa). Brottet i serien mellan 1962 och 1963 beror på förändrad beräkning av antalet löntagare. Källor: 1900-1944: Anders Kjellberg egna, tidigare opublicerade beräkningar.

1945-1985: Anders Kjellberg (2000) "Sweden" i Bernhard Ebbinghaus & Jelle Visser *Trade Unions in Western Europe since 1945*, Macmillan Press (Series "The Societies of Europe"), London, sid 605-655 (Table SW.13-14 sid. 644-645).

(2) Antal fackanslutna exklusive pensionärer, studerande och egenföretagare 31/12; antal löntagare (inklusive arbetslösa) enligt AKU 4:e kvartalet samt personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som i statistiken räknas som utbildning. För 1986 anges till följd av att AKU förändrades 1987 två beräkningar av organisationsgraden, den första jämförbar med föregående år, den andra med efterföljande år. Källor: åren 1980-1999 Anders Kjellberg *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige* (Lund: Arkiv förlag 2001) sid 66, åren 2000-2001 Anders Kjellberg "Ett nytt fackligt landskap i Sverige och utomlands", *Arkiv* nr 86-87 2002, sid 68 ([Artikeln kan laddas ned här](#))

(3) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Serien startade 1987 och upphörde 2009 (2008 sista året). Källor: åren 1987-1998 Anders Kjellberg "AKU 1987-1998 om facklig organisationsgrad, antal fackanslutna och antal löntagare" i Stig Tegle (red.) *Har den svenska modellen överlevt krisen? Utvecklingstendenser i arbetslivet inför 2000-talet* (Stockholm: Arbetslivsinstitutet 2000) sid 118 : <http://portal.research.lu.se/portal/files/5625395/625866.pdf> År 1999: Anders Kjellberg *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige* (Lund: Arkiv förlag 2001) sid 267. Åren 2000-2009: AKU (SCB) – se även Anders Kjellberg *Industrial Relations Foresight for Sweden: Presentation of Results and Comments*. Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2009:1 [Läs här](#). Åren från och med 2011 har anställda 16-64 år inklusive heltidsstuderande som arbetar deltid hämtats från körningar som Anders Kjellberg beställt från SCB.

Observera att i AKU-serierna som inkluderar heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna pressas organisationsgraden nedåt att denna grupp växande andel av löntagarna. Bland anställda i åldern 16-24 år ökade de heltidsstuderande mellan 1990 och 2008 från var tionde till var fjärde anställd. År 2013 svarade de för drygt 21 procent av 16-24-åringarna med anställning (103 400 av 482 100). Av 16-24-åringarna med anställning (inklusive heltidsstuderande) var 71 procent arbetare (347 700). Av arbetarna i denna åldersgrupp svarade de heltidsstuderande som arbetade vid sidan om studierna för 20 procent (70 900). Av arbetarna i privat sektor i samma åldergrupp utgjorde de heltidsstuderande 21 procent 2013 (60 500 av 288 100 individer)..

(4) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källor: Specialbearbetningar av AKU. Se även Anders Kjellberg *Industrial Relations Foresight for Sweden: Presentation of Results and Comments*. Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2009:1 sid 18 ([Läs här](#)), Anders Kjellberg "Fackliga organisationer och industrial relations" i Tomas Berglund & Stefan Schedin (red.) *Arbetslivet* (Lund: Studentlitteratur) – se uppskattning gjord av organisationsgraden 1980 och 1986 under tabell 8.3 sid 269, Anders Kjellberg "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008", *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009 sid 12 (läs artikeln [här](#)) samt Anders Kjellberg *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2010:1 ([Läs här](#) eller se ovan sid 8f).

(5) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 15-74 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: beräkningar utifrån SCB:s statistikdatabas (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(6) Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(7) Facklig organisationsgrad enligt AKU för fast anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

(8) Facklig organisationsgrad enligt AKU för tidsbegränsat anställda 20-64 år (årsgenomsnitt) inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Källa: AKU Tilläggstabeller (kategorin "uppgift saknas" har subtraherats från underlaget för beräkningarna).

År	Facklig organisationsgrad			Andel tidsbegränsat anställda 15-74 år
	15-74 år	15-74 år	15-74 år	
	<i>Alla</i>	<i>Fast anställda</i>	<i>Tidsbegränsat anställda</i>	
	<i>Inkl. stud.</i>	<i>Inkl. stud.</i>	<i>Inkl. stud.</i>	<i>Inkl. stud.</i>
2005	76 (75,8)			
2006	74 (74,3)	79 (78,9)	52 (52,2)	17,2%
2007	71 (70,9)			
2008	68 (68,4)	73 (73,3)	42 (42,3)	16,0%
2009	69 (68,5)			
2010	68 (68,3)	74 (73,7)	41 (41,1)	16,4%
2011	68 (67,6)			
2012	68 (67,6)			
2013	68 (67,9)			
2014	67 (67,4)			
2015	67 (67,2)	73 (72,6)	41 (40,8)	17,1%
2016	67 (67,0)	72 (72,3)	40 (40,2)	16,6%
2017	66 (66,2)	72 (71,7)	39 (39,3)	20,2%

Appendix 2. Facklig organisationsgrad för arbetare, tjänstemän och löntagare i Sverige 1990-2017.

Tabell 36. Facklig organisationsgrad (%) för löntagare, arbetare och tjänstemän i Sverige 1990-2017 samt årlig förändring (procentenheter) 2000-2017

/Union density (%) of employees in total, blue-collar workers and white-collar workers/

År	Löntagare	Arbetare	Tjänstemän	Löntagare	Arbetare	Tjänstemän	Diff.**
1990	81 (81,4)	82 (82,2)	81 (80,5)				+1,7
1993	85 (84,9)	86 (86,49)	83 (83,49)				+3,0
1999	82 (82,1) 82 (81,8)*	84 (84,0) 84 (83,8)*	81(80,50) 80 (80,1)*				+3,5 +3,7
2000	81 (80,6)	83 (82,6)	79 (79,0)	-1,2	-0,8	-1,1	+3,6
2001	80 (79,7)	81 (81,4)	78 (78,2)	-0,9	-1,2	-0,8	+3,2
2002	80 (79,7)	81 (80,9)	79 (78,7)	0	-1,5	+0,5	+2,2
2003	80 (79,8)	80 (80,3)	79 (79,2)	+0,1	-0,6	+0,5	+1,1
2004	79 (78,6)	79 (78,9)	78 (78,3)	-1,2	-1,4	-0,9	+0,6
2005	78 (77,8)	77 (77,4)	78 (78,1)	-0,8	-1,5	-0,2	-0,7
2006	77 (76,9)	77 (77,0)	77 (76,8)	-0,9	-0,4	-1,3	+0,2
2007	73 (73,4)	74 (73,52)	73 (73,4)	-3,5	-3,5	-1,9	+0,1
2008	71 (71,2)	71 (70,7)	72 (71,52)	-2,2	-2,8	-1,9	-0,8
2009	71 (71,2)	70 (69,8)	72 (72,3)	0	-0,9	+0,8	-2,5
2010	71 (71,2)	69 (69,0)	73 (72,9)	0	-0,8	+0,6	-3,9
2011	70 (70,4)	67 (67,47)	73 (72,6)	-0,8	-1,5	-0,3	-5,1
2012	70 (70,47)	67 (67,3)	73 (72,8)	0	-0,2	+0,2	-5,5
2013	70 (70,2)	66 (65,8)	73 (73,4)	-0,3	-1,5	+0,6	-7,6
2014	70 (69,9)	64 (64,45)	74 (73,6)	-0,3	-1,3	+0,2	-9,1
2015	69 (69,49)	63 (62,9)	74 (73,8)	-0,4	-1,6	+0,2	-10,9
2016	69 (69,2)	62 (62,1)	74 (73,8)	-0,3	-0,8	0,0	-11,7
2017	69 (68,6)	61 (61,1)	73 (73,3)	-0,6	-1,0	-0,5	-12,2

* Med nya länsvikter.

** Differens i procentenheter mellan arbetares och tjänstemäns organisationsgrad.

Anm. Fetmarkering betecknar högre organisationsgrad bland tjänstemän än bland arbetare. Facklig organisationsgrad enligt AKU för anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Under åren 2000-2006 sjönk organisationsgraden bland arbetare med i genomsnitt 1,1

procentenhet och bland tjänstemän med i genomsnitt 0,5 procentenhet per år. Åren 2007-2008 sjönk den bland arbetare med i genomsnitt 3,2 enheter och bland tjänstemän med i genomsnitt 1,9 enheter per år.

Källa: Specialbearbetningar av AKU.

/Union density (annual averages) of employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time/

Tabell 37. Facklig organisationsgrad för manliga och kvinnliga arbetare, tjänstemän och löntagare 16-64 år 1990-2017 (årsgenomsnitt)

/Union density of blue-collar workers, white-collar workers and all employees/

	1990	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ARBETARE										
Män	82	85	82	81	80	79	79	77	76	76
Kvinnor	82	88	86	85	84	83	82	81	79	79
Båda könen	82	86	84	83	81	81	80	79	77	77
TJÄNSTEMÄN										
Män	77	80	76	75	74	74	75	74	73	72
Kvinnor	83	87	84	82	82	83	82	82	82	80
Båda könen	81	83	80	79	78	79	79	78	78	77
LÖNTAGARE TOTALT										
Män	80	82	79	78	77	77	77	76	75	74
Kvinnor	83	87	85	83	83	83	82	81	81	80
Båda könen	81	85	82	81	80	80	80	79	78	77

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ARBETARE											
Män	72	69	68	67	66	66	64	64	62	62	60
Kvinnor	76	73	72	72	70	69	68	66	64	63	62
Båda könen	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61
TJÄNSTEMÄN											
Män	69	67	68	69	69	69	70	70	70	70	69
Kvinnor	77	75	76	76	76	76	76	77	77	77	77
Båda könen	73	72	72	73	73	73	73	74	74	74	73
LÖNTAGARE TOTALT											
Män (Men)	71	68	68	68	67	68	67	67	66	66	65
Kvinnor (Women)	76	74	74	75	73	73	73	73	73	72	72
Båda könen (Both sexes)	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69

Anm. AKU 16-64 år (specialkörningar), anställda exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna (under sommarmånaderna kommer de dock med eftersom de då inte räknas som heltidsstuderande; däremot räknas de som heltidsstuderande under jul-, vinter- och påskferierna).

/ Union density (annual averages) of employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time/

Tabell 38. Facklig organisationsgrad för *privatanställda* arbetare, tjänstemän och löntagare 16-64 år per kön, 1990-2017 (årsgenomsnitt)

/Union density of private sector blue-collar workers, white-collar workers and all employees/

	1990	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ARBETARE										
Män	81	84	82	80	79	79	79	77	76	75
Kvinnor	76	80	79	77	76	75	73	72	71	70
Båda könen	80	82	81	79	78	78	77	75	74	74
TJÄNSTEMÄN										
Män	70	73	70	69	68	69	70	69	69	68
Kvinnor	70	76	72	70	71	72	72	71	72	70
Båda könen	70	74	71	70	70	70	71	70	70	69
LÖNTAGARE TOTALT										
Män	76	79	76	75	74	75	75	73	73	72
Kvinnor	73	77	74	73	73	73	73	71	72	70
Båda könen	75	78	76	74	74	74	74	73	72	71

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ARBETARE											
Män	72	69	68	67	65	65	64	63	61	61	60
Kvinnor	66	63	61	61	60	59	58	56	54	54	54
Båda könen	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58
TJÄNSTEMÄN											
Män	65	63	64	65	65	66	67	67	67	68	66
Kvinnor	66	64	65	66	66	67	68	68	69	70	70
Båda könen	65	63	65	65	65	67	67	68	68	69	68
LÖNTAGARE TOTALT											
Män	69	66	66	66	65	66	65	65	64	65	63
Kvinnor	66	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64
Båda könen	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64

Anm. AKU 16-64 år (specialkörningar), anställda exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna (under sommarmånaderna kommer de dock med eftersom de då inte räknas som heltidsstuderande; däremot räknas de som heltidsstuderande under jul-, vinter- och påskferierna).

Appendix 3. Union Density, Density of Employers' Organisations, and Coverage of Collective Agreements in Sweden.

Table A. Union Density (%) for All Employees, Blue-collar Workers and White-collar Workers in Sweden, 1990-2017

Year	All Employees	Blue-collar Workers	White-collar Workers	All Employees	Blue-collar Workers	White-collar Workers
1990	81 (81,4)	82 (82,2)	81 (80,5)			
1993	85 (84,9)	86 (86,49)	83 (83,49)			
1999:1*	82 (82,1)	84 (84,0)	81(80,50)			
1999:2*	82 (81,8)	84 (83,8)	80 (80,1)			
2000	81 (80,6)	83 (82,6)	79 (79,0)	-1,2	-0,8	-1,1
2001	80 (79,7)	81 (81,4)	78 (78,2)	-0,9	-1,2	-0,8
2002	80 (79,7)	81 (80,9)	79 (78,7)	0	-1,5	+0,5
2003	80 (79,8)	80 (80,3)	79 (79,2)	+0,1	-0,6	+0,5
2004	79 (78,6)	79 (78,9)	78 (78,3)	-1,2	-1,4	-0,9
2005	78 (77,8)	77 (77,4)	78 (78,1)	-0,8	-1,5	-0,2
2006	77 (76,9)	77 (77,0)	77 (76,8)	-0,9	-0,4	-1,3
2007	73 (73,4)	74 (73,52)	73 (73,4)	-3,5	-3,5	-1,9
2008	71 (71,2)	71 (70,7)	72 (71,52)	-2,2	-2,8	-1,9
2009	71 (71,2)	70 (69,8)	72 (72,3)	0	-0,9	+0,8
2010	71 (71,2)	69 (69,0)	73 (72,9)	0	-0,8	+0,6
2011	70 (70,4)	67 (67,47)	73 (72,6)	-0,8	-1,5	-0,3
2012	70 (70,47)	67 (67,3)	73 (72,8)	0	-0,2	+0,2
2013	70 (70,2)	66 (65,8)	73 (73,4)	-0,3	-1,5	+0,6
2014	70 (69,9)	64 (64,45)	74 (73,6)	-0,3	-1,3	+0,2
2015	69 (69,49)	63 (62,9)	74 (73,8)	-0,4	-1,6	+0,2
2016	69 (69,2)	62 (62,1)	74 (73,8)	-0,3	-0,8	0,0
2017	69 (68,6)	61 (61,1)	73 (73,3)	-0,6	-1,0	-0,5

* 1991:1 is comparable with preceding years, 1999:2 with subsequent years.

Remark. Union density of employed workers aged 16-64 according to labour force surveys (annual averages) excluding full-time students working part-time.

Table B. Union Density by Sector in Sweden, 1990-2017

Sector	1990	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Private	75	78	74	72	71	68	65	65	65	65	65	65
Public	91	94	92	89	88	86	84	84	85	83	83	83
Both sectors	81	85	81	78	77	73	71	71	71	70	70	70

Sector	2014	2015	2016	2017
Private	64	64	64	64
Public	82	81	80	79
Both sectors	70	69	69	69

Remark. Union density of employed workers aged 16-64 according to labour force surveys (annual averages) excluding full-time students working part-time.

Table C. Union Density of Public Sector Workers in Sweden, 1990-2017

	1990	1993	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
BLUE COLLAR										
Local government	86	93	91	90	90	89	88	88	85	86
Central government*	91	95	94	94	92	90	89	90	91	89
Public sector in all, of which	87	93	91	90	90	89	89	88	86	87
- men	87	92	89	87	85	83	82	81	82	81
- women	87	93	92	91	91	90	90	90	86	88
WHITE-COLLAR										
Local government	93	92	94	93	92	92	92	91	91	90
Central government	94	93	91	90	90	89	88	88	90	88
Public sector in all, of which	94	94	93	93	92	91	91	90	90	89
- men	93	92	90	90	89	88	88	87	87	86
- women	94	95	95	94	93	92	92	92	92	91
ALL EMPLOYEES										
Local government	90	94	93	92	91	91	90	90	89	88
Central government	93	94	92	91	90	89	88	88	90	88
Public sector in all, of which	91	94	92	92	91	90	90	89	89	88
- men	91	92	90	89	88	87	87	86	86	85
- women	90	94	93	93	92	91	91	91	90	89

/Continued on next page/

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BLUE COLLAR											
Local government	85	83	82	82	80	80	79	77	76	74	72
Central government*	83	81	80	(.)*	(80)	(82)	(78)	(79)	(84)	(80)	(74)
Public sector in all, of which	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72
- men	79	78	77	77	73	75	72	72	71	68	66
- women	86	84	83	84	82	81	80	78	78	76	73
WHITE-COLLAR											
Local government	87	86	86	86	86	86	85	85	84	83	82
Central government	85	84	83	83	82	82	83	82	81	81	83
Public sector in all, of which	86	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82
- men	83	82	82	82	80	80	80	80	80	79	79
- women	88	87	87	87	87	86	86	86	85	84	84
ALL EMPLOYEES											
Local government	86	85	84	85	84	83	83	82	81	80	79
Central government	85	84	83	84	82	82	83	82	81	81	82
Public sector in all, of which	86	84	84	85	83	83	83	82	81	80	79
- men	82	81	81	81	79	79	78	78	77	76	76
- women	87	86	85	86	85	84	84	84	83	81	81

* Due to very few employed blue-collar workers in central government from 1999 no conclusions could be drawn about the development of union density among this category of workers since 1999.

Remark. Annual averages labour force surveys: employed workers aged 16-64 excluding full-time students working part-time.

Table D. Union Density by Age in Sweden, 1990-2017

Age	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
16-24	62	69	52	46	40	36	35	34	34	36	36	35	35	36	37
25-29	78	81	74	68	64	61	59	60	58	57	58	58	59	59	59
16-29 in all	69	76	64	58	53	49	48	48	47	47	47	47	48	49	49
30-44	85	86	82	77	74	72	72	73	72	71	71	71	70	70	69
45-64	88	89	88	85	82	81	80	80	80	80	80	80	79	79	78
16-64 in all	81	85	81	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69

Age	1990-2012	1993-2012	2006-2007	2007-2008	2008-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2006-2017
16-24	-26	-33	-6	-4	0	-1	0	+1	+1	-9
25-29	-21	-24	-4	-3	-3	0	+1	0	0	-9
16-29 in all	-22	-29	-5	-4	-2	0	+1	+1	0	-9
30-44	-14	-15	-3	-2	-1	0	-1	0	-1	-8
45-64	-8	-9	-3	-1	-1	0	-1	0	-1	-7
16-64 in all	-11	-15	-4	-2	-1	0	-1	0	0	-8

Remark. Annual averages labour force surveys excluding full-time students working part-time.

Table E. Density of Employers' Associations in Sweden, 1995-2016

	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Private	77	75	78	77	77	/ 80	81	80	80	81	80	82	82	82
Public	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
All	86	83	86	85	84	/ 87	88	87	86	87	87	88	88	88
SAF/SN*	65	62	64	64	64	67	68	68	67	68	67	69	70	69

Note: Share of employees (blue-collar + white collar workers) employed by employers affiliated to an employer organisation at the end of each year.

* Share of private sector employees.

SAF = Svenska Arbetsgivareföreningen (Swedish Employers' Confederation); SN = Svenskt Näringsliv (Confederation of Swedish Enterprise)

Sources: Own calculations from statistics provided by the Swedish Statistical Office (SCB) and employers' associations.

Table F. Share of Workers Covered by Collective Agreements, 1995-2016

A. The Coverage of Collective Agreements among workers 16-64 years													
Sector	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Private	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85	85	84
Public	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Both sectors	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90	90	90
B. The Coverage of Collective Agreements among workers 15-74 years													
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Private				81	/84	85	83	83	84	83	83	83	83
Public				100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Both sectors				87	/89	90	89	88	89	88	89	89	89

Remark. The coverage of collective agreements in private sector has been calculated by adding the number of workers employed by members of employers' organisations and the number of workers covered by substitute agreements.

Table G. Share of workers covered by regular and substitute private sector collective agreements, 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
16-64 years									
Regular	78	79	78	77	78	78	80	80	79
Substitute	6	6	6	6	6	6	5	5	5
Sum private sector	84	85	84	84	85	84	85	85	84
15-74 years									
Regular	77	78	77	77	77	77	79	79	78
Substitute	6	6	6	6	6	6	5	5	5
Sum private sector	84	85	83	83	84	83	83	83	83

Remark. Because of rounding the sum of regular and substitute agreements sometimes deviate from regular agreements added to substitute agreements.

Anmärkning. Substitute agreement = hängavtal.

Appendix 4. Förändringar av antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige: LO, TCO, Saco och övriga fackförbund.

Tabell 39. Antalet aktiva fackmedlemmar i Sverige 1975-2017 (LO, TCO, Saco och övriga) (The number of active trade union members in Sweden, i.e. excluding students and pensioners)

31/12	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
1975	1.738.665	880.589	119.876	27.849	2.766.979
1976	1.750.666	922.042	131.835	24.228	2.828.771
1977	1.799.610	968.199	143.121	21.106	2.932.036
1978	1.832.413	991.216	152.423	20.784	2.996.836
1979	1.856.462	935.651	161.597	94.877	3.048.587
1980	1.890.274	958.964	171.123	95.427	3.115.788
1981	1.894.499	975.464	179.360	94.658	3.143.981
1982	1.910.021	989.932	189.939	94.440	3.184.332
1983	1.941.033	1.002.181	199.807	92.566	3.235.587
1984	1.980.000	1.018.179	208.409	91.757	3.298.345
1985	2.003.636	1.108.463	218.529	20.849	3.351.477
1986	2.017.508	1.126.950	228.249	20.203	3.392.910
1987	2.021.998	1.134.472	236.425	20.541	3.413.436
1988	2.012.378	1.138.629	244.339	20.738	3.416.084
1989	1.997.058	1.144.007	253.380	20.636	3.415.081
1990	1.962.416	1.144.218	260.127	20.977	3.387.738
1991	1.974.748	1.156.115	270.216	21.708	3.422.787
1992	1.974.988	1.157.705	279.616	21.929	3.434.238
1993	1.954.638	1.147.538	288.557	21.432	3.412.165
1994	1.934.250	1.140.661	296.604	20.516	3.392.031
1995	1.926.404	1.131.207	298.537	33.984	3.390.132
1996	1.890.058	1.121.746	309.803	33.406	3.355.013
1997	1.852.846	1.048.679	320.617	92.884	3.314.926
1998	1.824.911	1.050.579	341.321	76.694	3.293.505
1999	1.796.089	1.046.899	346.228	77.247	3.266.463
2000	1.753.075	1.045.473	355.074	78.512	3.232.123
2001	1.701.062 1.688.437*	1.051.741 1.064.366**	370.462	81.021	3.204.286
2002	1.660.433	1.065.378	385.501	81.861	3.193.183
2003	1.638.649	1.060.754	401.928	83.459	3.184.790
2004	1.614.487	1.048.655	411.446	85.114	3.159.702
2005	1.586.927	1.039.870	418.648	87.407	3.132.852
2006	1.564.409	1.025.990	424.621	86.735	3.101.755

2007	1.442.254	974.959	420.106	83.218	2.920.537
2008	1.384.879	957.933	427.398	86.281	2.856.491
2009	1.346.756	961.650	445.581	90.604	2.844.591
2010	1.318.343	962.629	454.110	93.679	2.828.761
2011:1	1.297.736	968.866	466.723	96.984	2.830.209
2011:2	1.297.736	968.866	460.486	96.984	2.824.072
2012	1.291.573	995.891	466.025	99.570	2.853.059
2013	1.268.958	1.018.296	474.725	100.274	2.862.253
2014	1.267.471	1.043.168	485.555	101.444	2.897.638
2015:1	1.271.129	1.060.977	491.477	102.086	2.925.669
2015:2**	1.271.129	1.060.977	508.226**	102.086	2.942.418
2016	1.251.826	1.083.201	518.737***	100.565	2.954.329
2017	1.248.390	1.085.136	533.500	101.574	2.970.325

OBS! LO samt kategorin övriga samt Alla 2012 reviderat mars 2014. LOs medlemstal 2013 reviderat 2015, liksom gruppen "övriga". LO (samt Alla) 1976, 1979, 1982, 1985 och 1991 reviderade juli 2017.

* Exkl. FF (Försäkringsanställdas Förbund); ** Inkl. FF

** 2015:2 och därefter är egenföretagare inkluderade i Saco.

*** Sjöbefälsföreningen gick över från Ledarna till Saco.

Anm 1. Antalet medlemmar per 31/12 exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco. T o m 2011:1 Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga. Från 2011:2 t o m 2016 exklusive tjänstlediga samt arbetslösa enligt statistik från AEA. Från 2016 inklusive egenföretagare i Saco. Från 2017 inklusive arbetslösa i statistik från Saco ("yrkesaktiva" medlemmar, vilket inkluderar egenföretagare). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Saco och SR gick samman 1975 (några SR-förbund gick över till TCO). LO exklusive ungdomsstuderanden.

Inklusive ungdomsstuderanden var antalet aktiva LO-medlemmar:

1.306.804 31/12 2012

1.284.189 31/12 2013 (-22.615 sedan 2012)

1.283.305 31/12 2014 (-884 sedan 2013)

1.288.427 31/12 2015 (+ 5.122 sedan 2014).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995 och SOF lämnade Saco samma år. Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Anm 3. Bland förbunden i gruppen Övriga märks SAC (Sveriges Arbetares Centralorganisation), Svenska Hamnarbetareförbundet (bröt sig ur LO-förbundet Transport 1972), Apoteksanställdas förbund (apoteksstäderskor; 1954-2005), Svensk Lokförarförening (bildad 1997), Svenska Lokmannaförbundet (1948-85; anslöt sig 1986 till TCO-förbundet ST), Sveriges Urmakeriarbetareförbund (1919-69; anslöt sig 1970 till LO-förbundet Handels), Svenska Kyrkovaktarförbundet (fram till 1956 då man anslöt sig till LO-förbundet Kommunal), Växelsstationsföreståndarnas Riksförbund (fram till 1962 då förbundet upphörde), Svenska Vävlagareförbundet (fram till 1970 då man anslöt sig till LO-förbundet Textil), Svensk Pilotförening, SALF/Ledarna) 1967-69, 1979-84 och 1997-, Officersförbundet (i gruppen övriga åren 1995-97), Kooperativa Tjänstemännens Förening (1941-76; anslöt sig 1977 till SALF), Veterinärassistenternas Riksförening (1970-73; anslöt sig 1974 till SALF), Svenska Brandbefälets Riksförbund (1958-65 och dess föregångare; anslöt sig 1966 till TCO-förbundet SKTF), Säljarnas Riksförbund och dess föregångare, Svenska Barnmorskeförbundet (stod utanför TCO fram till 1951 och åren 1957-75; anslöts 1976 till TCO-förbundet SHSTF/Vårdförbundet), Svenska laboratorieassistentföreningen (1942-64; deltog i bildandet av TCO-förbundet SHSTF 1965), Riksförbundet Sveriges Polismän (1954-60; anslöts 1961 till TCO-förbundet Svenska Polisförbundet), Sveriges Humanistförbund (fram till 1961 då man gick med i Saco), Civilekonomernas Riksförbund (gick med i Saco 1954), Sveriges Docentförbund (gick med i Saco 1952), m.fl.

Källor: uppgifter från de fackliga organisationerna, verksamhetsberättelser, arkivhandlingar (bl a ur TAM-Arkivs samlingar) mm.

Se vidare Kjellberg (2017d) som också innehåller medlemsutvecklingen för de enskilda fackförbunden sedan slutet av 1800-talet (sedan 1945 exklusive pensionärer):

[http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century\(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc).html)

Tabell 40. Antalet aktiva fackmedlemmar i LO respektive TCO + Saco 1980-2017

	Antal medlemmar 31/12		Förändring under respektive år	
	LO	TCO + Saco	LO	TCO + Saco
1980	1.890.274	1.130.087	+33.623	+32.839
1990	1.962.416	1.404.345*	-34.642	+6.958
2000	1.753.075	1.400.547	-43.014	+7.420
2005	1.586.927	1.458.518	-27.560	-1.583
2006	1.564.409	1.450.611	-22.518	-7.907
2007	1.442.254	1.395.065	-122.155	-55.546
2008	1.384.879	1.385.331	-57.275	-9.734
2009	1.346.756	1.407.231	-38.123	+21.900
2010	1.318.343	1.416.739	-28.413	+9.508
2011:1	1.297.736	1.435.589	-20.607	+18.850
2011:2	1.297.736	1.429.352		
2012	1.291.573	1.461.916	-6.163	+32.564
2013	1.268.958	1.493.021	-22.615	+31.105
2014	1.267.471	1.528.723	-1.487	+35.702
2015	1.271.129	1.552.454	+3.658	+24.731
2016**	1.251.826	1.601.938	-19.303	+32.735
2017	1.248.390	1.618.636	-3.436	+16.698

* SALF/Ledarna medlem av TCO.

** Från och med 2016 inklusive egenföretagare i Saco.

Anm. Antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO och Saco, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Exklusive ungdomsstuderande i LO.

/Active wage and salary members, i. e. excluding students, pensioners and in Saco also self-employed (from 2016 self-employed included in Saco. Unemployed included./

Tabell 41. De fackliga centralorganisationernas andel av aktiva fackmedlemmar 1950-2017 (%) (*The confederal share of the total number of active union members in Sweden*)

31/12	LO	TCO	Saco	SR*	Övriga	Alla
1950	78 (78,1)	17 (17,0)	1 (1,0)	1 (1,3)	3 (2,7)	100
1955	76 (76,1)	19 (19,2)	2 (1,8)	1 (0,9)	2 (2,1)	100
1960	74 (74,3)	21 (20,6)	2 (2,2)	1 (0,8)	2 (2,0)	100
1965	71 (71,2)	24 (24,48)	3 (2,8)	1 (0,8)	2 (1,6)	100
1970	66 (66,2)	28 (28,3)	3 (3,2)	1 (0,8)	1 (1,4)	100
1975	63 (62,8)	32 (31,8)	4 (4,3)	-	1 (1,0)	100
1980	61 (60,7)	31 (30,8)	5 (5,49)	-	3 (3,1)	100
1985	60 (59,8)	33 (33,1)	7 (6,52)	-	1 (0,6)	100
1990	58 (57,9)	34 (33,8)	8 (7,7)	-	1 (0,6)	100
1995	57 (56,8)	33 (33,4)	9 (8,8)	-	1 (1,0)	100
1999	55 (55,0)	32 (32,0)	11 (10,6)	-	2 (2,4)	100
2000	54 (54,2)	32 (32,3)	11 (11,0)	-	2 (2,4)	100
2001	53 (53,1)	33 (32,8)	12 (11,6)	-	3 (2,5)	100
2002	52 (52,0)	33 (33,4)	12 (12,1)	-	3 (2,6)	100
2003	51 (51,45)	33 (33,3)	13 (12,6)	-	3 (2,6)	100
2004	51 (51,1)	33 (33,2)	13 (13,0)	-	3 (2,7)	100
2005	51 (50,7)	33 (33,2)	13 (13,4)	-	3 (2,8)	100
2006	50 (50,4)	33 (33,1)	14 (13,7)	-	3 (2,8)	100
2007	49 (49,4)	33 (33,4)	14 (14,4)	-	3 (2,8)	100
2008	48 (48,48)	34 (33,54)	15 (15,0)	-	3 (3,0)	100
2009	47 (47,3)	34 (33,8)	16 (15,7)	-	3 (3,2)	100
2010	47 (46,6)	34 (34,0)	16 (16,1)	-	3 (3,3)	100
2011:1	46 (45,9)	34 (34,2)	16 (16,49)	-	3 (3,4)	100
2011:2	46 (46,0)	34 (34,3)	16 (16,3)	-	3 (3,4)	100
2012	45 (45,3)	35 (34,9)	16 (16,3)	-	3 (3,4)	100
2013	44 (44,3)	36 (35,6)	17 (16,6)	-	4 (3,5)	100
2014	44 (43,7)	36 (36,0)	17 (16,8)	-	4 (3,5)	100
2015	43 (43,4)	36 (36,3)	17 (16,8)	-	3 (3,49)	100
2016	42 (42,4)	37 (36,7)	18 (17,6)	-	3 (3,4)	100
2017	42 (42,0)	36 (36,53)	18 (18,0)	-	3 (3,4)	100

* Statistjänstemännens Riksförbund (SR) bildades 1943 och slogs 1975 samman med Saco till Saco-SR som 1989 återtog namnet Saco.

Anm 1. Antalet medlemmar per 31/12 exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco. T o m 2011:1 Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga, från 2011:2 exklusive tjänstlediga samt arbetslösa enligt statistik från AEA. Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet). Saco och SR gick samman 1975 (några SR-förbund gick över till TCO).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO november 1995; SOF lämnade Saco 1995, Officersförbundet som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997 och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Tabell 42. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar under respektive år, 1980-2017 (LO, TCO, Saco och övriga) (Changed number of active union members per confederation and year)

	LO	TCO	Saco	Övriga	Alla
1980	+33.812 +1,8%	+23.313 +2,49%	+9.526 +5,9%	+550 +0,6%	+67.201 +2,2%
1981	+4.225 +0,2%	+16.500 +1,7%	+10.579 +6,2%	-769 -0,8%	+28.193 +0,9%
1982	+15.522 +0,8%	+14.468 +1,5%	+10.579 +5,6%	-218 -0,2%	+40.351 +1,3%
1983	+31.002 +1,6%	+12.249 +1,2%	+9.868 +5,2%	-1.874 -2,0%	+51.255 +1,6%
1984	+38.967 +2,0%	+15.998 +1,6%	+10.120 +5,1%	-809 -0,9%	+62.758 +1,9%
1985	+23.636 +1,2%	+90.284 +8,9%	+10.120 +4,9%	-70.908 -77,3%	+53.132 +1,6%
1986	+13.872 +0,7%	+18.487 +1,7%	+9.720 +4,4%	-646 -3,1%	+41.433 +1,2%
1987	+4.490 +0,2%	+7.522 +0,7%	+7.914 +3,5%	+197 +1,0%	+20.526 +0,6%
1988	-9.620 -0,5%	+4.157 +0,4%	+7.914 +3,3%	+197 +1,0%	+2.648 +0,1%
1989	-15.320 -0,8%	+5.378 +0,47%	+9.041 +3,7%	-102 -0,5%	-1.002 -0,03%
1990	-34.642 -1,7%	+211 +0,0%	+6.747 +2,7%	+731 +3,54%	-27.343 -0,8%
1991	+12.332 +0,6%	+11.897 +1,0%	+10.089 +3,9%	+731 +3,5%	+35.049 +1,0%
1992	+240 0,0%	+1.590 +0,1%	+9.400 +3,5%	+221 +1,0%	+11.451 +0,3%
1993	-20.350 -1,0%	-10.167 -0,9%	+8.941 +3,2%	-497 -2,3%	-22.073 -0,6%
1994	-20.388 -1,0%	-6.877 -0,6%	+8.047 +2,8%	-916 -4,3%	-20.134 -0,6%
1995	-7.846 -0,4%	-9.454 -0,8%	+1.933 +0,7%	+13.468 +65,6%	-1.899 -0,6%
1996	-36.346 -1,9%	-9.461 -0,8%	+11.266 +3,8%	-574 -1,7%	-35.119 -1,0%
1997	-37.212 -2,0%	-73.067 -6,5%	+10.814 +3,5%	+59.478 +178,0%	-40.087 -1,2%

1998	-27.935 -1,51%	+1.900 +0,2%	+20.704 +6,5%	-16.190 -17,4%	-21.421 -0,6%
1999	-28.823 -1,6%	-3.680 -0,4%	+4.907 +1,4%	+1.265 +1,6%	-27.043 -0,8%
2000	-43.014 -2,4%	-1.426 -0,1%	+8.846 +2,6%	+1.265 +1,6%	-34.340 -1,1%
2001	-52.013 -3,0%	+6.268 +0,6%	+15.388 +4,3%	+2.509 +3,2%	-27.837 -0,9%
2002	-40.629* -2,4%	+13.637* +1,3%	+15.039 +4,1%	+840 +1,0%	-11.103 -0,3%
2003	-21.784 -1,3%	-4.624 -0,4%	+16.427 +4,3%	+1.598 +2,0%	-8.393 -0,3%
2004	-24.162 -1,5%	-12.099 -1,1%	+9.518 +2,4%	+1.655 +2,0%	-25.088 -0,8%
2005	-27.560 -1,7%	-8.785 -0,8%	+7.202 +1,8%	+2.293 +2,7%	-26.850 -0,8%
2006	-22.518 -1,4%	-13.880 -1,3%	+5.973 +1,4%	-672 -0,8%	-31.097 -1,0%
2007	-122.155 -7,8%	-51.031 -5,2%	-4.515 -1,1%	-3.517 -4,1%	-181.218 -5,8%
2008	-57.375 -4,0%	-17.026 -1,7%	+7.292 +1,7%	+3.063 +3,7%	-64.046 -2,2%
2009	-38.123 -2,8%	+3.717 +0,4%	+18.183 +4,3%	+4.323 +5,0%	-11.900 -0,4%
2010	-28.413 -2,1%	+979 +0,1%	+8.529 +1,9%	+3.075 +3,4%	-15.830 -0,6%
2011:1	-20.607 -1,6%	+6.237 +0,6%	+12.613 +2,8%	+3.305 +3,53%	+1.548 +0,1%
2011:2	-20.607 -1,6%	+6.237 +0,6%	+6.376 +1,4%	+3.305 +3,53%	-4.689 -0,2%
2011:2- 2012	-6.163 -0,47%	+27.025 +2,7%	+5.539 +1,2%	+2.586 +2,7%	+28.987 +1,0%
2013	-22.615 -1,8%	+22.405 +2,2%	+8.700 +1,9%	+1.066 +1,1%	+9.556 +0,3%
2014	-1.487 -0,1%	+25.512 +2,5%	+10.830 +2,3%	+1.170 +1,2%	+35.385 +1,2%
2015	+3.658 +0,3%	+17.809 +1,7%	+5.922 +1,2%	+642 +0,6%	+28.031 +1,0%
2016**	-19.303 -1,52%	+22.224 +2,1%	+10.511 +2,1%	-1.521 -1,48%	+28.660 +1,0%
2017	-3.436 -0,3%	+1.935 +0,2%	+14.763 +2,8%	+1.009 +1,0%	+15.996 +0,54%

* Av förlusten hos LO resp. ökningen hos TCO stod FF (Försäkringsanställdas Förbund) för 12.625 personer.

** Förändringen mellan 2015 och 2016 beräknad med egenföretagare i Saco inkluderade båda åren. Sedan 2015 särredovisar Saco inte egenföretagare i sin statistik. Antalet egenföretagare uppskattas 2015 vara detsamma som 2014. År 2016 lämnade Sjöbefälsföreningen Ledarna och gick över till Saco.

Anm 1. Ökningen eller minskningen avser antalet aktiva medlemmar från 31/12 föregående år fram till 31/12 året ifråga, dvs förändringen under ett kalenderår. Med aktiva medlemmar avses antalet medlemmar exklusive pensionärer i LO, TCO, Saco och övriga förbund, exklusive studerandemedlemmar i TCO och Saco samt exklusive egenföretagare i Saco (Saco: yrkesverksamma minus egenföretagare + arbetslösa och tjänstlediga). Saco exklusive SROF (Reservofficersförbundet).

Anm 2. Symf (Sveriges Yrkesmusikerförbund) anslöts till TCO 15/5 1985. SALF lämnade TCO 31/12 1979 och återinträdde 1/10 1985. ORF lämnade TCO 1995 och SOF lämnade Saco samma år. Officersförbundet, som bildades 1995 genom sammanslagning av ORF och SOF, lämnade 1998 gruppen övriga och anslöt sig då till Saco. Sveriges Fartygsbefälsförening lämnade Ledarna 1996 och gick med i Saco. Ledarna lämnade TCO 1997

och blev då ett fristående förbund, dvs hamnade i gruppen övriga. FF (Försäkringsanställdas Förbund) gick ur LO och anslöt sig till TCO 1/1 2002 (till TCO-förbundet ST 2004).

Tabell 43. Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar i Ledarna 2000-2017

År	Antal medlemmar 31/12	Förändring under året	Procentuell förändring
2000	60.646	+1.521	+2,6%
2001	63.176	+2.530	+4,2%
2002	64.399	+1.223	+1,9%
2003	66.424	+2.025	+3,1%
2004	68.269	+1.845	+2,8%
2005	70.732	+2.463	+3,6%
2006	72.366	+1.634	+2,3%
2007	70.213	-2.153	-3,0%
2008	74.160	+3.947	+5,6%
2009	78.643	+4.483	+6,0%
2010	82.437	+3.794	+4,8%
2011	87.041	+4.604	+5,6%
2012	89.739	+2.698	+3,1%
2013	91.164	+1.425	+1,6%
2014	92.156	+992	+1,1%
2015	93.152	+996	+1,1%
2016*	91.449	-1.703	-1,9%
2017	92.821	+1.372	+1,50%

* Sjöbefälsföreningen lämnade 1 januari 2016 Ledarna och gick över till Saco.

Appendix 5. Facklig organisationsgrad för födda i Sverige och utomlands.

Fler tabeller (nr 34-38) som redovisar facklig organisationsgrad mm bland födda i Sverige och utomlands finns i Kjellberg 2010a (uppdaterad 2016). För äldre statistik se även Kjellberg (2000) och Kjellberg (2001b).

Tabell 44. Facklig organisationsgrad för löntagare efter födelseland och sektor 2006-2017

	Sverige											
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Privat	71	68	66	66	66	65	66	66	66	66	66	65
Offentlig	89	89	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82
Alla	77	74	72	72	72	71	72	72	71	71	71	71
Män	74	71	69	69	69	68	69	69	69	68	69	68
Kvinnor	80	77	75	75	75	74	74	74	74	74	74	74

	Övriga Norden											
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Privat	77	74	72	70	71	72	73	71	70	65	(67)	(71)
Offentlig	(89)	(86)	(85)	(87)	(85)	(83)	(87)	(84)	(80)	(78)	(81)	(81)
Alla	81	77	76	74	75	75	76	74	73	69	(71)	(74)
Män	78	75	74	73	72	70	70	70	69	65	(67)	(68)
Kvinnor	83	79	78	75	77	79	81	78	76	72	(74)	(79)

	Utanför Norden											
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Privat	69	65	60	59	61	60	58	57	55	54	54	54
Offentlig	79	78	76	76	77	73	73	73	72	72	68	68
Alla	72	68	65	64	66	64	62	61	60	60	58	58
Män	68	64	61	61	62	60	58	59	58	57	56	55
Kvinnor	76	73	68	67	70	68	66	64	63	64	62	62

	Alla utlandsfödda											
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Privat	71	67	62	61	63	62	60	59	57	55	55	56
Offentlig	82	80	78	78	78	75	75	75	73	72	70	69
Alla	74	71	67	66	67	66	65	63	62	61	60	60
Män	71	67	64	63	64	61	60	60	59	57	57	56
Kvinnor	78	74	70	69	72	70	69	67	65	65	63	64

/FORTS/

	Samtliga											
Sektor	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Privat	71	68	65	65	65	65	65	65	64	64	64	64
Offentlig	88	86	84	84	85	83	83	83	82	81	80	79
Alla	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69
Män	74	71	68	68	68	67	68	67	67	66	66	65
Kvinnor	80	76	74	74	75	73	73	73	73	73	72	72

Anm. 16-64 år; AKU exklusive heltidsstuderande med arbete vid sidan om studierna. Siffror inom parentes osäkra till följd av litet urval.

Tabell 45. Facklig organisationsgrad för arbetare efter bransch, sektor och födelseland 2006-2017

<i>A. Arbetare Sverige</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Industri mm	85	83 /	81	81	79	78	79	78	77	77	76	75
Byggnation	82	78	73	74	72	70	71	71	70	68	68	67
Handel	63	61	57	57	56	55	55	56	54	53	54	54
Transporter			63	62	64	61	64	64	65	61	62	63
Hotell & restaurang			39	35	33	32	31	27	27	26	29	28
Företagstjänster mm			62	60	57	58	58	55	56	56	54	57
Övriga privata tjänster*			58	58	59	60	59	57	57	56	55	53
Privata tjänster totalt	65	61 /	58	57	57	56	56	55	55	53	54	54
Privat sektor totalt	74	70	68	67	66	65	65	64	63	62	62	61
Offentlig sektor	87	85	83	83	83	81	81	80	79	78	76	75
Samtliga	77	74	71	71	70	68	69	67	66	65	65	64

<i>B. Arbetare utrikes</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Industri mm	88	83 /	81	79	78	77	76	73	74	70	72	71
Byggnation	.	.	.	.	.	.	.	.	.	(44)	(47)	(45)
Handel	68	59	57	54	58	59	60	56	50	49	52	50
Transporter			(62)	(61)	(58)	(54)	(55)	(58)	(63)	(57)	(55)	(51)
Hotell & restaurang			41	37	43	36	33	35	33	32	28	26
Företagstjänster mm			60	58	58	54	52	52	51	43	44	43
Övriga privata tjänster*			60	63	60	60	58	59	54	50	49	47
Privata tjänster totalt	66	60 /	56	55	55	53	52	52	50	46	46	44
Privat sektor totalt	75	69	64	63	62	60	58	56	55	51	51	49
Offentlig sektor	85	84	80	79	80	77	77	73	72	71	68	64
Samtliga	77	73	68	67	66	64	62	60	59	56	55	53

/FORTS/

<i>C. Arbetare alla</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Industri mm	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76	75	74
Byggnation	81	77	72	73	71	69	69	68	67	65	66	64
Handel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52	54	53
Transporter	71	67	63	62	63	60	62	63	64	60	60	60
Hotell & restaurang	52	47	40	36	36	33	32	30	29	28	28	27
Företagstjänster mm	68	64	61	59	58	57	56	54	54	52	51	52
Övriga privata tjänster*	71	64	58	60	59	59	59	58	56	54	53	51
Privata tjänster totalt	66	62	57	56	57	55	55	54	53	51	51	51
Privat sektor totalt	74	70	67	66	65	64	63	62	61	59	59	58
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77	74	72
Samtliga	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63	62	61

Anm. 2006-2007 SNI2002, 2008-2017 SNI2007. Anställda 16-64 år (AKU) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Branscherna "Information & kommunikation" och "Finans och försäkring" redovisas inte i tabellen till följd av litet antal arbetare i dessa branscher. Få utrikesfödda arbetare i byggbranschen. För svensk- och utrikesfödda arbetare avser är grupperna Industri mm respektive Privata tjänster totalt inte helt jämförbara för åren 2007 och 2008. * Angående "övriga privata tjänster" se under **tabell 46**.

Tabell 46. Andel utlandsfödda arbetare i vissa branscher i privat sektor och i offentlig sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A-E Industri mm			16,9%	17,1%	16,4%	17,3%	17,4%	18,0%
F Bygghverksamhet			7,0%	7,2%	7,8%	9,45%	10,0%	11,1%
G. Handel			12,7%	14,0%	13,9%	14,3%	14,1%	14,4%
H. Transport			16,6%	17,8%	18,1%	17,8%	21,9%	23,8%
I. Hotell & restaurang			34,9%	35,2%	37,3%	38,1%	40,7%	41,4%
L-N Företagstjänster mm			26,2%	27,52%	28,2%	29,7%	29,7%	32,1%
- därav Städ			55,1%	55,1%	57,2%	59,6%	62,2%	65,4%
O-U. Övriga privata tjänster*			22,9%	23,0%	23,0%	23,9%	26,3%	27,2%
G-U. Privata tjänstenäringar	16,6%	17,3% /	19,8%	20,7%	21,1%	21,9%	23,3%	24,8%
H-U. Do exkl. handel	17,0%	21,2% /	23,6%	24,2%	24,9%	25,6%	27,7%	29,50%
A-U. Privat sektor totalt	16,0%	16,2%	17,2%	17,8%	18,0%	18,9%	19,8%	21,1%
A-U. Offentlig sektor	15,9%	16,5%	18,1%	17,9%	18,8%	19,4%	19,3%	19,8%
Alla arbetare	16,0%	16,3%	17,6%	18,0%	18,3%	19,2%	19,9%	20,9%

	2014	2015	2016	2017
A-E Industri mm	18,6%	18,5%	18,4%	20,2%
F Bygghverksamhet	12,6%	12,7%	12,1%	13,4%
G. Handel	15,7%	17,4%	15,9%	18,1%
H. Transport	25,1%	26,6%	26,6%	29,4%
I. Hotell & restaurang	41,3%	41,4%	42,8%	45,4%
L-N Företagstjänster mm	33,0%	31,6%	34,2%	35,45%
- därav Städ	65,3%	64,1%	66,0%	67,3%
O-U. Övriga privata tjänster*	28,0%	29,6%	32,0%	32,0%
G-U. Privata tjänstenäringar	25,8%	26,9%	27,5%	29,4%
H-U. Do exkl. handel	30,4%	31,1%	32,8%	34,48%
A-U. Privat sektor totalt	22,2%	22,9%	23,2%	24,9%
A-U. Offentlig sektor	22,6%	25,5%	26,3%	29,2%
Alla arbetare	22,4%	23,5%	24,1%	26,0%

Anm. 2006-2007 SNI2002, 2008-2017 SNI2007. Anställda 16-64 år (AKU) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna.

* Kategorin "övriga privata tjänster" (O-U i SNI 2007) inkluderar i privat regi driven hälso- och sjukvård, vård och omsorg, dagbarnvård, hemtjänst, personliga assistenter, reparation av datorer och hushållsartiklar, tvätterier, hår- och skönhetsvård samt förvärvsarbete i hushåll – för en närmare beskrivning se: <https://www.scb.se/contentassets/d43b798da37140999abf883e206d0545/struktur-sni2007.pdf>

Tabell 47. Facklig organisationsgrad för tjänstemän efter födelseland och sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Privatanställda</i>												
Utlandsfödda	65	63	59	60	64	65	64	62	61	62	62	64
Födda i Sverige	69	66	64	65	65	66	67	68	69	69	70	69
Privatanställda totalt	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68	69	68
<i>Offentliganställda</i>												
Utlandsfödda	79	76	75	78	78	73	74	76	74	73	71	73
Födda i Sverige	90	88	87	86	87	87	85	86	86	85	84	84
Offentliganställda totalt	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83	82	82
<i>Tjänstemän totalt</i>												
Utlandsfödda	70	68	65	66	69	68	67	67	66	66	65	68
Födda i Sverige	77	74	72	73	73	73	74	74	75	75	75	74
Samtliga tjänstemän	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74	74	73

	2006-2008	2006-2009	2006-2010	2006-2011	2006-2012	2006-2013	2006-2014	2006-2015	2006-2016	2006-2017
<i>Privatanställda</i>										
Utlandsfödda	-6	-5	-1	0	-1	-3	-4	-3	-3	-1
Födda i Sverige	-5	-4	-4	-3	-2	-1	0	0	+1	0
Privatanställda totalt	-6	-4	-4	-4	-2	-2	-1	-1	0	-1
<i>Offentliganställda</i>										
Utlandsfödda	-4	-1	-1	-6	-5	-3	-5	-6	-8	-6
Födda i Sverige	-3	-4	-3	-3	-5	-4	-4	-5	-6	-6
Offentliganställda totalt	-4	-4	-3	-4	-5	-5	-5	-6	-7	-7
<i>Tjänstemän totalt</i>										
Utlandsfödda	-5	-4	-1	-2	-3	-3	-4	-4	-5	-2
Födda i Sverige	-5	-4	-4	-4	-3	-3	-2	-2	-2	-3
Samtliga tjänstemän	-5	-5	-4	-4	-4	-4	-3	-3	-3	-4

Anm. 16-64 år; AKU exklusive heltidsstuderande med arbete vid sidan om studierna.

Appendix 6. Antal anställda arbetare och tjänstemän respektive antal fackmedlemmar bland arbetare och tjänstemän

Tabell 48. Antal anställda arbetare och tjänstemän, 16-64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna.

Antal anställda 16-64 år	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PRIVAT SEKTOR							
Arbetare							
A-E. Industri mm			396.800	399.000	390.100	342.400	338.200
F. Byggverksamhet			144.200	155.700	167.900	160.300	162.900
G. Handel			233.000	237.700	237.700	231.000	234.600
H-U. Övriga privata tjänster			422.600	437.400	447.300	447.600	455.200
G-U. Summa privata tjänster			655.600	675.100	685.000	678.600	689.800
Summa privat sektor	1.170.100	1.179.100	1.197.600	1.231.000	1.243.600	1.181.600	1.191.600
Tjänstemän							
A-E. Industri mm			257.600	257.500	241.600	235.700	223.100
F. Byggverksamhet			40.900	43.100	43.600	43.900	46.600
G. Handel			182.300	188.500	196.000	197.000	195.400
H-U. Övriga privata tjänster			722.100	756.800	811.100	816.700	821.400
G-U. Summa privata tjänster			904.400	945.300	1.007.100	1.013.700	1.016.800
Summa privat sektor	1.148.100	1.202.500	1.205.700	1.246.600	1.292.800	1.293.500	1.287.200
OFFENTLIG SEKTOR							
Arbetare	488.100	461.100	457.300	456.700	450.000	431.500	406.500
Tjänstemän	803.700	833.600	831.000	831.400	811.400	808.700	817.100

Antal anställda 16-64 år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PRIVAT SEKTOR							
Arbetare							
A-E. Industri mm	353.500	333.900	313.500	295.000	291.300	282.300	279.900
F. Byggverksamhet	171.400	172.300	168.000	168.900	170.400	174.800	180.800
G. Handel	236.500	229.600	228.700	229.200	229.800	234.100	231.500
H-U. Övriga privata tjänster	474.400	481.100	502.700	511.700	518.000	518.000	515.300
G-U. Summa privata tjänster	711.000	710.700	731.500	741.000	747.900	752.200	746.800
Summa privat sektor	1.237.600	1.218.700	1.214.700	1.206.000	1.211.200	1.209.800	1.207.800
Tjänstemän							
A-E. Industri mm	224.600	228.000	238.300	241.200	247.800	252.400	259.500
F. Byggverksamhet	48.500	54.400	58.400	57.000	57.500	65.800	69.300
G. Handel	202.200	201.600	207.200	213.500	218.700	220.600	227.000
H-U. Övriga privata tjänster	852.600	876.000	895.200	919.500	947.900	984.400	1.015.200
G-U. Summa privata tjänster	1.054.800	1.077.600	1.102.400	1.133.000	1.166.600	1.204.900	1.242.200
Summa privat sektor	1.329.200	1.362.300	1.401.300	1.433.000	1.473.200	1.524.100	1.571.400
OFFENTLIG SEKTOR							
Arbetare	407.800	396.600	391.800	385.900	370.300	359.200	375.700
Tjänstemän	829.300	828.300	844.900	876.500	916.700	964.300	987.700

Anm. Årsmedeltal. Exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna.

**Tabell 49. Antal fackmedlemmar bland anställda arbetare och tjänstemän, 16-64 år
exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna**

Antal fackmedlemmar 16-64 år	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PRIVAT SEKTOR							
<i>Arbetare</i>							
A-E. Industri mm			332.200	323.700	317.600	277.300	267.600
F. Byggverksamhet			117.100	119.800	121.400	117.300	116.100
G. Handel			149.800	144.900	136.400	130.300	132.600
H-U. Övriga privata tjänster			284.200	272.400	257.400	253.000	257.300
G-U. Summa privata tjänster			434.000	417.300	393.800	383.300	390.000
Summa privat sektor	928.000	877.900	884.000	861.400	833.200	778.200	773.900
<i>Tjänstemän</i>							
A-E. Industri mm			205.300	196.200	182.700	179.500	172.300
F. Byggverksamhet			29.600	29.300	27.100	28.500	30.200
G. Handel			116.600	110.500	110.500	115.200	118.900
H-U. Övriga privata tjänster			474.200	479.500	497.500	514.400	519.600
G-U. Summa privata tjänster			590.800	590.000	608.000	629.600	638.500
Summa privat sektor	798.700	842.300	827.100	815.900	818.100	837.800	841.400
OFFENTLIG SEKTOR							
<i>Arbetare</i>	441.100	395.000	395.900	386.900	373.200	355.100	335.500
<i>Tjänstemän</i>	743.700	754.200	741.300	716.800	692.500	688.600	699.300

Antal fackmedlemmar 16-64 år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PRIVAT SEKTOR							
<i>Arbetare</i>							
A-E. Industri mm	276.000	261.200	241.600	225.000	220.500	211.800	206.700
F. Byggverksamhet	118.400	118.400	114.600	112.900	110.500	114.900	115.400
G. Handel	131.300	128.400	128.100	121.600	120.400	126.500	132.200
H-U. Övriga privata tjänster	262.500	264.500	270.000	274.200	264.500	260.200	254.400
G-U. Summa privata tjänster	393.800	392.900	398.000	395.800	384.800	386.700	377.600
Summa privat sektor	789.000	773.200	754.900	734.200	716.300	713.600	699.900
<i>Tjänstemän</i>							
A-E. Industri mm	174.600	180.600	189.500	190.700	197.900	201.100	206.100
F. Byggverksamhet	31.400	34.600	37.900	37.600	37.600	42.700	44.900
G. Handel	119.900	120.900	127.300	135.300	140.200	145.900	146.400
H-U. Övriga privata tjänster	543.800	569.300	585.600	603.300	630.100	657.500	669.500
G-U. Summa privata tjänster	663.700	690.100	713.000	738.600	770.400	803.300	816.000
Summa privat sektor	870.500	906.600	941.600	967.900	1.006.400	1.048.600	1.067.000
OFFENTLIG SEKTOR							
<i>Arbetare</i>	326.600	317.400	307.800	297.200	283.800	265.300	270.100
<i>Tjänstemän</i>	702.200	695.300	713.200	738.900	764.500	792.100	813.500

Anm. Årsmedeltal. Exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Se även tabell 26 ovan.

Tabell 50. Antal anställda arbetare och tjänstemän, 16-64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna

	Arbetare			Tjänstemän		
	Privat	Offentlig	Summa	Privat	Offentlig	Summa
1990	1.281.100	735.300	2.016.400	1.066.400	891.500	1.957.900
1993	1.026.900	635.000	1.661.900	953.800	842.000	1.795.800
1999*	1.129.400	498.900	1.628.300	1.102.300	793.700	1.896.000
2000	1.170.100	488.100	1.658.200	1.148.100	803.700	1.951.800
2001	1.207.900	479.000	1.686.900	1.201.200	790.400	1.991.600
2002	1.198.200	476.000	1.674.200	1.204.500	806.700	2.011.200
2003	1.203.200	467.800	1.671.000	1.189.400	828.200	2.017.600
2004	1.179.400	451.200	1.630.600	1.191.400	846.400	2.037.800
2005	1.179.100	461.100	1.640.200	1.202.500	833.600	2.036.100
2006	1.197.600	457.300	1.654.900	1.205.700	831.000	2.036.700
2007	1.231.000	456.700	1.687.700	1.246.600	831.400	2.078.000
2008	1.243.600	450.000	1.693.600	1.292.800	811.400	2.104.200
2009	1.181.600	431.500	1.613.100	1.293.500	808.700	2.102.200
2010	1.191.600	406.500	1.598.100	1.287.200	817.100	2.104.300
2011	1.237.600	407.800	1.645.400	1.329.200	829.300	2.158.500
2012	1.218.700	396.600	1.615.300	1.362.300	828.300	2.154.600
2013	1.214.700	391.800	1.696.500	1.401.300	844.900	2.246.200
2014	1.206.000	385.900	1.591.900	1.433.000	876.500	2.309.500
2015	1.211.200	370.300	1.581.500	1.473.200	916.700	2.389.900
2016	1.209.800	359.200	1.569.000	1.524.100	964.300	2.488.400
2017	1.207.800	375.700	1.583.500	1.571.400	987.700	2.559.100
2016-2017	-2.000	+16.500	+14.500	+47.300	+23.400	+70.700

* Ny länsvikt

För antalet anställda respektive antalet fackligt organiserade arbetare och tjänstemän (inklusive heltidsstuderanden som arbetar) åren 1990-1998 Kjellberg (2000), sid 118-120 och 134-137: <http://portal.research.lu.se/portal/files/5625395/625866.pdf>

Appendix 7. Facklig organisationsgrad i Sverige och i andra länder 1980-2017 (se även tabell 1)

Tabell 51. Facklig organisationsgrad för löntagare i 40 länder 1980–2017

	1980	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Island	66	88	87	89	92	87	79					81				
Sverige	78 /	81	85	81	77	73	71	71	71	70	70	70	70	69	69	69
Finland	69 /	76	84	76	71	71	70	71	70	/67	67	66	68	-	65	
Danmark (1)	75	76	77	75	69	70	68	70	69	70	69	/69	68	/64	63	
Danmark (2)	75	74	75	72	65	65	63	63	62	61	60	/60	58	/55	53	
Belgien	51	51	52	56	55	55	54	55	54	55	55	55	/54	54		
Norge (1)	57	57	57	53	53	52	51	52	52	52	52	52	52	52		
Norge (2)					50	49	49	50	50	49	49	49	49	49	49	
Italien	50	40	39	35	34	34	34	35	36	36	37	37	/36	36		
Irland	57	51	50	36	32	31	31	32	35	34	34	34				
Kroatien				37			34	34	33	31	31					
Argentina	42	44		42	37		31	32	30	32	30	30				
Kanada	34	34	36	31	30	30	30	30	/ 30	30	30	29	29	29		
Österrike	57	47	43	37	31	30	29	29	28	28	27	27	/28	27	27	
Ryssland		72	84	52		34	32	32	31	29	28	28				
Storbritannien	52	40	38	30	28	28	27	27	27	26	26	26	25	25	24	
Brasilien		27	29	28	30	28	29	28	27	25						
Israel	84	71	70	41		33					23					
Grekland	39	34	38	25	/24		24		22	23	22	22				
Slovenien		69	58	42	31	29	27	26	25	23	22	21				
Nya Zealand	69	50	34	22	21	21	21	21	21	21	21	19	/19	18		
Tyskland	35	31	32	25	21	20	19	19	19	18	18	18	/18	18	17	
Nederländerna	35	24	25	23	20	19	19	19	19	19	19	18	/18	18	17	
Portugal	55	28	26	22	21	21	20	20	19	18	18		/17	16		
Japan	31	25	24	21	18	18	18	19	19	18	18	18	18	17	17	
Australien	49	41	38	25	20	19	19	20	18	18	18	17				
Spanien	13	13	18	17	14	15	17	18	17	17	17	17	/16	14		
Schweiz	27	23	23	20	19	18	18	17	17	17	16	16	/16	16		
Chile		19	18	13	14	14	15	16	15	15	15	15	/14	15	17	
Tjeckien			64	27	19	18	17	17	17	16	14	13	/14	12		
Slovakien			67	32	21	19	17	16	15	14	14	13	/12	11		
Lettland		46	27	20	17	17	15		15	14	13					
Polen	66	37	29	18	16	16		15		14	13	/13	12			
USA	23	16	16	13	12	12	12	12	12	12	11	11	11	11	11	11
Ungern	94	83	49	20	17	15	15				11		/ 11			

Fortsättning på nästa sida

	1980	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Syd Korea	15	17	14	11	10	11	10	10	10	10	10	/10	10			
Malaysia		17		11	11	10	10	10	9	9	9	9				
Litauen			31	17	11	9	10	11	10	10	9	/8	8	8	7	
Filippinerna	27	30	29	27	11	11	11	11	11	9	9	9	9			
Frankrike	18	10	9	8	8	8	8	8	8	8	8	8	/8			
Turkiet	42			29			11					6	/7	8		
Estland			62	15	10	8	7	8	8	7	7					

Anmärkning 1. I regel per 31/12; Sverige avser årsmedeltal. Danmark (2) exklusive s.k. alternativa ("gula") fackföreningar (tecknar inte kollektivavtal).

Anmärkning 2. Norge (2) utifrån ny beräkningsmetod som innebär att endast fullt betalande medlemmar inkluderas (tidigare ingick även yrkesaktiva som av olika orsaker betalar reducerad fackavgift). Förändringen medför att organisationsgraden sannolikt underskattas uppger Fafo i Oslo.

Anmärkning 3. Island 1990 avser 2001. Argentina 1980 avser 1979, 1990 avser 1989, 2000 avser 2001 och 2006 avser 2005. Ryssland 2000 avser 2001. Grekland 1993 avser 1992 och 2000 avser 2001. Lettland 1990 avser 1992, 1993 avser 1995 och 2000 avser 2003. Polen 1980 avser 1981. Ungern 1980 avser 1979, 1993 avser 1995, 2000 avser 2001 och 2006 avser 2005. Litauen 1993 avser 1995 och 2000 avser 2001. Turkiet 2000 avser 2001. Estland 2006 avser 2005. Den svenska organisationsgraden 1980 är inte helt jämförbar med de följande årens. Motsvarande organisationsgrad 1980 kan uppskattas till ca 80 procent och 1986 till ca 84–85 procent.

Källor: Sverige 1980: Kjellberg (2001), sid. 27 och 66. Sverige 1990-: **tabell 36** i Appendix 2. Danmark 1980-2012 och 2015-2016: egna beräkningar utifrån uppgifter från Danmarks Statistik och danska LO. Danmark 2013-2014: Kjellberg & Ibsen (2016) tabell 3 sid. 292 där det bör observeras att 2015 avser kvartal 4 2014 och 2014 kvartal 3 2013.⁵¹ Norge (1): Nergaard (2016) och referenser angivna i denna publikation. Norge (2): reviderade tal erhållna från Kristine Nergaard, Fafo Oslo. Se i övrigt **tabell 1** ovan samt J. Visser, ICTWSS Data base, version 5.1. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS), University of Amsterdam. September 2016 och OECD Stat (hämtat 2017-12-12), den senare källan avseende åren efter det senaste snedstreckat (gäller ej Sverige och Danmark).

⁵¹ Kapitlet kan läsas här:

http://portal.research.lu.se/portal/files/21682547/Kjellberg_og_Ibsen_2016_ur_Due_og_Madsen.pdf

Appendix 8. Medlemsavgifter till ett urval fackliga a-kassor 2006-2018.

Tabell 52. Medlemsavgifter för fackmedlemmar per månad till ett urval fackliga a-kassor 31/12 2006 – 1/1 2018

	31/12 2006	1/1 2007	1/1 2009	31/12 2009	31/12 2010	1/1 2012	1/1 2013	1/1 2014	1/4 2014	1/1 2015	1/1 2016	1/1 2017	1/1 2018
Finans & försäkring (TCO)	86	244	118	90	90	85	85	85	85	85	85	85	115
Lärarnas (TCO)	97	247	138	90	90	90	90	100	100	100	110	110	110
Akademikernas (Saco + Vårdförbundet)	90	240	140	90	90	90	90	90	90	90	100	100	110
Ledarnas (fristående)	93	326	198	140	120	93	93	93	93	93	115	115	115
STs (TCO)	84	315	188	143	143	96	96	96	90	90	90	100	110
Elektrikernas (LO)	92	326	155	155	180	105	105	100	100	100	100	100	110
Vision / SKTFs (TCO)	99	331	200	139	129	119	119	108	99	99	115	115	115
Journalisternas (TCO)	105	347	205	205	190	150	130	105	105	120	130	135	145
HTFs (TCO) / Unionens*	106	353	214	214	196	140	140	97	97	97	112	112	112
Sifs (TCO) / Unionens*	90	331	214	214	196	140	140	97	97	97	112	112	112
Kommunalarbetarnas (LO)	100	340	220	215	144	142	142	87	87	87	92	102	108
Pappers (LO)	105	350	239	239	259	129	129	129	129	129	129	129	129
Seko (LO)	104	349	193	296	278	208	163	118	118	118	140	140	134
Livsmedelsarbetarnas (LO)	102	359	287	287	297	217	227	102	102	112	112	112	112
Transportarbetarnas (LO)	106	361	296	306	306	181	206	120	120	120	120	120	120
Handelsanställdas (LO)	95	346	285	335	315	222	222	120	120	120	120	132	132
Fastighetsanställdas (LO)	100	351	325	325	325	295	275	115	115	115	115	115	115
IF Metalls (LO)	93	339	209	384	390	170	170	96	96	96	106	106	108
Byggnadsarbetarnas (LO)	116	366	296	425	375	235	195	130	130	130	121	110	110
Teaterverksammas (TCO)	99	375	405	405	412	-	-	-	-	-	-	-	-
Musikernas (LO)	115	415	415	415	444	444	-	-	-	-	-	-	-
Grafiskas (LO) / GS**	110	364	325	420	420	220	220	120	120	120	155	155	155
Skogs & Trä (LO) / GS**	96	365	325	420	420	220	220	120	120	120	155	155	155
Hotell & Restaurangs (LO)	97	361	395	430	405	360	390	140	140	140	130	130	130

* HTF och Sif gick samman till Unionen 1/1 2008.

** Skogs- och Träfackets a-kassa gick samman med Grafikernas april 2008 till GS a-kassa.

Anm. Samtliga avgifter avser fackmedlemmar med arbete.

Källa: IAF

Appendix 9. Fackmedlemmarna fördelning på LO, TCO, Saco och övriga per bransch respektive arbetare/tjänstemän.

Tabell 53. Fackmedlemmarna fördelning på LO, TCO, Saco m fl per bransch resp. arbetare/tjänstemän 2016 (årsmedeltal) 16-64 år inklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna

	Anställda	Medlemmar	LO	TCO	Saco	Övriga	Org.grad
A. Arbetare							
A-E Industri mm	290.000	214.400	195.000	13.800	1.600	3.600	73,9 %
F Byggverksamhet	177.000	115.400	109.200	3.900	-	1.600	65,2 %
G Handel	266.600	133.700	106.100	23.200	2.000	2.000	50,1 %
H Transport	146.900	87.600	77.500	5.900	1.500	2.600	59,6 %
I Hotell & restaurang	113.100	29.000	23.900	3.400	-	-	25,6 %
J Information & kommunikation	(5.300)	(2.600)	-	(1.400)	-	-	-
K Finans & försäkring	-	-	-	-	-	-	-
L-N Företagstjänster mm	146.100	72.000	60.100	9.200	-	-	49,3 %
- därav lokalvård	35.400	16.800					47,6 %
O-U Övriga privata tjänster	157.500	79.700	63.000	12.200	2.500	1.700	50,6 %
G-U Privat service totalt	836.200	404.800	332.000	55.400	7.900	8.200	48,4 %
A-U Privat sektor totalt	1.303.900	734.900	636.300	73.100	10.100	13.400	56,4 %
Statlig sector	(15.300)	(12.100)	(6.100)	(4.200)	(1.600)	-	(79 %)
Kommunal sector	368.800	263.200	237.700	18.200	3.000	3.800	71,3 %
Samtliga	1.705.700	1.016.700	883.200	95.800	14.600	20.600	59,6 %
B. Tjänstemän*							
A-E Industri mm	254.300	203.000	22.600	105.800	54.400	20.200	79,8 %
F Byggverksamhet	66.500	43.200	4.000	20.400	6.600	12.100	65,0 %
G Handel	224.000	147.100	15.800	93.300	21.400	16.300	65,7 %
H Transport	64.300	46.400	8.400	25.700	5.900	6.300	72,2 %
I Hotell & restaurang	29.000	14.700	5.300	7.400	-	-	50,6 %
J Information & kommunikation	168.000	112.400	2.700	72.400	31.200	6.000	66,9 %
K Finans & försäkring	88.600	57.200	-	42.300	13.100	1.300	64,6 %
L-N Företagstjänster mm	407.100	260.400	10.300	142.900	90.200	16.500	64,0 %
O-U Övriga privata tjänster	274.600	182.200	20.500	97.500	55.400	8.700	66,3 %
G-U Privat service totalt	1.255.500	820.300	63.200	481.400	218.100	56.400	65,3 %
A-U Privat sektor totalt	1.577.500	1.067.100	89.800	608.000	279.200	88.700	67,6 %
Statlig sector	271.200	215.600	7.200	90.600	113.900	3.800	79,5 %
Kommunal sector	720.400	591.500	44.300	328.900	200.700	17.400	82,1 %
Samtliga	2.593.000	1.885.900	141.800	1.029.400	596.500	116.500	72,7 %
C. Anställda totalt							
A-E Industri mm	544.300	417.400	217.500	119.600	56.000	23.800	76,3 %
F Byggverksamhet	243.500	158.600	113.200	24.300	7.100	13.700	65,0 %
G Handel	490.600	280.800	121.900	116.500	23.400	18.400	57,1 %
H Transport	211.200	134.000	85.800	31.600	7.500	8.900	63,4 %
I Hotell & restaurang	142.100	43.600	29.200	10.700	-	2.100	30,7 %
J Information & kommunikation	173.300	115.000	3.900	73.800	31.200	6.100	66,3 %
K Finans & försäkring	89.200	57.500	-	42.500	13.100	1.300	64,5 %
L-N Företagstjänster mm	553.200	332.400	70.400	152.100	91.500	17.500	60,0 %
O-U Övriga privata tjänster	432.100	261.800	83.500	109.700	57.900	10.400	48,7 %
G-U Privat service totalt	2.091.700	1.225.100	395.200	536.800	226.000	64.600	60,6 %
A-U Privat sektor totalt	2.881.400	1.801.900	726.100	681.100	289.300	102.100	62,5 %
Statlig sector	286.500	227.700	13.300	94.700	115.500	4.000	79,5 %
Kommunal sector	1.089.200	854.700	282.000	347.000	203.700	21.200	78,5 %
Samtliga	4.298.700	2.902.500	1.024.900	1.125.300	611.100	137.000	67,52 %

Anm. Av fackanslutna heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna kan många vara studerandemedlem i annat förbund än det/de som organiserar branschen ifråga, t ex studerandemedlem i ett Saco-förbund som deltidsarbetar inom handeln som affärsbiträde.

Appendix 10. Facklig organisationsgrad för tjänstemän och arbetare med detaljerad branschuppdelning

Tabell 54. Facklig organisationsgrad för tjänstemän per bransch och sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A-E Industri mm	79,7	76,2	75,6	76,2	77,2	77,8	79,2	79,52	79,1	79,8	80,1	79,4
F Bygg- verksamhet*	72,49	68,1	62,2	65,0	64,7	64,7	63,7	64,8	65,9	65,4	64,9	64,9
G Handel	61,9	58,6	56,4	58,48	60,8	59,3	60,0	61,4	63,4	64,1	66,1	64,49
Privat service exkl. handel	66,2	63,4	61,3	63,0	63,3	63,8	65,0	65,4	65,6	66,47	66,8	65,9
- därav H transport	75,2	71,1	70,9	70,54	71,1	70,9	73,1	74,7	73,6	72,9	72,9	69,3
I Hotell & restaurang*			45,2	39,2	43,9	48,6	51,4	51,3	50,0	51,1	51,3	50,0
J Information & kommunikation			63,2	65,7	64,7	63,0	66,52	66,8	66,0	67,9	67,3	67,3
K Finans & försäkring			64,1	68,2	68,2	66,3	65,3	66,2	66,4	67,49	65,9	64,2
L-N Företags- tjänster mm			57,2	58,7	59,0	60,3	60,9	62,6	64,2	64,3	65,0	63,9
O-U Övriga privata tjänster**			64,0	65,9	66,9	68,51	69,2	67,3	66,9	68,8	69,7	69,7
Summa privat service	65,3	62,4	60,4	62,1	62,8	62,9	64,0	64,7	65,2	66,0	66,7	65,7
Summa privat sektor	68,6	65,45	63,3	64,8	65,4	65,49	66,6	67,2	67,53	68,3	68,8	67,9
Offentlig sektor	89,2	86,2	85,3	85,1	85,6	84,7	83,9	84,4	84,3	83,4	82,1	82,4
- därav staten	88,2	84,9	84,3	82,9	83,4	81,7	82,2	83,1	82,0	81,3	80,7	82,53
Kommuner	89,54	86,7	85,7	85,9	86,3	85,7	84,55	84,9	85,1	84,2	82,7	82,3
Båda sektorerna	76,8	73,4	71,52	72,3	72,9	72,6	72,8	73,4	73,6	73,8	73,8	73,3

* Osäkra tal på grund av få tjänstemän i urvalet.

** Gruppen ”övriga privata tjänster” (O-U i SNI 2007) inkluderar i privat regi driven utbildning, hälso- och sjukvård, vård och omsorg, öppna sociala insatser, kultur-nöje-fritid, intressebevakning/religiös verksamhet, mm – för närmare beskrivning se: <https://www.scb.se/contentassets/d43b798da37140999abf883e206d0545/struktur-sni2007.pdf>

Anm. AKU årsmedeltal 16-64 år exklusive heltidsstuderande som deltidsarbetar. Vissa rutor tomma åren 2006 och 2007 på grund av förändrad näringsgrensindelning.

Tabell 55. Facklig organisationsgrad för arbetare per bransch och sektor 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Industri mm	83,7	81,1	81,4	81,0	79,1	78,1	78,2	77,1
Byggnation	81,2	77,0	72,3	73,2	71,3	69,0	68,7	68,2
Handel	64,2	61,0	57,4	56,4	56,52	55,52	55,9	56,0
Transporter	70,9	66,8	62,8	62,2	62,9	60,1	61,8	62,56
Hotell & restaurang	52,4	46,8	39,56	35,6	36,3	33,47	31,8	30,1
Företagstjänster mm - därav lokalvård**	68,2 64,3	64,4 59,9	61,3 59,6	59,2 57,48	57,54 58,7	57,0 54,48	56,2 51,8	53,9 48,4
Övriga privata tjänster*	70,51	64,0	58,2	59,52	59,45	59,7	59,0	57,7
Privata tjänster totalt	66,2	61,8	57,49	56,48	56,54	55,4	55,3	54,4
Privat sektor totalt	73,8	70,0	67,0	65,9	64,9	63,8	63,4	62,2
Statligt anställda**						(79,8)	(81,9)	(78,4)
Kommunalt anställda	86,48	84,8	83,0	82,4	82,3	80,1	80,0	78,6
Offentlig sektor totalt	86,6	84,7	82,9	82,3	82,53	80,1	80,0	78,6
Båda sektorerna	77,0	73,52	70,7	69,8	69,0	67,47	67,3	65,8

	2014	2015	2016	2017
Industri mm	76,3	75,7	75,0	73,9
Byggnation	66,9	64,9	65,7	63,8
Handel	53,1	52,4	54,0	53,2
Transporter	64,4	60,3	60,4	59,6
Hotell & restaurang	29,4	28,4	28,4	26,9
Företagstjänster mm - därav lokalvård**	54,1 49,6	51,8 48,4	51,0 48,4	52,0 45,7
Övriga privata tjänster*	56,4	54,4	53,2	51,0
Privata tjänster totalt	53,4	51,45	51,4	50,6
Privat sektor totalt	60,9	59,1	59,0	57,9
Statligt anställda**	(79,0)	(84,1)	(79,8)	(74,3)
Kommunalt anställda	76,9	76,3	73,6	71,8
Offentlig sektor totalt	77,0	76,6	74,0	71,9
Båda Sektorerna	64,45	62,9	62,1	61,1

Anm. 2006-2007 SNI2002, 2008-2017 SNI2007. Anställda 16-64 år (AKU) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Branscherna "Information & kommunikation" och "Finans och försäkring" redovisas inte i tabellen till följd av litet antal arbetare i dessa branscher. Få utrikesfödda arbetare i byggbranschen. För svensk- och utrikesfödda arbetare avser är grupperna Industri mm respektive Privata tjänster totalt inte helt jämförbara för åren 2007 och 2008.

* Kategorin "övriga privata tjänster" (O-U i SNI 2007) inkluderar i privat regi driven hälso- och sjukvård, vård och omsorg, dagbarnvård, hemtjänst, personliga assistenter, reparation av datorer och hushållsartiklar, tvätterier,

hår- och skönhetsvård samt förvärvsarbete i hushåll – för en närmare beskrivning se:
<https://www.scb.se/contentassets/d43b798da37140999abf883e206d0545/struktur-sni2007.pdf>

** Mycket få statligt anställda arbetare medför osäkra tal.

Appendix 11. Facklig organisationsgrad för ”högre tjänstemän” och ”övriga tjänstemän” 2005-2017

Tabell 565. Facklig organisationsgrad för olika kategorier av tjänstemän per sektor och kön 2005-2017

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2005-2013	2006-2013
A. HÖGRE TJÄNSTEMÄN											
<i>Privat sektor</i>											
Män	65	63	62	60	61	63	65	66	66	+1	+3
Kvinnor	74	70	70	66	68	67	68	69	70	-4	-4
Båda könen	68	65	63	62	63	65	66	67	68	-1	+3
<i>Offentlig sektor</i>											
Män	86	85	82	81	80	81	79	78	80	-6	-5
Kvinnor	91	90	87	85	85	85	85	85	86	-5	-4
Båda könen	89	88	85	83	83	84	82	82	83	-6	-5
<i>Båda sektorerna</i>											
Män	72	69	67	66	66	68	68	69	70	-2	+1
Kvinnor	83	81	77	76	77	77	76	77	78	-5	-3
Båda könen	77	74	72	70	71	72	72	73	73	-4	-1
B. ÖVRIGA TJÄNSTEMÄN											
<i>Privat sektor</i>											
Män	71	70	66	64	66	66	65	66	67	-4	-3
Kvinnor	71	70	66	63	65	66	65	66	67	-4	-3
Båda könen	71	70	66	64	65	66	65	66	67	-4	-3
<i>Offentlig sektor</i>											
Män	87	87	84	83	82	82	82	81	81	-6	-6
Kvinnor	92	91	88	87	88	88	87	86	87	-5	-4
Båda könen	91	90	87	86	86	86	86	85	85	-6	-5
<i>Båda sektorerna</i>											
Män	74	74	70	68	70	70	69	70	70	-4	-4
Kvinnor	82	80	77	75	75	76	76	75	76	-6	-4
Båda könen	79	78	74	72	73	73	73	73	73	-6	-5

/FORTS./

/FORTS/

	2014	2015	2016	2017	2016- 2017	2006- 2017
A. HÖGRE TJÄNSTEMÄN						
<i>Privat sektor</i>						
Män	67	68	69	67	-2	+4
Kvinnor	72	74	75	74	-1	+2
Båda könen	69	70	71	70	-1	+5
<i>Offentlig sektor</i>						
Män	78	80	79	80	+1	-5
Kvinnor	86	84	84	85	+1	-5
Båda könen	83	83	82	83	+1	-5
<i>Båda sektorerna</i>						
Män	70	71	71	71	0	+2
Kvinnor	79	79	79	79	0	-2
Båda könen	74	75	75	75	0	+1
	2014	2015	2016	2017	2016- 2017	2006- 2017
B. ÖVRIGA TJÄNSTEMÄN						
<i>Privat sektor</i>						
Män	67	67	68	66	-2	-4
Kvinnor	67	68	68	68	0	-2
Båda könen	67	68	68	67	-1	-3
<i>Offentlig sektor</i>						
Män	81	79	78	77	-1	-10
Kvinnor	87	85	84	83	-1	-8
Båda könen	85	84	82	82	0	-8
<i>Båda sektorerna</i>						
Män	70	70	70	69	-1	-5
Kvinnor	76	76	75	75	0	-5
Båda könen	73	73	73	72	-1	-6

Anm 1. Anställda 16-64 år (årsgenomsnitt) exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna. Högre tjänstemän har SEI-koderna 56 ("högre tjänstemän") och 57 ("högre tjänstemän i ledande befattningar"). Kategorin Övriga tjänstemän utgörs av Tjänstemän på mellannivå (kod 46) och Tjänstemän på lägre nivå (koderna 33 och 36).

Anm 2. Indelningen i högre tjänstemän och övriga tjänstemän är föråldrad med tanke på utbildningssystemets förändringar. Numera utgörs en stor del av gruppen övriga tjänstemän av akademiker, t ex sjuksköterskor, grundskollärare och förskollärare. Indelningen har ändå sitt intresse genom att det som här benämns högre tjänstemän i grova drag motsvarar Saco-grupperna medan övriga tjänstemän i stor utsträckning hör till TCO:s organisationsområde (och i viss mån också LO:s).

Referenser

- AER 2018. *Arbetsmarknadsekonomska rapport. Hur fungerar kollektivavtalen?* (av Lars Calmfors, Simon Ek, Ann-Sofie Kolm, Tuomas Pekkarinen och Per Skedinger). Stockholm: Arbetsmarknadsekonomska rådet.
- AKU (Arbetskraftsundersökningarna). Specialkörningar (ej i tryckt form). Stockholm: Statistiska centralbyrån olika år.
- Allvin, Michael & Sverke, Magnus (2000) "Do New Generations Imply the End of Solidarity? Swedish Unionism in the Era of Individualization" *Economic & Industrial Democracy* 21:1
- Bispinck, Reinhard & Schulten, Thorsten (2014) *Wages, Collective Bargaining and Economic Development in Germany*, Düsseldorf: Institute of Economic and Social Research in the Hans-Boeckler-Foundation.
- Bruhn, Anders (1999) *Individualiseringen och det fackliga kollektivet. En studie av industritjänstemäns förhållningssätt till facket*. Örebro: Örebro universitet.
- Bruhn, Anders & Kjellberg, Anders & Sandberg, Åke (2013) "A New World of Work Challenging Swedish Unions" i Åke Sandberg (red.) *Nordic Lights. Work, Management and Welfare in Scandinavia*. Stockholm: SNS (sid. 126-186).
http://portal.research.lu.se/portal/files/19441202/Nordic_lights_kapitel_4_Bruhn_Kjellberg_Sandberg_Correct.pdf
- Flodérus, Björn (uå) *Undersökningspopulation och metodik*. Stockholm: TNS SIFO.
- Frödin, Olle & Anders Kjellberg (2017) "Arbetskraftsmigration från tredje land i låglöneyrken", *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 1 2017, sid. 84-102:
http://portal.research.lu.se/portal/files/22883855/Fr_din_Kjellberg_Arbetskraftsmigration_i_l_gl_neyrken.pdf
- Holmlund, Bertil & Lundborg, Per (1999) "Wage bargaining, union membership and the organisation of unemployment insurance", *Labour Economics*, nr 6, s 397-415.
- IAF (2007), *Effekterna av den förhöjda finansieringsavgiften*. Rapport 2. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen 2007:23
- Jonsson, Claes-Mikael & Larsson, Göran (2013) *Gäst i verkligheten – om utstationerad arbetskraft i praktiken*. Stockholm: LO.
[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_gast_i_verkligheten_pdf/\\$File/Gast_i_verkligheten.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_gast_i_verkligheten_pdf/$File/Gast_i_verkligheten.pdf)
- Kjellberg, Anders (1983) *Facklig organisering i tolv länder* (doktorsavhandling), Arkiv Förlag Lund (338 sidor).
- Kjellberg, Anders (2000) "Facklig organisering och arbetsmarknad: marginalisering av ungdomar och invandrare?" samt "AKU 1987-1998 om facklig organisationsgrad, antal fackanslutna och antal löntagare" i Stig Tegle (red.) *Har den svenska modellen överlevt krisen? Utvecklingstendenser i arbetslivet inför 2000-talet*, Stockholm: Arbetslivsinstitutet,

sid 49-75 och 111-148. <http://portal.research.lu.se/portal/files/5625395/625866.pdf>

Kjellberg, Anders (2001a) *Fackliga organisationer och medlemmar i dagens Sverige*. Lund: Arkiv förlag. Nya upplaga 2017:

http://portal.research.lu.se/ws/files/34614668/Fackliga_organisationer_och_medlemmar_i_Sverige2017.pdf

Kjellberg, Anders (2001b) "Klass, etnicitet och facklig organisering" i Anna Holmgren (red.) *Klassamhället – förändring, splittring och facklig vanmakt*, LO idédebatts skriftserie, nr 3 i serien "Vadå klassamhälle?" Stockholm: LO 2001, sid 76-103.

<http://portal.research.lu.se/portal/files/5581318/625887.pdf>

Kjellberg, Anders (2002) "Ett nytt fackligt landskap i Sverige och utomlands", Arkiv nr 86-87 2002, sid 44-96. <http://portal.research.lu.se/portal/files/4432526/1154872.pdf>

Kjellberg, Anders (2006) "The Swedish unemployment insurance - will the Ghent system survive?" *Transfer - European Review of Labour and Research* no 1 2006, sid. 87-98.

Läs här: <http://portal.research.lu.se/portal/files/2868268/625408.pdf>

Kjellberg, Anders (2008a) "Facklig organisationsgrad och kollektivavtalens täckningsgrad i vissa branscher i privat sektor 2007" i *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2008. Medlingsinstitutets årsrapport* (sid. 30-31 och 33-34). Stockholm: Medlingsinstitutet.

<http://portal.research.lu.se/portal/files/2868268/625408.pdf>

Kjellberg, Anders (2008b) "Ett nytt fackligt landskap bland tjänstemännen: Unionen och Sveriges Ingenjörer". *TAM-Revy* 1:4–21.

<http://portal.research.lu.se/portal/files/2663849/1144984.pdf>

Kjellberg, Anders (2009a) "Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008". *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009 (sid. 11-28). ISSN 1400-9692. [Mer information om artikeln finns här](#) [Om tidskriften Arbetsmarknad & Arbetsliv](#)

Läs artikeln här: <http://portal.research.lu.se/portal/files/3892993/1530824.pdf>

Kjellberg, Anders (2009b) "The Swedish Ghent system and trade unions under pressure" *Transfer* nr 3-4 2009 (sid. 481-504). ISSN 1024-2589.

<http://portal.research.lu.se/portal/files/2823733/1510661.pdf>

Kjellberg, Anders (2009c) "The Swedish Model of Industrial Relations: Self-Regulation and Combined Centralisation-Decentralisation". I Craig Phelan (red.) *Trade Unionism since 1945: Towards a Global History*. Volume 1. Oxford: Peter Lang.

Kjellberg, Anders (2010a) *Vilka "hoppade av" a-kassan eller avstod från att gå med? En studie av a-kassornas medlemsras*. Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. *Research Reports* 2010:3. (Uppdaterad 2016)

Läs här: <http://portal.research.lu.se/portal/files/5527878/1669879.pdf>

Kjellberg, Anders (2010b) *Växande avgiftsskillnader i a-kassan – ökad social polarisering*. Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. *Research Reports* 2010:2.

[http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/vaxande-avgiftsskillnader-i-akassan--och-utvecklingen-darefter\(3214d57a-561e-4932-825d-dfd4e721d97f\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/vaxande-avgiftsskillnader-i-akassan--och-utvecklingen-darefter(3214d57a-561e-4932-825d-dfd4e721d97f).html) eller

<http://portal.research.lu.se/portal/files/5734063/1486417.pdf>
[Mer information](#) (uppdaterad 2016)

Kjellberg, Anders (2011a) "The Decline in Swedish Union Density since 2007" *Nordic Journal of Working Life Studies* (NJWLS) Vol. 1. Nr 1 (August 2011), sid. 67-93. Artikeln kan laddas ned här: <http://portal.research.lu.se/portal/files/3462138/2064087.pdf>

Kjellberg, Anders & Färnbo, Mikael (2011b) "Forskare ger Reinfeldt svar på tal om a-kassan" *Dagens Arena* 21 oktober 2011 <http://portal.research.lu.se/portal/files/6182657/2861133.pdf>

Kjellberg, Anders (2013a) "Kan fackets försvagning hejdas - facklig styrka och organisering i en globaliserad värld", i Ingemar Lindberg & Anders Neergaard (red) *Bortom horisonten: fackets vägval i globaliseringens tid*. Stockholm: Premiss förlag, sid 39-89. <http://portal.research.lu.se/portal/files/5642312/5275635.pdf>

Kjellberg, Anders (2013b) *Union density and specialist/professional unions in Sweden*, Lund University: Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2013:2 (uppdaterad 2014). <http://portal.research.lu.se/portal/files/5440116/3912695.pdf>

Kjellberg, Anders (2014) "A-kassan: från medlemsras till socialbidragsnivå". *Dagens Arbeta* (DA Debatt) 24/6 2014. Läs här: <http://portal.research.lu.se/portal/files/5179752/4499907.pdf>
 eller här:

http://www.da.se/home/da/content.nsf/aget?openagent&key=a_kassan_fran_medlemsras_till_socialbidragsnivå_1403605442766 Läs även: "Forskare ger Reinfeldt svar på tal om a-kassan" i *Dagens Arena* 21 oktober 2011: <http://portal.research.lu.se/portal/files/6270914/2201218.pdf> Vidare Mikael Färnbos intervju med Anders Kjellberg i *Dagens Arena* 5 juli 2012: "Det har hänt sedan regeringen införde olika a-kasseavgifter": <http://portal.research.lu.se/portal/files/6182657/2861133.pdf>

Kjellberg, Anders (2016) "Partsrelationer och makt". I Margaretha Holmqvist (red.) *Makt och inflytande i arbetslivet*. Stockholm: Premiss. http://portal.research.lu.se/ws/files/7562612/Anders_Kjellberg_Partsrelationer_och_makt_Premiss_2016.pdf

Kjellberg, Anders & Christian Lyhne Ibsen (2016) "Attacks on union organizing: Reversible and irreversible changes to the Ghent-systems in Sweden and Denmark", i Trine Pernille Larsen & Anna Ilsøe (red.) *Den danske model set udefra - komparative perspektiver på dansk arbejdsmarkedsregulering*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, sid. 279-302. [http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/attacks-on-union-organizing\(f4a5bbdb-23b2-49a7-b6f6-d47427825de9\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/attacks-on-union-organizing(f4a5bbdb-23b2-49a7-b6f6-d47427825de9).html)

Kjellberg, Anders (2017a) "Parternas organisationsgrad och kollektivavtalens utbredning" i *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2016. Medlingsinstitutets årsrapport*. Stockholm: Medlingsinstitutet 2017, sid 216-224 och 284-284. [http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/parternas-organisationsgrad-och-kollektivavtalens-utbredning\(ce61702d-bff7-4059-90f1-625485101005\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/parternas-organisationsgrad-och-kollektivavtalens-utbredning(ce61702d-bff7-4059-90f1-625485101005).html)

Kjellberg, Anders (2017b) "Self-regulation versus State Regulation in Swedish Industrial Relations" i Mia Rönnmär och Jenny Julén Votinius (red.) *Festskrift till Ann Numhauser-Henning*. Lund: Juristförlaget i Lund 2017, sid. 357-383:

http://portal.research.lu.se/portal/files/23904978/Kjellberg_FSNumhauserHenning_Self_Regulation_State_Regulation.pdf

Kjellberg, Anders (2017c) "Fack, arbetsgivare och *industrial relations*" i Mattias Bengtsson & Tomas Berglund (red.) *Arbetslivet*, Lund: Studentlitteratur, sid. 229-268.

Kjellberg, Anders (2017d) *The Membership Development of Swedish Trade Unions and Union Confederations Since the End of the Nineteenth Century* (De svenska fackförbundens och centralorganisationernas medlemsutveckling sedan slutet av 1800-talet).

[http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century\(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/publications/the-membership-development-of-swedish-trade-unions-and-union-confederations-since-the-end-of-the-nineteenth-century(f155826a-fa3c-41c7-9e34-19c7fc94a8dc).html) (uppdaterad löpande)

Larsson, Mats (2015) *Facklig anslutning år 2015*. Stockholm: LO

Larsson, Mats (2017a) *Facklig anslutning år 2017*. Stockholm: LO

[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_facklig_anslutning_2017.pdf/\\$File/Facklig_anslutning_2017.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_facklig_anslutning_2017.pdf/$File/Facklig_anslutning_2017.pdf)

Larsson, Mats (2017b) *Anställningsformer och arbetstider 2017*. Stockholm: LO

[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_anstallningsformer_arbetstider_2017.pdf/\\$File/Anstallningsformer_arbetstider_2017.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_anstallningsformer_arbetstider_2017.pdf/$File/Anstallningsformer_arbetstider_2017.pdf)

LO-tidningen nr 5 2010

Nergaard, Kristine (2016) *Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter 2014*. Fafo-notat 2016-07. Oslo: Fafo. <http://www.fafo.no/images/pub/2016/10231.pdf>

Palm, Johanna (2017) *There is power in a union: Trade union organization, union membership and union activity in Sweden*. Stockholm University: Department of Sociology. <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1130355>

Scheller, Erik (2018) *Hängavtal – deras utbredning på svensk arbetsmarknad*. Stockholm: Ratio. Arbetsmarknadsprogrammet. Rapportserie, del II.

Silvia, Stephen J. & Schroeder, Wolfgang (2007) "Why Are German Employers Associations Declining?: Arguments and Evidence", *Comparative Political Studies* 40:12 (1433-1459).

Småföretagen och kollektivavtalen Stockholm: Företagarna mars 2011.

Sternberg, Henrik (2013) *Cabotagestudien: En forskningsstudie på omfattning och effekter av utländska lastbilers förflyttningar i Sverige*. Lund: Lunds Tekniska Högskola. http://www.transport.se/Global/Centrala%20sidor/Aktuellt/Cabotagestudien_slutrapport.pdf?e_pslanguage=sv

Sverke, Magnus & Hellgren, Johnny (2002) "Inledning", i Magnus Sverke & Johnny Hellgren (red.) *Medlemmen, facket och flexibiliteten. Svensk fackföreningsrörelse i det moderna arbetslivet*. Lund: Arkiv förlag.

Western, Bruce (1999) *Between Class and Market. Postwar Unionization in the Capitalist Democracies* Princeton: Princeton University Press.

Visser, Jelle (2015) ICTWSS: Database on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts in 51 countries between 1960 and 2014. Amsterdam: Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS).

Kontaktuppgifter

Anders Kjellberg, professor

Adress: Sociologiska institutionen, Box 114, SE-221 00 Lund

Telefon: 046-222 88 47

Hemsida: <http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg>

Website: <http://www.soc.lu.se/en/anders-kjellberg>

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences